

JUAN GOYTISOLO

Yanık Tenliler Dikkat!
Les Bronzés, Attention!

74

Juan Goytisolo
Romancı ve
yazar, Paris'te
oturuyor,
İspanya
doğumlu.
Novelist and
writer, lives in
Paris, born in
Spain.

O güneşli, harika tatilinizden döner dönmez, ister denizden, ister dağdan geliyor olun, sakın metroya binmeyin: yanlışlıkla bir yabancıyla karıştırılmanız için güneşin yüzünüzü tam kıvamında yakmış olması yeterli olacaktır. Hele oldukça eskiye dayanan vatandaşlık hakkınızla ateşli yurtseverliğinize karşın, yoksul soyunuzu açıkça ele veren yüz çizgileriniz, özellikleriniz varsa: hafifçe brakisefal kafatasınız, gür, siyah, kıvrıkcık saçınız, çıkık elmacık kemikleriniz, saf kan ulusal örneğe yakışmayacak kadar kalın alt dudığınız... Kötü hava koşullarının kavurduğu; ya da tedbirsizce renklendirilmiş, üstelik güneş kremi denen şeylerle renklendirilmiş mat teniniz, dikkatleri istemeden, bir mıknaş gibi üstünüze çekebilir, her çeşit rastlantıyla serüveninin odağı olabilir. Örneğin, metronun merdivenlerinden indiniz, geçitte, kendi halinizde, düşüncelere dalmış yürüyorsunuz, diyelim; bir de bakıyorsunuz, üniformalı birkaç polis güneş kremi tüketicilerinin kesif kitlesi arasından, sizi gözüne kestirmiş ve öteki zanlılarla birlikte, sizi güneşli bir deniz beldesinin turistik güzelliklerini – alay edercesine – öven ışıklı ve çok incelikli bir reklam panosunun önüne sürüklemiş: benzersiz kumsallar, üç kuruşluk fiyatlar, ucuza yanık ten! Eğer, bu gibi durumlarda hep olduğu gibi, çok aceleniz varsa, yersiz bir hırçınlığa, içler acısı bir edepsizliğe kapılır, şefkatle kolunuzu tutan görevliden açıklama talep ederseniz, görevli, ustalıkla bir karate vuruşuyla sabırsızlığınızı hemen giderecek, siz de, kendinizi düşüncesizliğinizin cezası olarak, yerde gerekçesiz bulacaksınız. Eğer, olup bitenleri hâlâ anlamaz, bu küçük düşürücü, gülünç durumda, maruz kaldığınız insanlıkdışı davranışa hâlâ karşı çıkar, suçsuzluğunuzu haykırarak savunur, ya da daha vahimi,

A peine rentrés de vos merveilleuses vacances ensoleillées, que vous reveniez du bord de la mer ou de la montagne, n'allez pas prendre le métro: il suffira que le soleil ait hâlé à point votre visage pour qu'on vous confonde sans penser à mal avec un métèque: surtout si, malgré votre naturalisation déjà ancienne et votre inaltérable ardeur patriotique vous présentez des traits et caractéristiques qui dénoncent clairement vos modestes origines: crâne légèrement brachycéphale, cheveux drus, noirs et frisés, pommettes saillantes, lèvre inférieure plus épaisse qu'il ne sied à un pur spécimen national: votre teint mat, tanné par les intempéries ou Imprudemment coloré, de surcroît, par les crèmes dites solaires, peut attirer sur vous l'attention: déclencher sans le vouloir, comme un aimant, toutes sortes de hasards et de tribulations. Vous descendez, par exemple, les marches du métro, vous avancez trapquiellement dans le couloir, tout à vos pensées, quand un groupe d'agents en uniforme vous choisira dans la masse compacte des usagers et vous acculera ainsi que d'autres suspects contre une affiche lumineuse et sophistiquée qui vante, comble d'ironie, les beautés touristiques d'un paysage marin ensoleillé: plages sublimes, prix mirifiques, bronzage bon marché! Si, comme il arrive dans ces cas-là, vous êtes très pressé et, faisant preuve d'une mauvaise humeur intempestive ou d'une lamentable impolitesse, vous exigez des explications du fonctionnaire qui vous retient affectueusement par le bras, celui-ci calmera aussitôt votre impatience au moyen d'une prise experte de karaté qui vous fera toucher le sol inopinément et vous laissera à bout d'arguments. Si vous ne comprenez toujours pas ce qui se passe et, dans cette position humiliante et ridicule, vous protestez contre l'indignité dont vous êtes l'objet, vous proclamez à grands cris votre innocence et, plus grave encore, vous portez maladroitement la main à votre poche pour en

JUAN GOYTISOLO

75

patavatsızlık ederek, elinizi cebinize sokup kökeninizi tartışmaya yer bırakmayan bir biçimde kanıtlayan kimlik belgenizi çıkarmaya yeltenirseniz, bu budalaca, gülünç davranış, apayrı bir biçimde yorumlanabilir; yorumlanacaktır. Usta siyah kuşağın üç meslekdaşı, hiç vakit kaybetmeden arkadaşlarının yardımına koşacaklardır. Siyah kuşak, üstünüzde yeni bir karate hücumu denerken, ötekiler, bedeninizin karşı koyan ve debelenen bölümlerini, sizin tam ve kesin zararsızlığınızdan emin oluncaya kadar kıskıvrak yakalayacaklardır. Derken, yırtık giysilerinize aldırış etmeden, sizi yaka paça tutarak, demin ne güzel kayıtsızca iniyor olduğunuz merdivenlerden, ayaklarınız asla yere değmeden yukarıya çıkmanıza yardımcı olacakları gibi, sizi, özgün, asla kestiremeyeceğiniz bir yere, polis arabasına götüreceklerdir. Orada siz, taşkın öfkenizin yol açabileceği olası zararlara karşı önlem mahiyetinde, daha etkili bir güvenlik amacıyla, bedeninizdeki birtakım noktalar çizme ökçeleriyle çiğnensin diye, yüzükoyun yere yatırılmışken, taşıt, bölge polis noktasına doğru hızla yola koyulacak ve çılgın düdüğünü var gücüyle çalarak, şehri bir ucundan ötekine aşıp gidecektir. Eğer, düşüncesizlik edip kımıldar, ancak kimlik belgesi taşımayan bir zenciye uygulanabilecek bu davranışa karşı çıkar, doğuştan aptallık ya da edepsizlikten ileri gelen bir taşkınlık ve şuursuzluk ortaya koyarak, kin dolu hakaretler ve asılsız iddialar savurursanız, size eşlik eden dört şahıs, perhiz, izin, nöbet ve görevleri hakkındaki boş gevezeliklerine ara verip, enerji ve ivedilikle bu küstahlığa son vermenizi bildirecekler, yani, lanet yağdıran o ağzınızı açarak lobutlarını boğazınıza daldıracaklardır. Eğer, güneş yanığı teniniz, maço tavırlarınızla, düşüncesizlik edip de, metro geçitlerinde sayın bayım, kendinizi tehlikeye atıyorsanız, işte size saygı kavramını sonsuza dek aşılacak olan muhteşem bir edep ve görgü dersi!

sortir des papiers qui prouvent votre indiscutable nationalité, ce geste impulsif et stupide risque d'être, et sera, très différemment interprété. Les trois collègues de l'habile ceinture noire viendront aussitôt à la rescousse: tandis qu'il vous soumet à une nouvelle prise infaillible, les autres immobiliseront de concert vos extrémités qui protestent et s'agitent, jusqu'à s'assurer de votre totale et définitive innocuité. Alors, vous saisissant sans égards pour vos vêtements déchirés, ils vous aideront à monter presque sans toucher terre le même tronçon que vous aviez descendu quelques instants auparavant, plein d'une insouciance légère, afin de vous conduire vers une destination originale et imprévue: le fourgon cellulaire. Là, en prévision des dommages éventuels que pourrait causer une hargne incontrôlée, ils vous maintiendront à plat ventre pour plus de sécurité, les semelles de leurs bottes appuyées sur différents points de votre corps, tandis que le véhicule se dirige vers le commissariat de police de son arrondissement et traverse la ville à toute allure en actionnant sa sirène endiablée.

Si vous essayez inconsidérément de remuer, si vous vous révoltez contre ce traitement applicable à un nègre sans papiers et, faisant preuve d'une témérité et d'une inconscience qui frisent l'idiotie congénitale ou le cynisme, vous proférez des insultes rancunières et des assertions mensongères, vos quatre accompagnateurs interrompent leurs propos anodins sur leurs diètes, permissions, permanences et services pour couper court, avec promptitude et énergie, à ces insolentes jacasseries: ils vous obligeront à ouvrir votre bouche médisante et vous enfonceront leur massue jusqu'au fond de la gorge.

Splendide leçon d'usages et de manières, destinée à vous inculquer à jamais la notion du respect, si, bruni par le soleil et avec des airs de macho, vous vous aventurez, mor cher monsieur, dans les couloirs du métro!

HANS HAACKE

Kaligrafi, 1989

Calligraphy, 1989

76

Hans Haacke
Sanatçı,
New York'ta
oturuyor,
Almanya
doğumlu.
Artist, lives in
New York,
born in Germany.

Aşağıda okuyacağınız proje, Assamblée Nationale diye adlandırılan Fransız Parlamentosu'nun 200. kuruluş yıldönümü onuruna kalıcı bir anıt-tesis yaptırılması amacıyla Assamblée Nationale Başkanı tarafından açılan ve değişik ülkelerden yedi sanatçının katılmaya davet edildiği yarışmaya gönderilmiştir.

Önerilen proje Paris'teki Fransız Parlamentosu'nun bulunduğu Palais Bourbon'un Şeref Avlusu'nun (Cour d'Honneur) tamamını kapsamaktadır. 4.30 m. (14 feet) yüksekliğindeki 12 m. (39 feet) yarıçaplı bir koni, avlunun at nalına benzeyen ve geleneksel olarak çiçeklerin ekili bulunduğu yuvarlak üst bölümünde yer alacaktır. Böylece avlunun en ucunda bir "dağ" izlenimi verecek olan koninin yüksekliği arkasındaki sütunlu bölümü kapatmayacak ve Cour d'Honneur'ün bronzdan ana giriş kapısından bakıldığında da görünüşü engellemeyecek düzeyde tutulmuştur.

Projede, rastgele büyüklükteki kaya parçaları içi boş bir koninin yüzeyi üzerine uygun bir şekilde yerleştirilip, monte edilmiş ve cilalanmışlardır, kayalardan oluşan düz ve mükemmel bir koni yüzeyi meydana çıkmaktadır. Koni Boullée'nin devrim mimarisinden ve İnsan Hakları Deklarasyonu'na yol açan Aydınlanma ruhundan kalmış bir şekildir.

Koni üzerindeki kaya parçalarının sayısı Assamblée Nationale'deki milletvekillerinin temsil ettikleri seçim bölgelerinin sayısı kadardır. Milletvekillerinin her biri kendi bölgesinden bir kaya parçası getirecek ve böylece yurdun dört bir yanındaki tüm seçim bölgelerinden gelmiş bu taşların oluşturduğu bütünlük, yasamanın sorumluluğunu ve kollektif gücünü temsil edecektir.

Proposal for a permanent installation commemorating the anniversary of the establishment of the Assemblée Nationale, the French Parliament, in 1789. It was submitted in 1989 in response to an invitation to participate in a competition extended by the President of the Assemblée Nationale to seven artists from various countries.

The proposed project covers the entire area of the Cour d'Honneur of the Palais Bourbon, the building which houses the French Parliament in Paris.

A cone, 4,30 m (14 ft.) high and 12 m (39 ft.) in diameter, occupies the circular area in the upper part of the court, the so-called horse-shoe, which has traditionally been planted with flowers. While giving the impression of a "mountain" towering at the far end of the court, the height of the cone is limited in order to block neither the view of the peristyle behind nor the view from the bronze door toward the entrance gate of the Cour d'Honneur.

Irregularly shaped rocks are fitted together and polished so that they form a smooth and perfectly conical surface supported by a hollow cone of concrete underneath. The cone is a shape reminiscent of the revolutionary architecture of Boullée and the spirit of the Enlightenment which led to the Declaration of the Rights of Man.

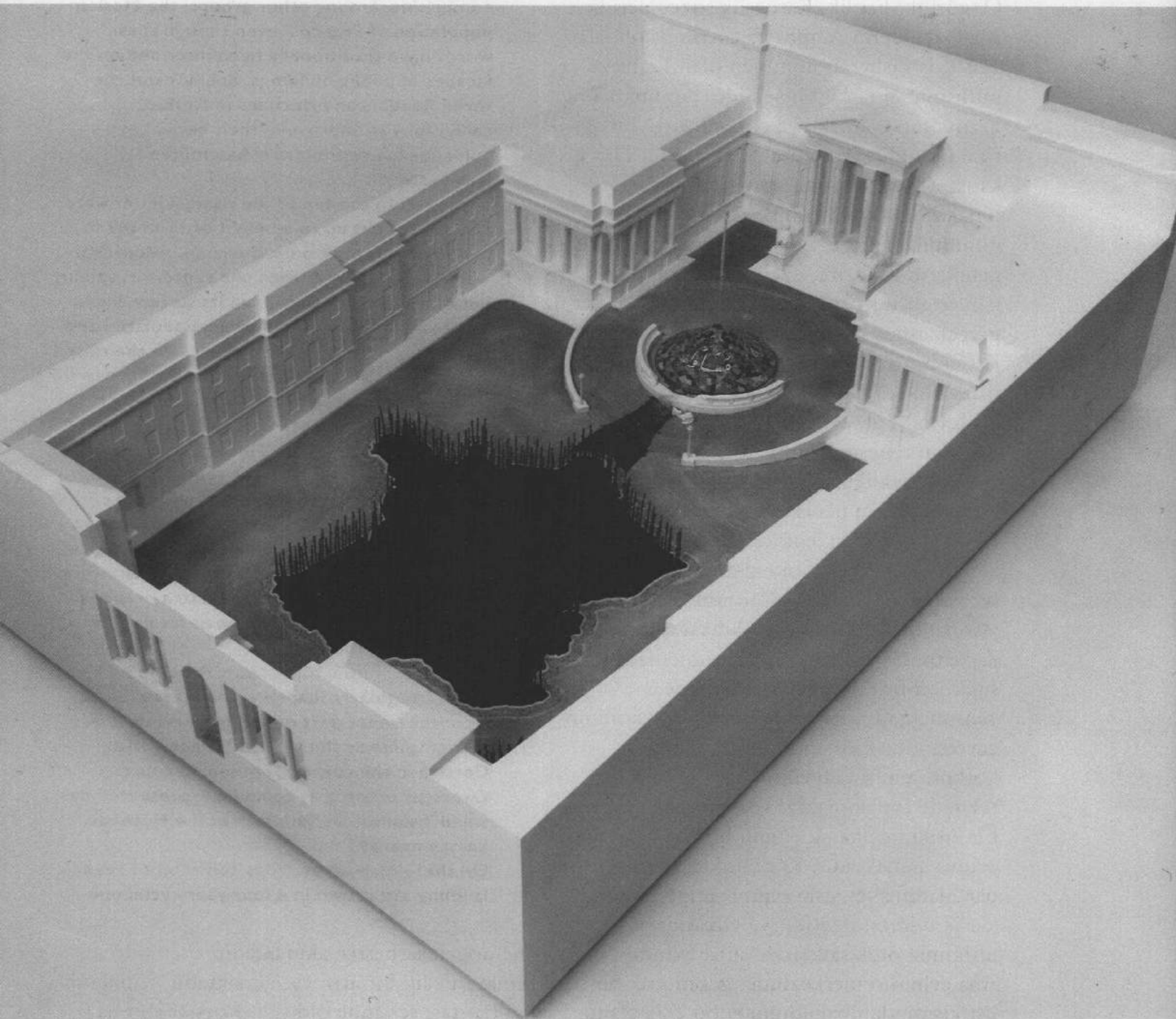
The number of rocks in the cone equals the number of election districts from which the members of the Assemblée Nationale are elected. The deputies should each provide a rock from the region they represent, so as to make the cone a symbol of the responsibility and collective power of the legislature. Raised gold-leafed calligraphic signs are mounted on the smooth rock surface of the cone, spelling in Arabic the words Liberty, Equality, Fraternity.

The translation of these words into Arabic

HANS HAACK

suggest that different from the relatively
homogeneous French population of 1789,
France today is a multicultural and multi-
cultural society. The principle of freedom,
equality and fraternity is not yet fulfilled,
particularly for the contemporary Third Estate

Leaving again the design world, Haack
worked on the kitchen in the 1970s.

Haack's work is characterized by its geometric forms and its focus on the relationship between the building and the landscape. In this model, the central courtyard is a key element, with the dark area and the vertical rods creating a sense of depth and texture. The building's walls are thick and feature various window openings, some with shutters. The overall style is minimalist and geometric, characteristic of Haack's architectural approach.

HANS HAACKE

Koninin taştan düzgün yüzeyi üzerindeki yaldızlı kabartma kaligrafik işaretler Arapça Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik sözcükleridir. Bu sözcüklerin Arapça'ya çevrilmiş olmaları 1789'da nisbeten homojen olan Fransız nüfusundan farklı bir şekilde, bugünkü Fransa'nın çok-ırklı ve çok-kültürlü bir toplum olduğunu işaret etmektedir. Her ne kadar adı geçen sözcükler tüm kamu binalarının önyüzlerinde yazılı iseler de, günümüz Tiers d'Etats'sı demek olan, diğer grupların yanı sıra, özellikle Müslüman nüfus için özgürlük, eşitlik ve kardeşlik vaadi henüz gerçekleşmiş değildir. Bu üç Cumhuriyet ilkesinin Arap harfleriyle yazılması Assamblée Nationale'in her eylemine onların yol göstermesi gerektiğini anımsatmak içindir. Koninin tepesindeki bir fiskiyeden 15 m. (49 feet) yüksekliğe kadar yükselen sular, gerisin geriye koninin üzerine dökülmektedir. Ayrıca, koninin boş olan içindeki su kuyularından kabaran sular koninin tepesinden taşmakta ve bir volkandan çıkan lavlar gibi koninin yüzeyinden aşağı doğru akmaktadır. Böylece, kabartma Arap harfleri, üzerinden akan sulardan birtakım şekiller halinde yansımaktadır. Aşağı dökülen sular koninin çevresinde ve atnalı boyunca dikilmiş korkuluğun merkezini oluşturan dar bir tekne de toplanmakta, korkuluğun ucundaki bir kırktan çıkarak eğimli bir olukla aşağıdaki avluya akmaktadır. Korkuluktaki kırık yerin parçalanmışlığı, eski rejimi simgeleyen bir klasik mimari öğesidir ve yukarıda sözünü ettiğimiz oluk sayesinde sular avlunun merkezine doğru serbestçe akmaktadır. Ana avlunun merkezinde, geometrik bir şekli olmayan ekili bir alan yer almaktadır. Atnalının üst kısmından bakıldığında bu ekili alanın Fransa haritası şeklinde olduğu, Korsika'nın da avlunun köşesine düştüğü görülür. Denizaşırı topraklar ise hemen bitişikteki Hotel de Lassay avlusundaki küçük "adacıklar"la temsil edilmektedir. Bu harita alanındaki bitkilendirme, Fransa'ya özgü bazı ürünlerle ve dört yıllık periyodlarla yapılacaktır: Birinci yıl buğday, mısır veya kolza, ikinci yıl lahana ya da ayçiçeği, üçüncü yıl baklagiller, bezelye ve patates ekilecek, tarla dördüncü yıl nadasa bırakılacak, otların

suggests that, different from the relatively homogeneous French population of 1789, France today is a multi-racial and multi-cultural society. The promise of freedom, equality and fraternity is not yet fulfilled, particularly for the contemporary Third Estate comprising, among other groups, the Moslem population of France – even though these words have traditionally been inscribed on the facades of public buildings. Spelling out the three Republican principles in Arabic calligraphy is to provoke their revival as a guide for every act of the Assemblée Nationale.

Exiting from the top of the cone, a jet of water shoots straight up to a height of 15 m (49 ft.) and then falls back onto the cone. Additional water wells up from the cone's interior, spilling out of its top and runs down its surface like lava from a volcano. Its flow is modulated and produces intricate reflections due to the raised Arabic letters in its path. It collects in a narrow trough around the cone's perimeter which slopes towards the center of the balustrade around the horse-shoe. Through a breach in the balustrade that its force seems to have broken, the water rushes down onto the pavement of the court underneath. Chunks of the broken balustrade, an element of classical architecture associated with the Ancien Régime, litter the ground. Due to a grade in the terrain the water then flows freely toward the center of the court.

The center of the main court is occupied by a large, irregularly shaped planted area. Seen from the upper part of the horse-shoe, it is recognizable as the map of France – with Corsica in the corner of the main court. Overseas territories could be represented by small "islands" in the court of the Hôtel de Lassay nearby.

On these map areas crops common to French farming are grown in a four year cycle: one

HANS HAACKE

kendiliğinden bitmesine göz yumularak toprak yeniden ekime hazırlanmış olacaktır. Ürünlerin tarhlar halinde yetiştirilmesi gerekirse, tarhların dizilişi, Fransa haritasının dışından içine doğru eş merkezli çemberler biçiminde olacaktır.

Bitkilerin yetiştirilmesi bilinen bahçeciliğin özgül özeniyle *değil*, çiftçiliğin normal ve sürekli işlemleriyle yapılacaktır. Münavebeli ekim, kraliyet iradesini doğaya bile empoze etmeye çalışan manikürlü Versailles bahçeciliğinin tersine, Fransa'yı esas alan tarıma uygun biçimde olacaktır. Avlunun aşağı bölümünde, tarhların bittiği yerdeki çeşitli park donanımına ait saklanmaya gerek görülmemiş birtakım öğeler, teknolojik ve daha az "romantik" bir karşıtlığı hissettirmek içindir. Koniden dökülerek, çevre korkuluğundaki kırıktan çıkan ve bir olukla avlunun ana kapısına akan "yaşama suları", oradaki bir delikten yeraltına geçer. Bitki tarhlarının oluşturduğu ondülasyonla ilgili olarak, avludaki taştan yol Fransa haritasının dış çizgisinde yer alırken koniyi çevreleyen kaldırım taşları eş merkezli çemberler halinde sıralanmışlardır.

Fıskiye sularıyla "lav suları" koninin içine konulmuş, ya da yakındaki bir yere kimsenin görmeyeceği biçimde yerleştirilmiş bir pompa mekanizması yardımıyla akacak, Korsika'nın etrafındaki su için ayrı bir pompa kullanılacak ve tüm sistemde suyun hareketi devri daimle sağlanacaktır.

year wheat, corn or rape, the second year cabbage or sunflowers, the third year beans, peas or potatoes. In the fourth year the field would lie fallow. Weeds would be left to grow naturally, so that the soil can recover for a new cycle. In the case of crops grown in rows, the configuration of these rows follows concentrically, like a ripple, the outline of the map of France towards the center.

The planting should be cared for consistent with normal farming procedures, not with the attention reserved for formal gardening. The alternating crops are to be seen in contrast to the manicured gardening style of Versailles, which symbolically imposed the royal will even on nature. They make reference to the agricultural base of France. The undisguised concrete vents of the parking facility underneath the court, that interrupt the "field", hint at its technological and less "romantic" contemporary counterpart. The "legislative waters" coming down from the cone and through the broken balustrade encircle France, carried in a shallow trough with a grade toward the gate of the court, where it disappears in an opening in the ground. Corresponding to the "ripple" of the rows of plantings, the paving stones of the court echo the outline of the map of France outward to the sidewalks on its perimeter, while the paving stones around the cone form concentric circles.

A pumping mechanism for the supply of the water of the water jet and the "lava" is installed inside the cone or, invisible to the viewer, in an adjacent location. An additional pump supplies the water from underground for the stream circling Corsica. The entire volume of water is recycled.

FRED HALLIDAY

81

Fred Halliday
Yazar ve
London School
of Economics'de
Siyaset Bilimi
profesörü,
İngiltere
doğumlu.
Writer and
professor of
Political Science
in the London
School of
Economics,
born in UK.

Avrupa'nın nerede bittiği sorusuna verilecek iki bağlantısız cevabım var. İrlanda'nın batısında, Connemara'nın beyaz kumlu kıyılarında durup bakınca, okyanusun dalgası Atlas'tan vurur. Onun için ilk iş, bu sorunun göreneksel coğrafi odağını, yani Avrupa'nın ne kadar "doğaya" (Kafkaslar mı, Levant mı, Magreb mi?) gittiğini bir yana bırakmak ve ne kadar "batıya" gittiğini sormaktır. Bu durumda ilk durak Amerika'dır. Sözümlü ettiğimiz İrlanda bağlamında, Avrupa ile bağlantılar yarım yamalak, üstelik de çelişkilidir – örneğin İrlanda'nın Avrupa'ya katkısının doruğu, beşinci ve altıncı yüzyıllarda erken Hıristiyan kültürünün merkezlerinden biri olduğu dönemdedir. Sonra, bin yıl boyunca, kendine en yakın ve kendinden büyük ada olan Britanya'nın ekonomik ve politik egemenliği altında yaşamıştır; son dönemde de, bundan kurtulmak için kıtadaki çeşitli güçlerden (Napoleon, Kayser, Wilhelm, Vatikan, Jacques Delors) yardım alma yolunda başarısız çabalara girmiştir. Gene de İrlanda deneyiminin dersleri, bundan daha geniştir: Avrupa kültürel ilişkilerin içiçe geçtiği, ama ekonomik ve politik ayrımların da aşırı ve kalıcı olduğu bir kıtadır ve burada olana karşı en önemli kurtuluşu ve dengeleyici karşıt gücü Yeni Dünya temsil etmiştir. İrlanda bağlamında bu durum ondokuzuncu yüzyıl boyunca oraya doğru kitlesel bir göç anlamına geldi ki, aynı gelişme Avrupa'nın birçok başka bölgesinde de tekrarlandı. İrlandalı yazarları bağımsız devletlerini terkeder ve kendilerini Avrupa'da sürgüne yollarken (Joyce, Beckett vb.) halkın büyük çoğunluğu için bu yeni dünya yalnız kaçacak bir yer, kazançlarının bir kısmını da yurtlarına gönderecekleri bir yer olmakla kalmadı, aynı zamanda bir politik umut kaynağı oldu. Komünizmin çöküşü bizi yalnız Rus değil, Amerikan devrimini

I have two, disjointed, answers to this question.

If one stands on the white sandy beaches of Connemara, in the west of Ireland, the ocean waves come in from the Atlantic. The first answer is, therefore, to reject the conventional geographical focus of this question, which is to ask how far "east", Europe goes (to the Caucasus? the Levant? the Maghrib?) and ask how far "west" it goes. The next stop is America. In this Irish context, the links to the rest of Europe are fragmented and conflicting – first the particular high point of Ireland's own European contribution when it was a centre of early Christian culture in the fifth and sixth centuries – then a millennium of economic and political domination by the nearest, and larger, island Britain, and more recently various frustrated attempts to offset this by securing aid from continental powers (Napoleon, Kaiser Wilhelm, the Vatican, Jacques Delors). Yet the lessons of the Irish experience are broader: Europe as a continent of cultural interaction, but extreme and enduring economic and political divisions, for whom the most important escape and countervailing force is the New World. In the Irish case this meant massive emigration in the nineteenth century, a pattern reproduced in many other parts of Europe.

While Irish writers decamped from the independent state to exile in Europe (Joyce, Beckett etc.), for the mass of the people this New World was not just a place to flee to, and from which to send remittances back home, but also a source of political hope. The collapse of communism should lead us not so much to reassess the Russian revolution as to revalue the American, itself a displaced product of the European enlightenment. Obscured by the past half century of US imperial aspiration and cold war politics, the New World reproduced much of what was

FRED HALLIDAY

de yeniden değerlendirmeye zorlamalı, çünkü o Amerikan devrimi de, Avrupa aydınlanmasının yerinden kaymış bir ürünüdür. Son yarım yüzyılın, ABD emperyalist özelemleri ve soğuk savaş siyaseti bu olgunun üstüne kötü bir gölge düşürdü, ama aslında Yeni Dünya – bunu en geniş anlamında kastediyorum, yani Montreal'den Buenos Aires'e ve sonra da Sydney'e kadar – Avrupa'nın en iyi yanlarını yeniden üretebilmiştir. Soğuk savaşın sona ermesinin olumlu yan-sonuçlarından biri, okyanusun ötesindeki bu "yeni Avrupa'nın" olumlu ve olumsuz boyutlarını daha serinkanlı bir biçimde yeniden düşünüp değerlendirmemize imkân sağlaması olabilir. Yeniden yaratabilme umuduyla göçülen bu diyara, Kafka kadar Lenin de, gözünü dikkatle dikmişti. Çünkü, başaramadıkları şeyler de olsa, bu kıtadaki ülkeler en azından, eski kıtanın fedoal ve başka türden tarihi yüklerinden belirli ölçüde kurtulmuş bir toplum görünümündeydiler. İkinci cevaba gelince, bu terimin zaman içinde kazandığı anlamı ölçülü, eleştirel ama doğru oranlı bir değerlendirme gereğini kavramalıyız. Tarihi başlangıç noktası, bugünün Avrupa'sı değil Akdeniz, özellikle de Doğu Akdeniz'dir; daha sonra Avrupa ve büyük ölçüde dünya tarihinin dinleri, siyasi fikirleri, ekonomik zorunlukları buradan yayılmıştır. Bugünün Avrupa'sının yaratılması, bu Akdeniz medeniyetinin kuzeye ve batıya yayılmasının sonucudur; aynı zamanda da, bu ilk birliğin "İslâm" ve "Hıristiyanlık" olarak ikiye değil, Musevi bağımsız istihkâmı da yanlarında olmak üzere, doğu Hıristiyanlığı, batı Hıristiyanlığı ve İslâm olarak üçe ayrılmasının sonucudur. AET'nin Avrupa'sı, şimdi ona katılması muhtemel üyeleri içine alacak şekilde genişlerse, batı Hıristiyanlığı'nın ülkelerine kucak açacak: İzlanda, Malta, Finlandiya, Avusturya v.b. Öte yandan eski Sovyet blokunun Katolik veya Protestan üyeleri de topluluğa katılacak: Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, belki Baltık ülkeleri de. Hırvatistan ve Slovakya, Katolik oldukları halde dışarıda bırakılacak. Yunanistan ise kabul edilen tek Ortodoks devlet olacak ama bunun 1945 sonrasında Avrupa'nın yeniden oluşmasıyla, daha önce de Yunanistan'ın 1821'de Osmanlı

best in Europe, this area interpreted in the broadest sense, from Montreal to Buenos Aires, and on to Sydney. The end of the cold war may, as one of its positive side-effects, allow us the better to contemplate the positive and negative dimensions of that "new Europe" across the oceans, one to which Lenin looked as much as did Kafka, a land of expulsion, hope, recreation. This is so not least because, for all their failures, these societies represented a society in some respects freed of the feudal and other historic burdens of the old continent – in their secularism, multiculturalism, their more egalitarian gender and political atmospheres, their sense of possibility.

The second answer is to recognise the need for a measured, critical but proportionate, assessment of what the term has come to mean. The historical starting point is not the Europe we have to-day, but the Mediterranean, and particularly the eastern Mediterranean, from which the religions, the political ideas, the economic impulses of subsequent European and much of world history have come. The creation of the Europe of today rests upon the spread of this Mediterranean civilisation northwards and westwards, but also on the sundering of that original unity not into two, "Islam" and "Christianity", but into three, western Christianity, eastern Christianity, Islam, with a fourth, Jewish, redoubt. The Europe of the EEC will, if extended to comprise those members now assumed to be likely members of it, reassemble the countries of western Christianity: Iceland, Malta, Finland, Austria and so on will join, as will the Catholic or Protestant members of the former Soviet bloc – Hungary, Poland, the Czech republic, perhaps the Baltic states. Croatia and Slovakia, although Catholic, will be kept out, Greece will remain the one Orthodox state to

FRED HALLIDAY

İmparatorluğu'ndan kendini kurtarmasıyla ilgili çok özel nedenleri var. İçeri almanın ve egemenlik altına almanın bariyeri şimdi gene çok açık seçik görünüyor. İslam dünyası, Ortodoks dünyasıyla birlikte, bu anlamda, dışta kalanın bir parçasını oluşturuyor. Bu bir parçalama ve kendine ekleme süreci; geniş bir perspektif içinde bakıldığında, bu süreç Avrupa'nın dünyaya dayattığı bir nesnedir. Bu Avrupa modeline övgü ya da lanet yağdırmanın, "etno-santrik" falan filan olduğunu söylemenin fazla bir anlamı yok: olan olmuştur, böyle olmuştur. Deng ya da Saddam batının egemenliğine meydan okuduklarında, bunu bu politik sistemin diliyle ve mekanizmalarıyla yapıyorlar. Bir Gandhi veya Humeyni bile batılı siyasi kavramları kullanıyor. Ama bu aynı zamanda, potansiyel olarak, özgürleştirici bir şeyi de işaret ediyor: Dünyanın Avrupa tarafından ve dünyadaki yavruları tarafından kaba kuvvetle boyunduruk altına alınması, bir dizi ekonomik ve politik tercihi, ekonomik gelişme biçimini, demokrasisini ve bireysel özgürlükleri genelleştirdi. Şimdi bunlar, insanın kurtuluşunun temeli oluşturabilir ve başka herhangi bir bölgedeki herhangi bir modelden daha fazla geçerlidirler. Modern tarihin en büyük suçlarını Avrupalı güçler işledi ve bunların çoğu Avrupa topraklarında ve bu yüzyılda gerçekleşti. Ne var ki bu yaşantının içinde olumlu kazanımlar da vardır; dünyanın çeşitli bölgelerinde insanlar, bir yandan Avrupa'nın emperyalist yayılmasının tarihi bedelini hatırlar ve aynı zamanda kendi kültürlerini geliştirmeye çalışırken, bu kazanımlara da değer veriyorlar. Hâlâ kesin bir cevap bulamayan soru şu: bu değerlerin genelleşmesi mümkün mü ya da başka bir söyleyişle, dünyanın bir bölümünün serveti ve görece siyasi özgürlüğü, geri kalanın sefalet ve baskıya mahkûm olmasını zorunlu kılıyor mu? Global düzeyde bu zorunluysa, Avrupa'nın kendi içinde de böyle olmalı – nitekim komünizmin çöküşü bu gerçekliği yalın bir biçimde sergiledi. Dünya üzerinde beş yüzyıllık Avrupa egemenliğinin sonu yaklaştı. Verilmesi gereken sınav, Avrupa devletlerinin, ya da içlerinden bazılarının, ayrıcalıklarını sürdürüp sürdüremeyeceği

be allowed in, although this was for special reasons to do with the pattern of post-1945 Europe and, before that, Greece's escape from the Ottoman empire in 1821. Now the barrier, one of integration and subordination, is becoming clearer again. The Islamic world is, in this sense, and together with the Orthodox, part of the excluded.

This process of incorporation and fragmentation is, in broader perspective, that which Europe has imposed on the world. There is little point in welcoming or bemoaning the triumph of this European model as "ethnocentric" or whatever: it has happened, that is it. When Teng or Saddam challenge western dominance, they do so in the language and mechanism of this political system. Even a Gandhi or Khomeini appropriates western political concepts. Yet this also points to what is, potentially, emancipatory: the brutal subjugation of the world by Europe, and by its new world offshoots, has also generalised a set of economic and political options, of economic development, democracy, and individual liberties, which can provide the basis for human emancipation, and more so than the models of any other area. The greatest crimes of modern history have been committed by European powers, and much of them on European soil, and in this century. Yet this experience also contains a positive achievement that many elsewhere value, even while promoting their own cultures, and remembering the historic costs of European imperial expansion. The question which has been left open is whether such a generalisation is possible, or whether the wealth, and comparative political freedom, of one part necessarily presupposes the immiseration and oppression of the rest. If this is true on a global level it is equally true within Europe itself, and has been starkly

FRED HALLIDAY

sorunu değil; bu tarihin en olumlu kazanımlarının herkesin yararına dünya çapında genelleşip genelleşmeyeceği sorunu. Kaldı ki Avrupa kendisi, her zaman yaptığı gibi, dünyanın başka bölgelerinden göçlerden ve gelen kültürlerden yararlanmaya devam ediyor. Söz konusu ideallerin ve vaad ettikleri en iyi şeylerin zaferi hem Avrupa'nın, hem de onun içinde yer alan ayrımların son bulması anlamına gelecektir.

posed by the collapse of communism.

The five centuries of European domination of the world are coming to an end. The test will be not whether European states, or some of them, can retain their privileges, but whether the best in that achievement can be generalised across the world, to the benefit of all, as Europe itself continues, as it has always done, to benefit from cultures and migrations from other areas of the world. The triumph of those ideals and of their best promise would constitute the abolition of Europe and of the divisions within it.

JUDITH HERRIN

Bir Bizans Tarihçisi Gözüyle Bugünün Türkiye'si A Byzantine Historian's View of Turkey Today

85

*Judith Herrin
Bizans tarih
profesörü,
Princeton'da
görevli,
İngiltere
doğumlu.
Professor of
Byzantine history
presently working
in Princeton
University,
born in UK.*

Bugün Türkiye'ye gelen Avrupalı turistleri, ziyaret ettikleri tarihi yerler arasında en derinden etkileyenler, belki de Ephosos gibi yıkılmış klasik kentlerdir. Burada, kamu yapılarının tasarımını ve özellikle de bir zamanlar gelişen Yunan kentlerinin planını Atina ve Roma gibi günümüzün sıkışık modern başkentlerine göre çok daha iyi bir biçimde değerlendirme olanağı vardır. Buna ek olarak, aynı turistler, çoğu kez Aziz Paul'ün ayak izlerinin üzerinden yürüdüklerinin farkına varırlar; Aziz Paul'ün Roma eyaletleri ve Küçük Asya'daki yolculuklarında izlediği yol birçok turistik gezinin programına alınmıştır. Böylece ziyaretçiler, Türkiye'yi iki temel açıdan, hem klasik Greko-Romen hem de ilkel Hristiyan kültürlerinin beşiği olarak öğrenip tanırırlar. Ve bu iki kadim gelenek Avrupa uygarlığının oluşumunun özgün öğeleri olarak kabul edildiğine göre, konuklar kendilerini hayatlarında ilk kez, kültürlerinin kökenine böylesine yakın hissederler. Bütün bunlar, yanlış bir biçimde de olsa, kent yaşamının yükselişi, kamu görevleri, yurttaşlık ve antik Yunan demokrasisi; felsefenin gelişmesi, teorik ve uygulamalı bilimler ve estetik; Roma hukuku ve İmparatorluk idari bilimleri; ve belirli bir dinle, Hristiyanlık'la ilişkilendirilir. Rönesanstan bu yana bu konuların incelenmesi zaman içerisinde en çok Kuzey Avrupa'da kökleşti, bilindiği gibi, II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Latince ve Yunanca yüksek öğrenimin temelini oluşturdu. "Klasikler" yalnızca bir bilim dalı olarak gelişmekle kalmadı, dünyanın mirasını sahiplenerek Güney Avrupayı, uzak Kuzey'in belirlediği ölçütleri tutturamayan "fakir akraba" konumuna düşürdü.

Eski Akdenizin Avrupa kültürlerine ve siyasal oluşumlarına nasıl bir katkıda bulunduğu

To European tourists visiting Turkey today, the most impressive of the many historic sites they visit are probably those of ruined classical cities such as Ephesos. Here they can appreciate the design of public buildings and especially the layout of once flourishing Greek cities, far better than in the cluttered modern capitals of Athens and Rome. In addition, they frequently find themselves walking in the footsteps of St. Paul, whose journeys through the Roman province of Asia Minor are replicated in many a tourist itinerary. Thus in two key respects they come to know Turkey as home to both classical Greco-Roman and primitive Christian cultures. And since these ancient traditions are regularly held to constitute significant elements in the making of European civilization, such visitors feel they have come closer than ever before to the roots of their own culture.

These are associated, however incorrectly, with the rise of city life, civic duties, citizenship and ancient Greek democracy; with the development of philosophy, theoretical and applied sciences, and aesthetics; with Roman imperial administration and law; and with a particular religion, Christianity. Since the Renaissance, the study of these topics has become most deeply implanted in northern Europe, indeed until the Second World War Latin and Greek formed the basis of higher education. The "classics" not only flourished as a field of study, it also appropriated the heritage of the ancient world and condemned southern Europe to the status of a "poor relation", unable to attain the standards set in the distant north.

With these often muddled notions of what the ancient Mediterranean has contributed to European cultures and political formations, tourists arriving in Turkey today witness a contemporary setting in marked contrast to their own assumptions. For the local inhabitants speak a strange language, observe the Islamic

JUDITH HERRIN

86

konusunda bu genellikle bulanıklaşmış kavramlarla beslenen turistler bugün Türkiye'ye geldiklerinde, kendi varsayımlarına belirgin bir biçimde karşıt, çağdaş bir manzarayla karşılaşır. Buranın sakinleri, yabancı bir dil konuşmakta, camilere gidip İslam inancını uygulamakta ve Batı Avrupalı olarak bilinen hayat tarzını pek fazla hatırlatmayan, daha çok Yakın Doğu'nun Semitik halklarına yakın görünen bir hayat tarzı sürdürmektedirler. Her şeyin görünüşü, duyum, kokusu, farklıdır. Onun için ziyaretçilerin, kültürel kimliklerinin böyle hiç tanıdık olmayan dini, sosyal, siyasal öncülleri karşısında şaşkınlığa düşmeleri ve bu konudaki temel varsayımın bu yabancı alanlardan başlayıp başlamadığı sorusunu sormaları anlaşılır bir şeydir. Çağdaş alışkanlıklar, eski Akdenizi Avrupa tarihine bağlayan geleneklerinin kavranmasını çoğu zaman engellemektedir.

Bunun nedenleri arasında, Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğunun yıkıntularından yaratılan çok genç bir devlet olduğu gösterilebilir. Osmanlı İmparatorluğu kendi döneminde, Avrupa siyasetinde bir Türk korkusu yaratmıştı ve karşılığında kahve ile ayçöğreğinin bilgisini ya da Mozart'ın *alla Turca* marşında kullanılan zil, üç köşeli ve davul gibi bugün Avrupalı olmanın simgesi sayılan şeyleri getirmiştir.

Osmanlı Türklerine ilişkin edilgin bir biçimde benimsenmiş düşünceler pek makbul değildir – Yunan demokrasisi, Roma hukuku

ve Hıristiyan inancı yerine doğu despotizminin işe yaramaz safsataları ve yasal olarak geçerli kabul edilen çok eşli evlilik gibi konular ağır basar. Türkiye'nin, Kuzeyli ziyaretçilerin kendi "Avrupa" tanımlarına hiç uymayan, "Avrupa-dışı" yönleri bu kanıları iyice pekiştirmiş olur. Oysa, Osmanlı-öncesi tarihini izlerlerse, bölgenin 1453'e kadar Bizans İmparatorluğunun bir parçasını oluşturduğunu, bunun da, klasik dünyanın Roma ve Hellenist Yunan İmparatorluklarının yerine geçtiğini, öğreneceklerdir. Bu imparatorluklar ise, kendi miraslarını bereketli Mezopotamya hilalinde "uygarlığın şafağına"na kadar geri götürebilen Perslerin, Hititlerin, Ugaritlerin kadim kültürlerinin üzerine oturmuştu. Bu karmaşık ve üst üste binmiş

faith in mosques, and lead a life-style that appears closer to the Semitic peoples of the Near East than anything recognizably western European. Everything looks, feels and smells different. So it is understandable that they express bewilderment and ask if the basic assumptions about cultural identity must begin from unfamiliar premises – religious, social and political. The modern overlay of contemporary practice often hinders appreciation of ancient Mediterranean traditions more readily associated with European history.

For Turkey is a very young state, created in the ruins of the Ottoman Empire, which in turn had brought into European politics a fear of the Turk, as well as knowledge of coffee and croissants, or the cymbal, drum and triangle employed in Mozart's marches *alla Turca*, among things now considered quintessentially European. Received opinion about the Ottoman Turks is not favourable – in place of Greek democracy, Roman law and Christian faith, hopelessly inadequate stereotypes of oriental despotism and authorized polygamy tend to predominate. And these are confirmed by the "non-European" aspects of Turkey, as defined by northern visitors in accordance with their own version of "Europe".

Yet if they pursue the pre-Ottoman history of the region, they find that until 1453 it had formed part of the Byzantine Empire, itself a successor to the Roman and Hellenistic Greek Empires of the classical world. In turn, these had overlaid the ancient cultures of the Persians, the Hittites and the Ugaritics, who traced their inheritance back to "the dawn of civilization" in the Fertile Crescent of Mesopotamia. Making sense of this complex and multi-layered genealogy may be difficult for late twentieth century visitors, yet in it lie clues as to the development of their own familiar Europe.

This is in part due to the physical position of

JUDITH HERRIN

çok-katlı soyağacından bir anlam çıkarmak yirminci yüzyıl sonu ziyaretçiler için güç olabilir, ama onların “tanıdıkları” kendi Avrupalarının gelişmesinin ipuçları burada saklıdır.

Bu olgu bir ölçüde Türkiye'nin fiziksel konumundan ötürü böyledir, Yunan ve Romalılar bu toprakları, bilinen dünyanın ötesine uzanan koca Asya kıtasının bir eklentisi sayarak Küçük Asya, “Asia minor” diye adlandırmışlardır. Asya'nın batı ucunda dışarı uğramış bu tümsek kayda geçmiş bütün tarih boyunca bir koridor, Uzak Doğu ile Akdeniz dünyası arasında birleştirici bir geçit oluşturmuştur. Avrupa kıtasından yalnızca çok dar bir deniz şeridiyle, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında ayrıldığı için, iki kara kütle arasında da önemli bir bağlantı halkasını oluşturmuştur. (Benzer fiziksel mesafesedeki başka iki kara parçası olan Finlandiya ya da Fas böyle bir işleve sahip değildirler). Bazen bir ayırım çizgisi gibi algılanan şey gerçekte bir engel olmaktan çok geçit veren bir kapıydı. Elbette 1966'ya kadar Boğaz'da bir köprü yoktu ve bu derin vadiyi dolduran suların güçlü akıntıları hala eskisi kadar tehlikelidir ama öyle de olsa, birçok eski gezgin bu deniz parçasında defalarca yelken açmış ve şimdi modern İstanbul'un yerinde bulunan eski Yunan kolonisi Bizans'ın mevkiini hayranlıkla seyretmişti. En azından Geç Bronz Çağı 'dan (İÖ. 14. yy) başlayarak, Anadolu platosunda sırasıyla üstlenen Hititler, Hurriler, Traklar,

Lidyalılar, yoğun ticaret ağları oluşturdular. Bu geniş kültürel geçiş modelleri içinde Anadolunun, Mezopotamya ile Avrupa arasında bir kilit olarak merkezi konumu, insanların hareket etmelerini kolaylaştırdı ve ticari, kültürel, sanatsal, bağları getirdi. Batı kıyısı boyunca Yunan kolonilerinin kurulması ve Büyük İskenderin savaşları bu yerleşim kalıbı içinde, tipik ve belki de özgül, Hellenistik evreyi oluşturdu. Böylece, Küçük Asya'nın Yunanca konuşan halkları, Aziz Paul'un vaazlarından çok daha önce, bölgenin modern kavranışına biçim veren klasik çevreyi yarattılar.

İki bin yıl boyunca Yunanca, bölgenin, hem Hıristiyan şehitler hem de onların putperest

Turkey, that province identified by the Greeks and Romans as little Asia, Asia Minor, an appendage to the great continent of Asia which extended beyond the known world. This protruberance at the western edge of Asia has through all recorded time constituted a corridor, a connecting passage between the Far East and the Mediterranean world. And because it is separated from the European continent by only the narrowest strip of sea, at the Bosphorus and the Dardanelles, it has also formed an important link between the two land masses. (Lands in a similar physical proximity, such as Morocco or Finland, do not perform any such function.) What is sometimes conceived as a dividing line was less a barrier than a gateway. Of course, there was no bridge over the Bosphorus until 1966, and the currents in this deep gorge are still treacherous, but even so, many ancient travellers sailed repeatedly over this stretch of sea, admiring the situation of the ancient Greek colony of Byzantium, founded on the site now occupied by modern Istanbul. From at least the Late Bronze Age onwards (14th century B.C.), the Hittites, Hurrrians, Thracians and Lydians in turn established intensive trading networks based on the Anatolian plateau. In these vast patterns of cultural transmission, the central position of Anatolia as a hinge between Mesopotamia and Europe facilitated the movement of peoples, which brought in its wake commercial, cultural and artistic ties. The establishment of Greek colonies along the western seaboard and the campaigns of Alexander the Great constituted a typical, if specifically Hellenistic phase in this pattern of occupation. Long before the preaching of St. Paul, therefore, Greek-speaking inhabitants of Asia Minor created a classical environment that was to shape modern understanding of the region. For two millennia Greek remained the lingua franca of the region, employed by both the

JUDITH HERRIN

düşmanları tarafından kullanılan *lingua franca'sı* olarak kabul edildi. Daha sonra bu geleneği, Ortaçağın en dikkate değer yapılarını nesiller boyunca inşa eden Bizanslı Yunanlar, çoğu kez freskler, mermer yontular ve mozaiklerle bezenmiş, Ortodoks kiliseleri biçiminde sürdürdüler. Bugün Türkiye'de birçok dağın tepesine kurulmuş olan kalelere oranla daha az korunmuş olsa da, kiliseler ve Göreme'de bulunan Kapodokya vadisindeki mağara evleri, Bizans İmparatorluğunda Ortodoksluğu çoğunluğun dini olarak kabul ettirecek olan uzun dönemli bir Hristiyan egemenliğinin önemli tanıklarındır. Bu Hristiyan kültürü, daha sonra Balkanlar, orta Avrupa ve Rusya'yı kapsayan devasa bir alana yayıldı.

Bu tür tarihsel katkılar, bugün Türkiye'ye gelen sıradan bir konuk için pek de gözle görünür şeyler değildir. 450 yıllık Osmanlı yönetimi, birçok ortaçağ Bizans anıtını silmiştir. Ne var ki Türkler ve Osmanlılar imparatorluk yönetiminin bir çok yönünü kendi imparatorluklarına almışlar, ve Hristiyan cemaatlerin yaşamalarına, kendi dinsel kurallarını, kendi kiliselerinde uygulamalarına, ek bir vergi karşılığında izin vermişlerdir.

Ama bugün Türkiye'nin özgün Avrupalı niteliği geçmişin klasik ya da Hristiyan egemenliğinin bu tür kalıntılarına bağımlı değildir. Bu, çok daha belirgin bir biçimde, bugün Türkiye olarak adlandırılan yerde, Avrupa kültürüne katkı getirenleri

benimseyen ve koruyan uygarlaşma sürecinden kaynaklanır. Türkler bu topraklardan fatih ya da barışçı yerleşmeciler olarak geçtiklerinde toprağı işlediler, kendi anıtlarını inşa ettiler ve bölgeye Akdeniz dünyasının en zengin tarihlerinden birini bahşettiler. Son dönemdeki İslam katmanına karşın, Anadolu'nun sert fiziksel çevresi, kendinden önceki yerleşmiş insanların hepsinin hayat becerilerini kendi potasında birleştirdi. Ve klasik geçmişin antik şehirleri, ortaçağ döneminde Hristiyanlığı kabul etti, kentli uygarlık modelleri sağladı, ve bunlar da sırası gelince İslamiyeti etkiledi.

Türkiye'nin karmaşık tarih-öncesi dönemini, rengârenk giysileri içinde "barbar" dağ

Christian martyrs and their pagan persecutors, and subsequently by generations of Byzantine Greeks who constructed the most notable buildings of the medieval era in the form of orthodox churches, frequently decorated with frescoes, sculpted marble and mosaic. While the churches have survived less well than the castles that top many a mountain in Turkey today, the cappadocian cave dwellings at Goreme serve as a reminder of the long period of Christian dominance that implanted Orthodoxy as the majority religion of the Byzantine Empire. This Christian culture was eventually spread over an immense area of the Balkans, central Europe and Russia. Such historic contributions are not visible to the casual visitor to Turkey today. 450 years of Ottoman rule have effaced many of the medieval Byzantine monuments. Yet the Turks and Ottomans incorporated many aspects of imperial rule into their own empire, and permitted the survival of Christian communities as a minority that continued to use its own liturgy in its own churches for the payment of an additional tax.

But the specifically European quality of Turkey today is not dependent on these vestiges of past classical or Christian dominance. It derives in a much more significant way from the civilizing processes that have welcomed and sheltered within the area called Turkey so many contributors to European culture. As they passed through, whether as conquerors or peaceable settlers, they worked the land, constructed their own monuments, and endowed the region with one of the richest histories of the Mediterranean world. Despite its recent Islamic overlay, the harsh physical environment of Anatolia has incorporated the combined living skills of previous occupants. And the ancient cities of the classical past, adapted for Christian life in the medieval period, provided models of urban civilization

JUDITH HERRIN

eşkiyelerini kaydetmekle geçiren ilk Avrupalı gezginlerin hemen hemen bütünüyle gözünden kaçtı. Türkleri, Hristiyanların vahşi düşmanları ya da Osmanlı sarayını, hadımlar tarafından Sultanı memnun etmek için eğitilen güzel köle kızların haremî olarak çocukca tanımlamalarımızı bu aynı seyyahlara borçluyuz. Ama artık, bu basmakalıplıkları atıp onların yerine modern Türkiye'nin "yabancılığı"nın daha çözümleyici bir açıklamasını koymanın zamanı çoktan geldi. Bir kez bu süreç başlarsa, coğrafi yönden kıtayı kesse bile bu ülkenin Avrupa'nın bir parçası olduğu, çok çabuk anlaşılacaktır. Avrupa'nın gelişmesine tarihsel katkıları arasında, Aisopos'un (Ezop) Yunan fabllarından (Frigya'dan geldiği söylenir), bugün hala bütün dünyadaki ortodoks keşişlerin cemaatlerini yöneten Kapadokyalı Aziz Basil'in kanunlarına kadar, Türkiye denen bölge, çağdaş dünyamıza bugüne kadar yaşayagelen öğeler sağladı. Bu, bir uygarlaşma sürecinin parçasıydı ve gene aynı süreç İtalya'da Rönesansı teşvik etti ve o da sırası gelince Batı'yı belirli bir gelişme yönüne oturttu. Bu tarihsel dönüş olmadan, Avrupa bugün temsil ettiği birime, herhalde hiç benzemeyecekti ve sınırlarının nerede başladığı tartışması bugün olduğu biçimde formüle edilmeyecekti. Ama daha uzak geçmişe baktıkça, onbeşinci yüzyıl İtalyası ile ilişkilendirilen bilimin canlanması ve kültür, Anadolu çağına kadar izlenebilen belirli katkı faktörleri olmadan, hiç gerçekleşmeyecekti. Ve görece yeni kültürel gelişmeler üzerine yüzeysel tezlerin çok daha uzun bir perspektif içeren ciddi analize tabii tutulması işte bu nedenle gereklidir. Çünkü Avrupa'nın kendisinin gelişmesi bin yıl süren bir sürecin ayrılmaz bir parçasıdır, ki bunun içinde Türkiye'nin ana bir rol oynadığı gösterilebilir.

which in turn influenced Islam.

The complicated pre-history of Turkey almost totally escaped the first European travellers, who noted the "barbaric" mountain bandits in colourful costumes. To them we owe the naive characterization of Turks as savage persecutors of Christians, of the Ottoman court as the harem of beautiful slave girls trained by eunuchs to please the Sultan. But it is high time these stereotypes were discarded, in favour of more analytic explanations for the "strangeness" of modern Turkey. Once this process is undertaken, it rapidly becomes evident that the country is firmly a part of Europe, even if geographically in only abuts the continent. Through its historic contributions to European development, from the Greek Fables of Aesop (who is alleged to have come from Lydia) to the Rule of St. Basil of Cappadocia, which still governs communities of orthodox monks throughout the world, the region called Turkey has supplied lasting elements of our contemporary world. This occurred as part of an overarching civilizing process, which encouraged the Renaissance in Italy that in turn set the West on a particular path of development. Without that historic turn, Europe would probably not resemble the unit it is today and the debate over where its borders begin would not be formulated in the way it is. But looking further back, it is clear that the revival of learning and culture associated with fifteenth century Italy would not have taken place without certain contributory factors that can be traced back to the area of Anatolia. And it is for this reason that superficial arguments over relatively recent cultural developments should be subjected to analysis in a much longer perspective. For the development of Europe itself is an integral part of that millennial process, in which Turkey can be shown to have played a seminal part.

CHRISTOPHER HITCHENS

90

Christopher Hitchens
Yazar ve gazeteci,
The Nation yazarlarından,
Washington'da oturuyor.
Writer and journalist from
UK, working for
The Nation,
presently living in
Washington.

Washington Post'un 30 Ağustos 1993 tarihli sayısında hüznünlü bir manşet vardı. "Mostar Köprüsü Çökerken, Bosna'nın Etnik Birlikte Düşü de Çöküyor". Manşetin altında, yeni ve eski Avrupa kuvvetlerinin çağdaş Molotov-Ribbentrop paktı çerçevesinde "Daha Büyük Sırbistan"ın ikizi olan "Daha Büyük Hırvatistan"ın gelişmesine engel olduğu için geleceği tehlikeye düşen, 16. yüzyıl Osmanlı mimarisinin zaferi *Stari Most*'un usul usul çöküşünü hikâye ediyordu.

Muhabir John Pomfret, Bosna-Hersek ordusunda savaşmış ve ölmüş olan hem Hırvat hem Katolik Jadranko Fink'in öyküsünü anlatıyor. Müslüman bölgesindeki mezarının üstüne kendi isteği üzerine yalnızca köprünün resmi konmuş.

Öldürülmeden önce yabancı ziyaretçilere "Köprü için savaşıyorum" demiş.

"Arkadaşlarımla yine huzur içinde köprüden suya atlayabilmek için. Benim dünyam bu: eski köprü ve Mostar. Köprü çökerse Mostar da onunla birlikte çöker. O, bizim can damarımız." Köprüden dalış yapmak, Katolik, Müslüman, Ortodoks ve pek nadir

anılan laiklerden oluşan dört ayrı nüfusu bir araya getiren önemli bir spordu. En ünlü dalgıç, tartışmasız yerel tiyatronun müdürü Emir Baljic'di. Son görüldüğünde (60 yaşında) "Hırvat Savunma Konseyi" tarafından zorla askere alınmış ve ön cephenin en korunaksız yerinde kum çuvalı doldurup siper kazmakla görevlendirilmişti.

İşler kötüye gittikçe diyor Pomfret, köprüyü savunanlardan bir kısmı artık onu yücelmenin ya da enternasyonalizmin simgesi olarak görmekten vazgeçtiler. Yörenin Müslüman kumandanı Kemal Kamo, "Bu köprü İslam kültürümüzün güzelliğini yansıtıyor" diyor. "Hırvatların burada bu köprüyle mukayese edilecek bir şeyleri yok". Böylece temizleme ve ırk ayrımcılığı

The Washington Post, in its edition of 30 August 1993, carried the following melancholy headline. "As Mostar Bridge Crumbles, So Does Bosnian Dream of Ethnic Unity." The title surmounted a story about the slow destruction of the *Stari Most*; that sixteenth-century triumph of Ottoman architecture that is now imperilled because it obstructs the growth of a "Greater Croatia" – the twin of "Greater Serbia" in the modern-day Molotov-Ribbentrop pact that has been indulged by the forces of old and new Europe.

The reporter, John Pomfret, told the story of a certain Jadranko Fink, who as a Croat and a Catholic had served and died in the armed forces of the Republic of Bosnia-Herzegovina. On his grave-marker in the Muslim quarter there appears, by his own request, only a picture of the bridge. "I'm fighting for the bridge," he had told foreign visitors before he was killed. "So I can jump off it with my buddies again in peace. It's my world – the Old Bridge and Mostar. If the bridge falls, Mostar falls with it. It's our heart." Diving from the bridge was one of the great unifying sports among Mostar's four populations – the Catholic, the Muslim, the Orthodox and the too-seldom stressed secular. By all accounts the most accomplished diver was Emir Baljic, a local theatre manager. Where last seen he was (at the age of sixty) a member of a press-gang "recruited" by the "Croat Defence Council" and forced to fill sandbags and dig trenches in an exposed area of the front line.

As matters deteriorated in this way, Pomfret was compelled to report, there were those among the defenders of the bridge who had ceased to view it as a symbol of transcendence or internationalism. "This bridge shows the beauty of our Muslim culture", said a local Muslim commander named Kemal Kamo. "The Croats don't have anything here that can compare. Thus the logic of cleansing and apartheid reaches out to infect even the mentality of its victims.

CHRISTOPHER HITCHENS

mantığı kurbanlarının dahi düşünce biçimine sızmış oluyor.

Pomfret, bu mükemmel yazılmış haberinde Ivo Andrić'in başyapıtı "Drina Köprüsü"nü okumuş olduğu konusunda bir ipucu vermiyor. Kitabı okumuş olanlara, köprülerin ve "kapia"nın yani Visegrad şehrinin tüm halkı için bir ortak kullanım mekânı, bir buluşma yeri olan köprü kemerlerinin Balkan tarihinde nasıl simgesel bir önemi olduğunu hatırlatmaya gerek yok. (Visegrad dünyaya adını duyurduysa son barbarlık patlamasındaki "temizlik" hareketiyle duyurdu.)

Kendisi de Bosnalı bir Sırp olan Andrić'in, şehir ve köprü korkunç bir sel tehlikesiyle yüzyüzyken yaşananları anlatışını hatırlayın: *Türkler, Hıristiyanlar ve Yahudiler bir araya geldiler. Hava koşulları ve ortak felaketin ağırlığı bu insanları bir araya getirdi ve hiç olmazsa bir akşamlığına bir inancı diğerinden ayıran uçuruma köprü oldu.* Laikliğin bir seçenek olmadığı dönemde köprü, zaman içinde birbirine karşı kalkanlanmış farklılıkları törpüleyip yumuşatmaya yaramayan Sırlar için bir zafer, Müslümanlar için bir üstünlük simgesi olmaktan çıkıyor.

Mimarî mecazlara karşı tetikte olmak gerek. Kimileri aşırı duygusal oldukları kadar hakikatten de uzaktırlar (Mikhail Gorbaçov'un Avrupa hayalindeki büyük "çatı"sını hatırlayın); kimileriye fesat yüklüdür (aklı başında biri, sürekli millî "aile

ocağı"ndan söz eden birinden uzak durur). Oysa köprülerin diyalektik ve işbirliğine yönelen bir özellikleri vardır – tek yönlü ya da tek taraflı köprü olmaz – ve dostları, hayranları tarafından olduğu gibi düşmanları tarafından da yargılanır. Kuzey İrlanda Protestan Köktencilerinin politik lideri Ian Paisley'in bir gazeteci tarafından 'köprü kurma' rolünü üstlenmeye çağrıldığını hatırlıyorum: Cevap olarak aşağılayıcı bir tavırla "Köprüler vatan hainleri gibidir. Karşı tarafa geçerler" demişti. Köprü karşıtı tavır, daha öz bir biçimde dile getirilemez. Pekiyi çirkin bir köprü gören var mı? Yalnızca işlevsel olduklarında bile simetri kurallarına uygun, varlıklarını açıklayan dengeye sahiptirler. Kaldı ki tarihte çevreye zararı

Pomfret gave no sign, in his excellent despatch, of having read Ivo Andrić's Bosnian masterpiece *The Bridge on the Drina*. Those who have read this book will need no reminding of the emblematic importance of bridges in Balkan history, and of the *kapia*; the meeting-point in the centre of the span that became common ground for all citizens of the town of Visegrad. (Visegrad is now known to the wider world, if it is known at all, as the site of an early "cleansing" operation in the recent outbreak of barbarism.) Recall how Andrić, himself a Bosnian Serb, evokes a moment when the town, and the bridge, are menaced by a terrifying flood: *Turks, Christians and Jews mingled together. The force of the elements and the weight of common misfortune brought all these men together and bridged, at least for this one evening, the gulf that divided one faith from another.*

Gradually, and in an age when secularism was not an option, the bridge helps to emulsify entrenched differences. It ceases, to the Serbs, to be a symbol of conquest. It ceases, to the Muslims, to be a symbol of superiority. One should be on one's guard against architectural metaphors. Some of them are sentimental as well as inexact (recall the great "roof" of Mikhail Gorbachev's purported Europe) and some are sinister (one is invariably wise to recoil from anyone who is too much given to speaking of the national "hearth"). But bridges are known for their dialectical and cooperative character – there is no such thing as a one-way or a one-sided bridge – and can be judged by their enemies as well as by their many friends and admirers. I well remember hearing Ian Paisley, the political leader of Protestant fundamentalism in Northern Ireland, being invited to take the role of "bridge-builder" by an interviewer. "Bridges!" he sneered in reply. "Bridges are like traitors. They go over to the other side." The anti-bridge position could hardly have been stated with more economy. Yet

CHRISTOPHER HITCHENS

dokunan herhalde bir köprü olmamıştır. Gerçi köprüler çoğunlukla isimsiz inşaat işçilerine mezar olmuştur ama birçok büyük anıt ya da yatırım kadar değil. Üstelik şimdi trafik ve iletişime açık köprülerin birleştirdiği çeşitli uçurumlar kadar hiç değil. Brejnevciliğin son günlerinde Helsinki Yurttaşlar Meclisi'nin bir toplantısı için gittiğim ve Joanne Landy ve Mary Kaldor'la birlikte bulunma şerefine nail olduğum Prag'da Çek ve Slovak gençleri akşamları Vlatava Nehri üstündeki köprülere çekiliyorlardı. Köprü üstünde insan gözaltından kurtulur ve orayı terkederken de birden fazla yön seçme şansına sahip olur. Orada, biraz idealist bir tavırla, Varşova Paktı'nın, insan hakları hareketleriyle, Nato'nun silahsızlanma ve insan hakları hareketleri arasında bir köprü oluşturmaktan söz etmiştik: Oldukça çok saldırıya ve erozyona uğramış olmasına karşın o köprü'nün kimi kemerleri hâlâ ayakta. Ankara'da gerçekleşen bu umut verici toplantıya ev sahipliği yapan ülke olan Türkiye, basında genellikle kolaycı bir tavırla "Doğu ile Batı" arasında, ya da "Asya ile Avrupa" ya da "İslam ile Avrupa" arasında ya da "çağdaş dünya ile çağdaşlaşan dünya" arasında bir köprü olarak nitelendirilir. Galata ve Boğaz köprüleri bu basmakalıplıkların kaynağı olagelmiştir: Ama şurası kesin ki Türk perspektifi, köprü işindeki her ciddi mimara yol gösterecektir. Belgrad tarafından tırmandırılan vahşet ve gaddarlık savaşını ele alalım; bunun sadece "Türkçülüğe" mi, yoksa "İslam"a mı, yoksa insanlık ve uygarlığa karşı bir savaş mı olduğuna Türkler karar verecektir. Ve bu konuda Türklerin sözü geçerli olacaktır. Kafkasya'yı tehdit eden korkunç patlamalar konusunda da Türklerin sözü geçerli olacaktır. En önemlisi de yerel çoğunluğu oluşturan halklarla; Güneydoğu Anadolu Kürtler ve Kıbrıslı Rumlarla yaşanan anlaşmazlığın çözümünde de son söz Türklerin olacaktır. İki durumda da güçlü taraf olan Türkler bu duruma ya eski bir İmparatorluk zihniyetiyle ya da geleceğin demokratik cumhuriyeti zihniyetiyle yaklaşacaklardır. Bu iki kimlik arasındaki köprü'nün kemeri hâlâ inşa edilmemiştir. Bosna'yı

who has ever seen an ugly bridge? Even when merely functional, they possess the requirement for symmetry and poise that redeems them. And there has probably never been a bridge that is environmentally threatening. It is true that bridges often mark the grave-sites of unnamed construction workers, but not to the extent that many great monuments and enterprises do, and usually to a lesser extent than did the various gulfs over which the bridges now conduct traffic and communications.

At an early meeting of the Helsinki Citizens Assembly, in Prague in the closing days of Breznevism, where I had the honour of being present with Mary Kaldor and Joanne Landy, it was to the bridges over the Charles River that young Czechs and Slovaks would repair in the evening. On the bridge one should be free of surveillance and free to choose more than one direction in departing. We spoke then, rather idealistically, of forming a "bridge" between the human rights movements of the Warsaw Pact and the disarmament and human-rights movements of NATO. Despite a good deal of battering and erosion, some of the spans of that bridge survive until now.

Turkey, the country where this welcome meeting is taking place, is often lazily spoken of in journalistic accounts as a bridge between "East and West" or between Europe and Asia, or between Islam and Europe, or between the modern and the pre-modern worlds. The bridges at Galata and Bosphorus have been the fount of cliché in this respect. Yet clearly the Turkish perspective will be essential to any serious architect in the bridge business. If we take only the current war of atrocity and aggression that is being mounted by Belgrade, it will be for Turks to decide whether this is to count as an offence against "Turkism" only, or against "Islam", or against humanity and civilisation. And in this, the Turkish word will count. It will count, too, in the horrible outbreaks that threaten in the

CHRISTOPHER HITCHENS

parçalanmaya ve tecavüze uğramaya mahkûm eden Avrupa'nın tutup Türkiye'nin aile üyeliğine uygunluğunu yargılama cüreti gösteriyor olması birçok Türke itici gelebilir. Oysa başka bir Avrupa daha var. Bosna için, Salman Rüşdü için, Kürtler için, Kıbrıs'ın parçalanması için aynı gerekçelerle aynı şekilde yüreği çarpan birçok küçük köprüyle sarmalanmış bir Avrupa: Almanya'da Türk ailelerini savunanlar çoğunlukla Türk devletine en keskin eleştirileri getirenlerdir. Bu, yalnızca tek taraflı düşünen kafalar için anlaşılmaz bir çelişki. Oysa dediğim gibi, tek taraflı köprü olmaz.

Bu birkaç satırı adamak istediğim merhum Edward Thompson bir keresinde bizden özgür ve bölünmemiş bir Avrupa "zaten varmış" gibi düşünmemizi ve davranmamızı istemişti. Bu, hem kafa açıcı hem de pratik bir öneriydi. Çünkü yaklaşan bir gerçekliği önceden çiziyordu. Aynı cesaret ve hayal gücüne sahip çıkmalıyız. Bırakalım, vandallar, barbarlar, faşitler kitapları yakıp köprüleri yıksınlar. Bu onların doğasında var. Oysa bizim de onların tahmin edemeyecekleri bir bilgimiz ve bir gücümüz var. Kitap okuyup kitap yayımlayabiliriz. Köprülerin planları bizde, yeniden inşa ederiz. Bu arada, kitaplar yanar, köprüler yıkılırken okurlar gibi yazarlar gibi davranabiliriz... tabii bir de mimarlar gibi.

Caucasus. Most of all, it will count in the resolution of two disputes with local majorities, the Kurds of southeastern Anatolia and the Greeks of Cyprus. Turkey, which has the upper hand in both instances, can decide to act with the mentality either of a former empire or of a future democratic republic. The arch of the bridge between these two entities is still incomplete.

It may seem repellent to many Turks that the same "Europe" which has condemned Bosnia to partition and desecration should dare to judge Turkey's fitness for family membership. But there is another Europe, filiated by many small bridges, which cares about Bosnia for the same reason that it cares about Salman Rushdie and about the Kurds, and about the dismemberment of Cyprus. Those who defend Turkish families in Germany are often the sternest critics of the Turkish state. This only appears to be a contradiction in the mind of the one-sided. And, as I my have said, there is no such thing as a one-sided bridge.

The late Edward Thompson, to whom I should like to dedicate these few words, once summoned us to think and act as if a free and undivided Europe *already existed*. It was both an inspiring and an utterly practical injunction, because it prefigured an imminent reality. We have to find the same nerve and imagination. Let the vandals and Yahoos and fascists burn the books and blow up the bridges. It is their nature. But we have knowledge and power they cannot guess at. We can read the books, and disseminate them. We have the plans of the bridges, and we can rebuild them. In the meantime, as the books burn and the bridges fall, we can act as if we were readers and writers – and architects too.

YAŞAR KEMAL

Sivil Örgütlenme Civic Organization

94

Yaşar Kemal
Yazar ve
romancı,
İstanbul'da
oturuyor,
Türkiye
doğumlu.
Writer and
novelist,
lives in Istanbul
born in Turkey.

Yirmibirinci yüzyıl insan hakları yüzyılı olacaktır. Bütün gelişmeler bunu gösteriyor. İnsan haklarının sınırları her gün geçtikçe biraz daha genişliyor diyemeyeceğim, başdöndürücü bir hızla genişliyor. Bundan önceleri aklımıza bile gelmeyen haktan sayılmayan birtakım haklar en vazgeçilmez haklar arasına giriyor ve insanoğlu bu yeni haklar için de savaşım vermeye başlıyor. Dünya yeni bir haklar oluşumu içinde. İnsan haklarıyla birlikte ahlakta da bir değişim, bir gelişme var. Yeni ahlak oluşumlarıyla da karşı karşıyayız.

Dünyamızda bugün ikiyüzden fazla devlet var. Devletler de gittikçe çoğalıyor. Uzun bir süreden bu yana da dünyada bir demokrasi savaşımı veriliyor. Demokrasiyi yerleştirmede insanlık bugüne kadar, başarılı oldu diyemeyiz. Çok belenmiş sözlerle konuşmaktan başka umarımız yok, bunun ekonomik, sosyal, bölgesel birçok sebepleri var. Yüzyılımız da bu sebepleri ezberliyor. Yalnız umut verici bir sebep daha var ki, insanlık gerçek demokrasiye ulaşabilmek için canını dişine takmış, gittikçe hızlanan bir savaşım veriyor. Bilim adamları, yazarlar, sanatçılar, gazeteciler, yani halkların dili olanlar, günümüze kadar, görülmemiş bir uğraşım içindeler. Gene de bu çabalar yeterli değil. Dünyayı her yönüyle bozduk, iler tutar yerini bırakmadık. Dünyamızı bu hale getiren başlıca sebep yaşamakta olduğumuz egemen düzenlerdir. İçinde yaşadığımız düzen bize bundan daha iyi bir dünya veremezdi. Bir çöküntünün başında, ortasında değil, sonuna yaklaşıyoruz.

Dünyamız her yönüyle gittikçe de bozuluyor. Doğanın ölmekte oluşu insanlığın başındaki en büyük bela. Sonra nükleer savaş olasılığı, değerlerin çökmesi, karman çorman olması...

The twenty-first century will be the century of human rights. Everything points in this direction. I wouldn't go so far as to say that human rights are becoming more comprehensive with every passing day, but there can be no doubt that they are extending at a quite bewildering pace. Several rights that were previously not recognised as rights at all are now included among the most basic and inalienable, and the attainment of these new rights is the aim of the war in which mankind is now engaged. Moreover, this change in attitude towards human rights is accompanied by a change and development in morality.

There are over two hundred states in the world today, and the number is continually increasing. For a long time now the world has been witnessing a struggle for democracy, but mankind cannot be regarded as having achieved any real success in the struggle. We are primarily concerned with the mouting of well-worn cliches. For this there are a number of economic, social and regional causes. Our century knows all these causes by heart. One hopeful sign, however, is the determination of mankind to attain a true democracy, and the steadily increasing vigour of the fight. A war of unprecedented intensity is being waged by academics, writers, artists and journalists, in other words by all those who act as the mouthpieces of the people. But these efforts are still not enough. We have devastated the whole world. Not a single area has been left undamaged. The main factor that has reduced the world to this condition is the nature of the regimes under which we are living. The order in which we live is incapable of creating a better world. We are on the edge of collapse, not sometime in the future but here and now. Our world is gradually deteriorating in every way. The greatest catastrophe confronting mankind is the ruin of the environment. After this comes the danger of nuclear war, the collapse of values, the utter confusion and disorder... Faulty education. And the steady intensification of all these problems, the onset of complete decay. We are approaching the threshold of extinction... Most of us are optimistic by

YAŞAR KEMAL

İnsanlığın yanlış eğitilmesi... Ve bütün bu sorunların gittikçe de büyümesi, tükenişin başlaması... Yokolmanın eşiğine kadar gelmemiz... İyimser kişiliği var çoğumuzun. Bundan dolayı mı acaba yokolmanın eşiğindediriz diyoruz? Bir de küçük küçük savaşlar var günümüzde. Bosna Hersek savaşı, Somali, Angola, Doğu Anadoludaki Türk-Kürt savaşı... Bu Türk-Kürt savaşının adı konmadı. Daha da kimse bu savaşa bir ad koymak istemiyor. İster adı konsun, ister konmasın, bu bir savaştır. Hem de kural dışı, moral dışı bir savaştır. Onun için kimse de bu savaşa ad koymak yürekliliğini gösteremiyor. Burada sivil halk öldürülüyor, işkencelerden geçiriliyor. Yüzlerce "faili meçhul" cinayet... Bu cinayetleri devletin kurduğu cinayet şebekelerinin işlediği her gün gazetelerce yazılıyor, suçlanan devletse ağzını açmıyor. Evler yakılıyor, köyler sürgün ediliyor, kasabalar, iller top ateşlerine tutuluyor, bombardıman ediliyor, bayramlarda çoluk çocuk kurşunlanıyor. Gene kimseden çıt yok. Bütün bu suçları devlet ya şöyle ya böyle üstlenmiş oluyor. Evet, bu bir savaş değil, savaş morali bu savaşa göre daha üstün, daha insanca. Bosna Hersek de Güneydoğu savaşı gibi insanlık dışı ve insanlığın yüz karası. Somali gözümüzün önünde, onun hakkında fazla konuşmaya gerek yok. Bu bölgesel dediğimiz savaşlar, dünya savaşları kadar insanlıkta yaralar açıyor. Ve bu savaşlara, en korkuncu, insanlık seyirci kalmaktan başka bir şey yapamıyor. Bütün bunların günahı kimin boynunda? Bu çağda insanlık, insanlığından çıktı da vurdumduymaz mı oldu? Böyle bir şey gelmişse insanlığın başına o zaman yapacak hiçbir şey yok mu? Bunca çaba güme mi gidecek? Bütün bunların önüne geçmek için çabalar başlamışsa, insanlığın bir kısmı canını dişine takmış uğraşıyorsa daha her şey bitmemiş diyemez miyiz? Hükümetlerin ayrı ayrı çıkarları var. Örneğin bir küçük savaşta kimi hükümetlerin, devletlerin çıkarları var. En namuslu, en demokrat gözükken bir devlete bakıyoruz, çarpişanların en

nature... I wonder if that is why we say we are merely on the threshold of extinction.

There are also a number of local conflicts at the present day. The wars in Bosnia-Herzegovina, Somalia and Angola; the war between the Turks and the Kurds in Eastern Anatolia... This Turkish-Kurdish conflict is never referred to as a war. No one wishes to give it that name. But whether it is given the name or not it is still a war. A war devoid of all principle and morality. That is why no one has had the courage to apply the term. Civilians are being killed and tortured. There have been hundreds of "unexplained" crimes... Every day the newspapers report crimes committed by death squads organised by the State. But when the State is the accused nothing is said. Houses are burned, cities shelled and bombarded, women and children gunned down while celebrating bayram. Still no reaction. All these crimes are being committed directly or indirectly by the State. It is true, this is not a war. The laws of war are more humane.

Like the war in South-East Anatolia, the war in Bosnia-Herzegovina is a barbaric act, a disgrace to humanity. Somalia is constantly in front of our eyes, there is no need to say much about it. The wounds opened in humanity by these wars, which we describe as regional, are as grievous as any of the wounds inflicted by a world war. And the most horrifying aspect of all this is that mankind can do nothing but look on. Who is to blame for all this? Has mankind become so callous, so devoid of all humanity? When mankind is faced with such a catastrophe is there nothing to be done? Are all efforts utterly futile? But as long as some efforts are being made to overcome this, as long as some portion of humanity is filled with resolution and determination, surely we can still say that all is not lost.

Each government has its own interests in view. Even in the most minor conflict, some states or governments have something to gain. We find the apparently most decent, most democratic state giving every type of assistance, from weapons to

YAŞAR KEMAL

ırkçısına, haksızına türlü yardımlar ediyor, silah yardımından politik yardımlara kadar. Bundan vatandaşlarının bile, kimi zaman, haberleri olmuyor. Medya da ona göre koşullandırılmaya çalışılıyor. Halklar da koşullandırılıyor.

Kimi devlet Birleşmiş Milletleri bile istediklerinde istedikleri yöne sürükleyebiliyorlar. Dünya şu anda bir çıkar çatışmasında. Kim kimi daha çok sömürebilecek, kim kime daha çok kazık atabilecek, kim kimi daha çok kandırabilecek. Bu küçük savaşlar, büyük çıkarların savaşlarıdır. Bütün bunları söylemekle devletlerden, hükümetlerden vazgeçelim demiyorum. İnsanlık buna şimdilik müsait değil. Bunun için, insanlığın insan olabilmesi, bütün sorunlarının üstesinden gelebilmesi için, gerçek yalansız dolansız bir demokrasiye kavuşabilmesi gerek. Dünyamız bu dediğim demokrasiye ulaşabilmiş olsaydı şimdi karşı karşıya kaldığımız belaların hiçbiri başımıza gelmezdi.

Doğa sorununda insanlık yavaş yavaş uyanmaya başladı. Ne kadar az olsa da Yeşillerin çabası dişe dokunur hale geldi. Yeşiller bu yüzyılın başında ortaya çıkmalılardı. Bu işte çok geç kalındı. Yeşiller ortaya çıkıncaya kadar doğa çoktan doğalıktan çıkmıştı. Doğanın ne kadar yıkıma uğradığını daha bilemiyoruz. Bilimsel araştırmalarımız yetersiz.

Türkiye'yi örnek alacak olursak, erozyon bu ülkenin topraklarını bitirdi. Bitirmekte demiyorum, bitirdi. Bunu hükümetlerle halk elele vererek gerçekleştirdi. Şu günlerde Orta Anadolu insansız kalmış, ot bitirmez bir kuru toprak parçası. Dünyanın en bereketli toprak parçalarından biri, Çukurova, artık çölleşmeye yüz tutmuş, yakında çölleşip tuzlanacak bir yer. Bütün Akdeniz ülkeleri de erozyon bakımında Türkiye'den beter. Bir de su ve hava kirlenmesi... Dünyanın felaketi yüzyılın başında başladı. Ama buna karşı insanların son birkaç yıla kadar tüyü kıpırdamadı.

Sonra Yeşiller, başka küçük kuruluşlar... Gördük ki, bütün bu kuruluşların bu korkunç yıkıma karşı gücü yetecek gibi değil. Daha çok örgütlenmeler, daha etkin müdahaleler... Daha çok

political support, to the most racist, the most iniquitous side in the conflict. Not all the people are aware of what is going on. Everything is done to condition the media accordingly. The peoples, too, are being conditioned.

Some states can guide the United Nations in the direction of their choice. The whole world is engaged in conflicts of self-interest. Who can exploit the other most effectively, who can best trick the other, cheat the other. These small wars are being waged for great stakes. But that doesn't mean that we should abandon states and governments. Mankind isn't ready for that yet. For humanity to become really human, for all these difficulties to be overcome, we must create a true, honest to goodness democracy. If the world had succeeded in achieving such a democracy we should not now have been faced with a single one of these present-day catastrophes.

As for the environment, people are slowly awakening. The efforts of the Greens have had some result, however small. If only they had emerged at the beginning of the century! Everything was left much too late. By the time the Greens appeared, very little of nature was still surviving in the environment. As a matter of fact, we are still not fully aware of the damage the environment has sustained. Our scientific researches are inadequate. If we take Turkey as an example, erosion has eaten away most of the soil of this country. And I didn't say, "is eating away," I said "eaten away". This has been brought about by government and people together. Central Anatolia has been left an uninhabitable wilderness, a dry piece of earth in which nothing can take root. Çukurova, one of the most fertile regions on earth, is now rapidly being transformed into a salt desert. And the other Mediterranean countries are in an even more disastrous condition. Water and air pollution.... This world catastrophe began at the turn of the century. But no one turned a hair until quite recently. Then came the Greens, and a number of smaller organisations... But it was obvious that all these

YAŞAR KEMAL

97

insanı savaşıma kazanmak, daha daha, daha çok insanı. Doğanın yokedilmesine karşı daha çok örgütün, daha çok katılımın, daha çok demokratlaşmanın gereği var. Doğanın öldürülmesinin önüne halkların büyük katılımları, daha da bilinçlenmeleri geçebilir. Bu da daha çok demokratikleşme demektir. Daha çok örgüt, daha çok, daha çok sivil örgüt. Eğer insan hakları örgütleri daha çok etkileri olsalardı, eğer Yeşiller daha örgütlü olsalardı, eğer barış örgütleri daha çok etkili olsalardı, eğer başka başka sivil örgütler halka inebilselerdi, halklar yan etkilerden, medyanın kıyımından, yıkımından bilinçlenerek kurtulabilseydi, en azından bugünkü Bosna Hersek utancı insanlığın suratına kapkara bir çamur lekesi gibi yapışmaz, insanlık onaramayacağı böyle bir yara almazdı. Güneydoğudaki Türk-Kürt savaşı da böyle. Bunlar uluslar ve dünya insanlığı için küçük yaralar değil. Bunlar yavaş yavaş insanlık bedenini çürüten yaralardır. Güneydoğuda pislik yedirilerek aşağılanan halkla birlikte insanlık da aşağılanmıştır, yalnız Türk ve Kürt halkları değil. Bosna Hersek'te yalnız Bosna çocuklarına kıyılmıyor, tüm insanlığa da... Hitler altı milyon Yahudi'yi öldürmedi, insanlığı da onlarla birlikte çökertti. Görmüyor muyuz, artık insanlık İkinci Dünya Savaşı öncesindeki insanlık değil.

Dünyada işkence almış başını gidiyor.

Bizim ülkemiz Türkiye de başta. İnsanlık da açmış gözünü seyrediyor, yaralandığının, bozulduğunun, yozlaştığının farkında olmadan. Bu işkencelere karşı Dünya Af Örgütü kuruldu. Çok az bir sürede gelişti. Arkasına, gerektiği kadar değilse de, halkların vicdanını aldı. Ve bu kuruluş dünyada o kadar etkili oldu ki, işkenceci devletler ondan korkar oldular. Çünkü bu örgüt yansız bir örgüttü ve yalnız insanlığın vicdanına söylüyordu ne söylüyorsa. Bir sıralar barış örgütleri de etkili oldu. Nükleer savaş belasına karşı halkları uyarmaya çalıştılar.

Günümüzde de "Sınır tanımayan muhabirler", "Sınır tanımayan doktorlar" var. Başka

groups together were not powerful enough to deal with the devastation. More organisations, more effective action... Attempts to bring more and more and more people into the struggle.. The fight against extinction needed more organisations, greater participation, a more effective democratisation. The prevention of the destruction of the environment required greater popular participation, greater popular enlightenment. That meant greater democratisation. More organisations, more and more popular organisations.

If human rights groups had been more effective, if the Greens had been better organised, if the peace organisations had been more successful, if the various other popular organisations had been able to take their message to the people, if the general public had been sufficiently enlightened to be able to free themselves from the various side pressures, from the ravages and devastation of the media, the face of humanity would not have been disfigured by the Bosnia-Herzegovina disgrace, mankind would not have received such a deadly wound. The same is true of the Turkish-Kurdish war in South-East Anatolia. These are not merely minor injuries received by the nations and the peoples of the world. They are festering wounds that are slowly eating into the body of mankind. Humanity itself, not merely the Turkish and Kurdish peoples, are degraded by the humiliation of the people of the south-east forced to eat filth. It is not only the children of Bosnia-Herzegovina that are being massacred, it is the whole of humanity... Hitler not only slaughtered six million Jews, he destroyed humanity along with them. Which shows that humanity is not the same humanity as existed before the Second World War.

Torture is becoming increasingly prevalent throughout the whole world. Our own country, Turkey, leads the way. Mankind opens its eyes and surveys the scene, without realising that it itself is being injured, degraded, debased. Amnesty International was formed to fight against torture. It developed very rapidly. It was supported, although not, perhaps, as effectively as one might have wished,

YAŞAR KEMAL

kuruluşlar var. Örneğin "Evrensel Kültürler Akademisi". Bunlar şimdilik etkileri sınırlı kuruluşlar ya, gene de seslerini bütün dünyaya duyurdular. İnsanlığın hayranlığını kazandılar. Böyle örgütler çoğaldıkça, etkinlikleri genişledikçe, özlediğimiz demokrasiye insanlık erinde gecinde kavuşacaktır. Bu örgütler halkın gücünü devletlerin gücünün üstüne çıkaracaktır. Çünkü halk, her şeyden önce kendi çıkarını, insanlığın, geleceğimizin çıkarını düşünecektir. Devletler, çıkarıcılar, bu kuruluşlar güçlendikçe insanları daha az etkileyebilecekler, insanlık vicdanını daha az yaralayabileceklerdir. İnsanlığın kurtuluşu biraz da sivil örgütlenmenin çoğalmasına, bu örgütlerin insanlığı etkilemelerine bağlıdır. Bu örgütler insanlığı doğanın öldürülmesine karşı bilinçlendirebilirler. İşkenceye, savaşa, insanlığın her anlamda aşağılanmasına, kültürlerin erozyana uğratılmasına, yokolmasına karşı insanlığı uyarabilir, bilinçlendirebilir, harekete geçirebilir. İnsanlık öyle sanıldığı kadar vurdumduymaz olmadı. Yirmibirinci yüzyıla sivil örgütlenme güçleriyle girersek, yüzyılımız için daha onurlu bir çıkarma olur. Sanıyorum yirmibirinci yüzyıldan daha iyi bir kabul görürüz. Gelecek, yüzyılımızda işlenen suçların, hiç olmazsa, birazını bağışlayabilir.

by the popular conscience. And this organisation became so influential throughout the world that it now arouses a sense of real fear in torture states. This was a totally impartial organisation that addressed itself only to the conscience of humanity. At one time the peace groups were quite influential in attempting to warn the people against the dangers of nuclear war. At the present day there are "journalistes sans frontieres", "medecins sans frontieres", as well as a number of other organisations, like the "Academy of Universal Cultures". Although their influence may be somewhat limited, their voices are heard throughout the world. They have won universal respect and admiration. As such organisations increase in number and their activities widen in scope, mankind will gradually come closer to the democracy we long for. Such organisations will allow the power of the people to prevail over the power of the state. The people will naturally think first and foremost of their own interests, the future interests of mankind. As these organisations grow more powerful, states and profiteers will exert less influence over the people and will be less able to inflict injury on the conscience of humanity. The salvation of mankind depends on the further proliferation of popular organisations and their influence on the people. They can enlighten the people concerning the destruction of the environment. They can warn and enlighten mankind against torture, conflict, all sorts of human degradation and the erosion and destruction of cultures, and inspire them to action. Mankind is not as callous as it is sometimes thought to be. If we can enter the twenty-first century with strong popular organisations it will be a more honourable achievement for our own century. I believe that we will thus find warmer acceptance in the twenty-first century. The future may then, perhaps, pardon some of the crimes committed in our time.

IVAN KLIMA

Sevda ve Süprüntü Liebe und Müll

99

Ivan Klima
Romancı,
Çek Cumhuriyeti'nden,
Prag'da oturuyor.
Novelist, from
Czech Republic,
lives in Prague.

Yazarın notu:
"...bu bölüm,
romanın
İngilizce
çevirisine
yanlışlıkla
girmemişti.
Kitap
Türkçe'ye
(benim onayım
olmadan)
İngilizce
çeviriden
aktarıldığı için
bu bölüm eksik
kalmış..."
Writer's note:
"...in the
English edition it
(this passage)
has been by
mistake
omitted and
because the
Turkish
translation was
(without my
approval)
translated from
English it has
been omitted as
well. ..."

İnsanoğlunun ta eskilerde, insanlığın çocukluk zamanlarında içinde mutlu bir yaşam sürdürdüğü cennet ya da cennet bahçesi fikri nasıl doğmuştur bilmiyorum. Belki bu fikir gerçekte çocukluk hatıramızla, insanoğlunun ve tek tek her birimizin çocukluğuyla ilgili hatırasıyla bağlantılıdır. İnsanoğlunun, gerçi varolduğu ama suç ve günah duygusunu henüz tanımadığı, henüz bilgi ağacının meyvesinden yemediği ve kendi ölümlülüğünden ürkmediği bir zamanla.

İnsanlık kendi çocukluğunu geride bıraktığında, cennet bahçesinden de uzaklaştı. Geriye bulanık bir hatıra kaldı – bir de suçluluk bilinci. Adem – bu kelime dünyalı ya da sadece insan demek, o kadar – ölüm kadar geri dönüşü olmayan bir kabahat işlemiş olmalıydı ki ölümün hüküm sürdüğü bir dünyaya sürülmüştü.

İnsan, içinde olanca masumiyetiyle yaşadığı bir cenneti hep özledi durdu, ne var ki, dünyadaki varoluşu sırasında bir geri dönüş ancak Tanrının devindiği alana girdiğinde mümkün olacaktı. Öldükten sonra Tanrının bahçesine döneceğini ve sevdiklerinin hepsine orada yeniden kavuşacağını hayal etti, çözümlüp uzaya karışacağını ya da herhangi başka bir biçimde yaradanına döneceğini tahayyül etti, hiç değilse ruhunun tanrının yakınlarına varacağını sezdi.

Ama yüzyıllar geçtikte hatıra giderek bulanıklaştı, insan ruhla bedeni birbirine karıştıran ve yaşamı sırasında da cennete gidebileceğini sanan bunak bir ihtiyara benzedi çıktı. O gün bu gündür cenneti yeryüzünde kurmak istiyor. Koca koca yapılar kuruyor, doğayı aşığıyor, onun verdiklerini yerle bir ediyor, uyuşturucular üretip tüketiyor, kendine izinler bahşediyor, her yaptığı için gerekçeler, savunmalar buluyor, kendini her yalana kapırtıyor, şehvet vaadeden

Ich weiß nicht, wie die Vorstellung vom Paradies oder vom Garten der Glückseligkeit, in dem der Mensch in Vorzeiten, in der Kindheit der Menschheit zu Hause war, entstanden ist. Vielleicht ist diese Vorstellung wirklich mit der Erinnerung an die Kindheit verknüpft, an die Kindheit der Menschheit und an die Kindheit eines jeden von uns, an eine Zeit, als der Mensch zwar existierte, das Gefühl von Schuld und Sünde aber noch nicht kannte, noch nicht vom Baum der Erkenntnis gegessen hatte und sich nicht vor der eigenen Endlichkeit ängstigte. Als die Menschheit ihre Kindheit hinter sich ließ, entfernte sie sich auch vom Paradiesgarten. Zurück blieb eine undeutliche Erinnerung – und Schuldbewußtsein. Adam – dieses Wort bedeutet nichts anderes als Erdebewohner oder einfach Mensch – mußte etwas verbochen haben, das ebensowening ungeschehen zu machen war wie der Tod, und dafür wurde er vertrieben, in eine Welt, in der der Tod regiert.

Der Mensch hat nie aufgehört, sich zurückzusehnen ins Paradies, wo er in Unschuld aufgehoben war, er sah jedoch voraus, daß eine Rückkehr während seines Erdendaseins nie gelingen würde, sondern erst, wenn er in die Sphäre eintrat, wo Gott sich bewegte. Er träumte davon, nach dem Tod in Gottes Garten zurückzukehren und dort alle die wiederzusehen, die er geliebt hatte, er stellte sich vor, im Weltall aufzugehen oder auf irgendeine andere Weise zum Schöpfer zurückzukehren, er ahnte, daß wenigstens seine Seele in Gottes Nähe gelangen würde. Aber im Laufe der Jahrtausende wurde die Erinnerung immer verworrener, die Menschheit glich bereits einem Greis, der die Seele mit dem Leib verwechselte und törichterweise glaubte, er könne noch zu Lebzeiten ins Paradies eingehen, seitdem will er es auf Erden errichten. Er baut große Werke, erniedrigt die Natur, zertrümmert die Materie, produziert

IVAN KLIMA

her yatağa giriyor, birbiri ardınca her maceraya, her hazza atıyor kendini, durup kendi kendine bütün bunları neden yaptığını, gerçekte nasıl bir cennet aradığını sormaya hiç vakti yok. Aslında kendine hazırlamakta olduğu cennet değil, kıyamet günü.

und konsumiert Drogen, gestattet sich und rechtfertigt vor sich selbst jedes und alles, vergibt sich jeden Betrug, drängt sich in jedes Bett, wo er sich Lust erhofft, stürzt sich in ein Abenteuer, in ein Vergnügen nach dem anderen, er hat gar keine Zeit mehr, innezuhalten, um zu fragen, wozu er all das tut, welches Paradies er eigentlich sucht. In Wirklichkeit schafft er sich nicht das Paradies, sondern die Apokalypse.

JANE KRAMER

Uzak Akrabalar Distant Relations

101

Jane Kramer
The New Yorker
dergisinde
yazar, Paris ve
New York'ta
oturuyor,
ABD doğumlu.
A writer and
contributor for
The New Yorker
magazine,
lives in Paris and
New York,
born in USA.

Avrupanın her yanında kutuplaşma politikaları toplumu parçalıyor. Alışverişe çıkmak ya da yemek yemek gibi basit işler birdenbire siyasal ve etnik tavır alma sorununa dönüşünce gündelik hayat her geçen gün artarak karmaşıklaşıyor. Her tür *fundamentalizm* orman yangını gibi yayılıyor ve birçok yerde düşmanlık, öfke ve korku yaratıyor. Acaba, insanların görünüşlerine bakarak "Avrupalı" olup olmadıklarını farkedemeyeceğimiz günler geldiğinde, ne tür paranoyak davranışlar geliştirilecek?

Avrupa'da bir Amerikalı olarak ben, Batı Avrupalıların şimdilerde çok tehlikeli buldukları değişikliklerin doğrudan içinde değilim, daha çok bir gözlemci sayılırım. Ve bir göçmen çocuğuyum, "o" göçmenle bir Amerikalı arasındaki evlilikten doğmuşum – "göçmenlik" fikrini, bir kaçınılmazlık, hatta özenilecek bir şey gibi kalıtsal yoldan devraldığım anlamına geliyor bu. O zamanlar göçmenlik, benim için, toplumsal olarak tazeleyici, ve elbette modern hayatın bütünüyle normal bir parçası olan bir şeydi. Belki kutlanacak bir şey değil ama kesinlikle, bugün göçün neden olduğu çalkantılar sonucu her iki tarafta doğan nefret kadar korkulacak bir şey hiç değildi.

İşte on yılı aşkın bir süre önce, Paris'te ilk taşındığımda yazdıklarım. Mahallede gizli gizli hizmetçilik ve terzilik yapan Portekizli kapıcımız üzerine. Bugün bunlar insana sanki başka bir yüzyılda yazılmış gibi geliyor.

"Mme. Gonçalves burada yaşadığı sekiz yıl içinde birtakım değişiklikler olduğunu kabul ediyor. Çocuklarının, okula giderken, hallerinden çok iyi yetişmiş oldukları açıkça belli olan iki orta yaşlı hanımın büyük bir cam masa ardında resimleri uzmanlara layık sadomasozist

All over Europe, the politics of polarization is tearing society apart. Everyday life is getting increasingly complicated, as trivial matters like shopping or eating is suddenly becoming a question of political and ethnical standpoint. Fundamentalism of all breeds is spreading like wildfire, creating in many places hostility, anger and fear. What kind of paranoid behaviour will develop when we are no longer able to tell by people's appearances who is "European" and who is not.

As an American in Europe, I'm less a participant in than an observer of the changes that western Europeans find so alarming right now. And I'm the child of an immigrant, and of a marriage between that immigrant and an American – which means that I have inherited the idea of "immigration" as something inevitable, even enviable. Something socially invigorating, and, obviously, a perfectly normal part of modern life. Maybe nothing to celebrate, but certainly nothing to fear as much as we have to fear the hatred engendered, on both sides, by the upheavals of immigration now.

Here's something I wrote over ten years ago, when I first moved to Paris. It's about my Portuguese concierge, who used to moonlight as the neighborhood maid and seamstress. It sounds, today, as if it were written in another century.

Mme Gonçalves admits that there have been changes here during her eight years. She worries about the children on their way to school who have to pass the new bookstore down the block, where two middle-aged woman of obvious refinement sit behind a long glass table, presiding over a connoisseur's display of illustrated first editions of sadomasochistic literature. She speaks of change, but she does not find anything unusual in the fact that a fifty-four-year-old peasant from Trais-os-Montes can be seen on the street most evenings after the eight o'clock news walking to fittings with an old broom on which the skirt

JANE KRAMER

yayınların ilk baskılarını sergilediği yeni kitapçının önünden geçmelerine üzülüyor. Değişiklikten söz ediyor ama, ellidört yaşında Tras-os-Montes’li bir köylünün, akşamları sekiz haberlerinden sonra sokağa çıkıp, yılın modasına uygun etek boylarının parlak kırmızı mürekkeple işaretlendiği eski bir tavan süpürgesi ile provaya gitmesinde bir gariplik görmüyor. Aslında oturduğu bina ve sokakta ne büyük değişiklikler olduğunu bilse şaşar kalırdı.”

Akşama doğru, işten eve gelir gelmez kocasıyla birlikte *passeio* (küçük gezinti) yapıyorlar. Önünden geçtikleri ilk kasap Parisli, bir sonraki Auvergneli, bir sonraki ise Dahomeyli. Sokaktaki bakkallar Arap, Berberi ve İtalyan. İki su tesisatçısı İtalyan, köşedeki hırdavatçıda çalışan ve sokağın karşı tarafında oturan adam ise, Portekizli. Yandaki cafe’de çalışan garson kız Sri Lankalı, biraz ilerideki lokantada, karanfilli antrekot yapan aile Tunuslu, geceleri marketten evlere servis yapan çocuklar ile yerel şarap satıcıları, Vietnam’dan tekneyle kaçan mültecilerden. Gonçalves’in egzotik bulduğu komşular ise, genellikle hep burada yaşamış olan Parisliler, örneğin: çamaşırhaneyi işleten, –kurusunun kilosuna oniki, ıslak almaya hazırsanız sadece dokuz frank alan – evde kalmış huysuz kız ve balıklarını seçmek için hala her sabah dörtte kalkıp balıkhaneye giden yaşlı çift.”

Şimdi de size aynı mahallenin bugünkü durumunu anlatayım. Burası nehrin sol yakasında (St. Germain’e birkaç dakika mesafede, kalabalık, samimi ilişkilerin var olduğu ve kesinlikle refah içinde) eski bir mahalle. Göçmenlerin altıncı kattaki hizmetçi odalarından başlayıp, sonra biraz para kazanınca kat kat aşağı inebildikleri, ama elbette asla yerel tüccarların ikinci kattaki dairelerine, ya da aristokratların güzel bahçeli dublekslerine terfi edemedikleri cinsten bir yer. O kasvetli göçmen konutlarından eser yok, suç ve işsizlik oranı çok düşük. Göçmenlerin bir zamanlar yerel hayata yavaş yavaş uyum sağladıkları mahallelerden biriydi eskiden. Ama artık değil. Mme. Gonçalves emekli oldu. Mahallede hiç Fransız dostu olmadığını ve tanıdıklarının sadece

lengths appropriate to this year’s fashion have been marked off in bright-red ink. It would surprise her to learn just how much the life of the building and the block *has* changed. Late in the afternoon, as soon as she gets home from work, she and her husband make their own *passeio*. The first butcher they pass comes from Paris, and then there is the butcher from Auvergne, and then the butcher from Dahomey. The grocers on the street are Arab, Berber, and Italian. The two plumbers are Italian, too, and the man who works at the corner hardware store and lives across the street is Portuguese. The waitress at the café next door comes from Sri Lanka, the family serving *entrecote aux clous de girofle* at the restaurant a little farther on is Tunisian, and the boys carrying late deliveries from the drugstore and the local wine *negociant* are Vietnamese boatpeople.

The neighbors whom the Gonçalveses consider exotic are mainly the Parisians, who have always been here: the fussy spinster who manages the laundry – twelve francs a kilo of wash, or nine francs if you are willing to collect it wet – and the old couple at the *poissonerie*, who still get up at four every morning to choose their fish. Now let me tell you about this same neighborhood today – it’s an old Left bank neighborhood, a couple of minutes from St. Germain, busy, intimate, and certainly prosperous, the kind of neighborhood where immigrants used to start out in the sixth floor *chambres de bonne* and could move downstairs, floor by floor, as they made some money – though never, of course, into the second floor flats of the local commercants, or the beautiful garden duplexes of the aristocracy. There are no bleak immigrant housing projects, very little crime or unemployment. It used to be the sort of neighborhood where immigrants were slowly folded into the local life. Not anymore.

Mme Gonçalves retired. She discovered that she had no French friends in the neighborhood, only

JANE KRAMER

orada yaşadığı süre içinde şu veya bu şekilde ona iş vermiş olan kişiler olduğunu farkettiler ve Brezilya'ya göç etti. Auvergneli kasap iflas etti (çok fazla kasap var dedi) ve dükkanını bir Barbie bebek butiğine dönüştürdü. Parisli kasap, Vatan Cephesine katıldı. Sokağın karşısındaki barın sahibi olan kayınbiraderi de öyle yaptı. Sokakların çok fazla yabancıyla dolu olduğunu düşünüyorlar. Belli ki komşularının çoğu da aynı fikirde, çünkü bu aileden üç kayınbiradere şimdi bir tür yerel mafya gözüyle bakılıyor, sokağı onlar koruyorlar ve Le Pen afişleri asıyorlar, çok müşterileri var ve işlerinin iyi gittiği de açık. Dahomeyli kasaba dünyayı dar ettiler. Pörsümüş sebzeler, çürümüş meyveler hep ona kaldı. Müşterilerini kaybetti, sonra kendisi de ortadan kayboldu. Arap manav kovuldu. Sokağın aşağısında kendi tezgahını kurdu, ama şimdi ona giden yok. Şimdilerde tutucu bir Müslüman oldu, savunmaya çekildi, sinsileşti. Olaylara geniş bir açıdan bakan Berberi bakkal, müşterileriyle siyaset konuşmaktan vazgeçti. Körfez Savaşı sırasında korktu ve hepten konuşmaz oldu. Hurdacıdaki Portekizli Joao, Fransız patronu emekli olunca dükkanı devralabilmek için yirmi yıl para biriktirmişti ama patron, dükkanın bir Fransız dükkanı olmasının daha doğru olacağına karar vermişti, Joao'nun teklifini reddetti ve dükkanı el altından (daha az paraya) 16.ncı bölgede oturan pek de hoş olmayan bir Fransıza sattı.

Mahallemiz birden ve açıkça bölünmeye başladı. Müşterilerde etnik ve siyasi gruplaşmalar oldu. Afrikalıların ve siyahların gidebildiği bazı bar ve cafe'ler olduğu gibi (yakınlarda bir Batı Afrika büyükelçiliği var) bir Afrikalı girip sigara ya da bir bardak bira istediğinde konuşmaların bir anda kesildiği barlar da var. Arapların gidebileceği dükkanlar var, ama fiyatların en cazip olduğu Felix Potin bunlardan biri değil. Köşedeki balıkçı ise, ben dahil bütün yabancılara bir önceki haftanın balıklarını veriyor.

Şimdi mahalledeki hizmetçiler Polonyalı. Kocalarına bakmak için çalışıyorlar. Kocaları ise bu

employers of one sort or another, and she moved to Brazil. The butcher from Auvergne went bankrupt – too many butchers, he said – and turned his shop into a boutique for Barbie dolls. The butcher from Paris joined the *Front National*. So did his brother-in-law, who owns the bar across the street, and so did another brother-in-law who has a little Felix Potin supermarket nextdoor. They think there are too many foreigners on the street, and evidently a lot of the neighbors think so, too, since the three brothers-in-law are now acknowledged as a kind of local mafia, and they cover the street, and hang Le Pen posters, and are always busy and clearly doing well.

They did not make life easy for the butcher from Dahomey. He got the wilted vegetables, the rotten fruit. He lost his business, and disappeared. The Arab greengrocer was fired. He opened his own stand down the street, but no one goes to him now. He has become an *integriste* – a Muslim fundamentalist – and has gotten defensive and furtive. The Berber grocer, who takes a long view, has stopped talking politics with his customers. During the Gulf War, he was frightened and stopped talking at all. Joao, the Portuguese at the hardware store, saved for twenty years to buy the lease on the store when his French patron retired, but the patron decided that the store, by rights, should be a French store, and he refused Joao's offer and sold secretly – for less money – to a rather unpleasant Frenchman from the 16th *arrondissement*.

Our neighborhood is, suddenly and not so subtly, dividing. Patronage has gotten ethnic and political. There are bars and cafes where the Africans on the block can go – there is a West African embassy nearby – and bars where the talk stops if an African walks in and asks for cigarettes or a glass of beer. There are stores where the Arabs can go – but not the Felix Potin, which has the best prices. The fishmonger on the

JANE KRAMER

paraları kendilerine kimlik kartları ile çalışma izni vadeden, sonra da parayla birlikte ortadan kaybolan "simsar"lara kaptırıyorlar. Ama artık memlekete dönmekten söz etmiyorlar, çünkü orada hayat daha da beter. Yeni kapıcım Sırp. Okuma yazması yok (ne Fransızca, ne de Sırpça) ama işe başvurduğunda okuma yazması olan yandaki Hırvat kapıcı onun yerine iş görüşmesine gidip işi almıştı. Bu iki kadın artık birbirleriyle konuşmuyor. Kapıcımın bu ay tatile çıkması ve yandaki kapıcının onun yerine bakması söz konusu olduğunda kapıcımız kapılarımızı tek tek çalıp kendisi yokken Hırvatı eve almamamızı, çünkü onun hem yalancı hem de hırsız olduğunu söyledi. Ona orospu dedi. Sonra Hırvat geldi ve o pis, aptal her tarafı lahana kokutan Sırbın aksine işini çok iyi yapacağını söyledi. Ki benim mahallem hala Paris'in en güzel şekilde kaynaşmış mahallelerinden biri. Bunu anlamak için, Vichy hükümeti zamanından kalma bir yerel muhbir şebekesinin hala ilk günkü gibi varlığını sürdürdüğünü unutmamalısınız. Avrupa'ya Ne Oluyor? Bu başlığı taşıyan kapıcımın ilgili gözlemlerimi aktaran o yazıyı 1981'de yazdığım sırada, Batı Avrupa'da onbeş milyon yabancı vardı. Orantıya vurulacak olursa, Roma İmparatorluğu'ndan bu yana en büyük iş göçü. Şimdi daha da fazla, ne kadar olduğunu söylemek imkansız, çünkü göçün büyük kısmı yasadışı yapılıyor artık. Ama milyonlarca fazla olduğu kesin.

Eskiden göç sorunları – dağarcığımızın "sonra" ile birlikte kullanılan sözcüklerinden – sömürgecilik-sonrası ve savaş-sonrası ile ilgiliydi. O sıralarda yazılarıma konu olan insanlar, Oran'da geçirdiği bütün bir ömre karşılık üç beş fotoğraf dışında gösterecek bir şeyi olmadan Cezayir'den vatani olan Fransa'ya dönen Mme. Martin gibi insanlardı. Mme. Martin, "Pieds noir"ın "faşist" anlamında kullanıldığı ve belediye başkanının belediye binasının duvarına Stalin resmi astığı, kendi oğulları gibi Pied Noir'ların oğulları ile Cezayir'li işçilerin oğulları ve Cezayir'de Fransa için çarpışan Harki'lerin oğulları arasındaki üçlü mahalle kavgalarına sahne

corner serves all foreigners – myself included – with last week's fish.

The maids on the street are Polish now. They work to support husbands who give what they earn to "brokers" who promise them fake identity cards and work permits – and then disappear with the money. But they do not talk anymore about going home, because life is worse at home. My new concierge is Serbian. She cannot read or write – in French, or indeed in Serbian – but when she applied for the job the concierge next door, who is Croatian and can read and write, went for the interview in her place and got her the job.

Now the two women have stopped speaking. When my concierge left on vacation this year – and the concierge next door covered for her, she knocked on our door and warned us not to let the Croatian in the house while she was gone, because the Croatian lied and stole. She called her a *putain*. Then the Croatian came, and said that she was going to do a good job – not like the Serb, who was filthy and stupid and made the courtyard stink of cabbage.

And my neighborhood is still one of the most cheerfully integrated neighborhoods in Paris. To understand it, you have to remember that there is a network of local informers which has survived, nearly intact, from Vichy.

What is happening to Europe? When I wrote that passage about my concierge, in 1981, there were already fifteen million foreigners in Western Europe – proportionally, the largest migration of labour in Europe since the Roman Empire. Now there are more – it is impossible to say how many more because so much of the immigration now is illegal. But millions more. Before, the problems of immigration had to do with – in our vocabulary of "poststs" – we called post-colonialism and post-war. The people I wrote about then were people like Mme Martin, coming "home" to France from Algeria with nothing to show for a lifetime in Oran besides

JANE KRAMER

olan küçük bir taşra kasabasında hiç sıcak karşılanmadığını farketti.

Bu insanlar, bir Yugoslav çiftlik köyünden ayrılıp Saab-Scania fabrikasının bulunduğu bir İsveç kasabasına çalışmaya gelmiş Predrag Ilic gibi insanlardı. Bu göçmenlere Strindberg oyunlarındaki çocuklar gibi, odalarında kalmaları ve tam bir "İsveçli" yetişkin olana kadar odalarından dışarı çıkmamaları söylenmişti.

Bu insanlar İdi Amin'nin Uganda'sından kaçan ve Uganda denen çalılıkta "büyük kapitalist adam" olan birinin neden pis bir Londra banliyösünde işsiz, onursuz ve umutsuz bir duruma düşmesi gerektiğini asla anlamayan Akbah Hassan gibi kimselerdi.

Burada kadınlar tek başlarına yürüyüşe çıkar, kızlar diskolara kaçar ve doğru düzgün bir Hint hiyerarşisine kulak asan olmazdı.

Bu sorunlar şimdi basit görünüyor. Bunların bütünleşme ve asimilasyon sorunları olduğunu şimdi anlıyoruz. Bunlar genellikle hem Batı Avrupa sanayisinin yeniden toparlanmasıyla hem sömürge imparatorluklarının çöküp, umutsuzluk ya da kimlik aşınması içinde, metropol onlardan medet ummayı kesmişken metropolden medet uman insanlardı. Onlar, Muhammet'e gelen dağ gibiydiler.

O sırada Avrupa-merkezci tavrımızla "toparlanma" dediğimiz şey için ne çok göçmeni işe aldığımızı aldırıyorduk.

Aslında Avrupa coğrafyamızın nasıl birçok farklı sembolik coğrafyanın çarpışmasından meydana geldiğine de aldırıyorduk.

Savaşın bize bunu öğretmiş olması gerekirdi. Doğu ve Batı, Kuzey ve Güney sınırlarımız içinde güvencedeydik. En berbat göçmen bunalımımız bir petrol bunalımıydı. İçeride başlayan karışıklıkları anlamaya çalışırken İngiliz ya da Fransız sömürge modelinden söz ediyorduk ve bunları da ancak, Türklerin iş gücünün dörtte biri Batı Almanya'ya, Yugoslav iş gücünün ise dörtte biri bütün Avrupa ülkelerine yayılmışken yapıyorduk.

Böyle yapıyorduk çünkü o sıradaki sorunlar, kimlik ya da bağlılık ya da niyet sorunları gibi görünüyordu.

the snapshots in a satchel, and discovering that she was not welcome in a small provincial village where "pieds noir" was a code for "fascist", and the mayor kept a picture of Stalin on the wall of the town hall, and the Saturday night fights were three-way brawls between the sons of the pieds noirs, like her sons, and the sons of the Algerian workers, and the sons of the Harkis who had fought in Algeria for France.

They were people like Predrag Ilic, recruited in a Yugoslav farm village to work in Sweden in a Saab-Scania factory – in a town where the immigrants, like the children in Strindberg, were better advised to stay in their rooms, with the door shut, and not come out until they were proper "Swedish" grownups.

The were people like Akbah Hassan, fleeing Idi Amin's Uganda, and never knowing why a "big capitalist man" from the Uganda bush should end up out of work and out of dignity and out of hope in a grimy London suburb where the women took walks, unchaperoned, and the girls sneaked off to discos, and all the hierarchies of a proper Indian life went unacknowledged.

Those problems seem simple now. They were problems – we say now – of integration and assimilation. We described them, mainly, as having to do with the industrial recovery of Western Europe and with the breakdown of colonial empires, and with people who, out of desperation or outworn identity, sought the metropole when the metropole stopped seeking hem. They were the mountain coming to Mohammed.

We ignored the extent to which we recruited immigrants then for what, in our Eurocentric way, we called "the recovery". We ignored the extent to which our European geography was, in fact, a clash of many different symbolic geographies. The war should have taught us that. We were safe in our boundaries of east and west, north and south. Our worst immigrant crisis was an oil crisis. We talked in terms of the British

JANE KRAMER

O dönemde Fransızlar insanlara kimlikleri konusunda esinlendirmekte daha becerikli görünüyorlardı. “Fransız olmak”ı bir tür nitelik, bir başarı usul ve özlem egzersizi gibi öğretmişlerdi. Fransız Katolikliği ya da Fransız Sosyalizmi gibi. Bu öyle şarap gibi, yolculuğa dayanacağı, sarsılmadan ve çalkalanmadan korunursa iyi dayanacağı düşünülen bir nitelikti. Gerçekten de bu uzun süre geçerliliğini korudu ve hatta Cezayir’de bir milyon ölü ile sonuçlanan direniş ve devrim dahi esin kaynağı olmuş olabilir. Ama sonuçta, garip bir şekilde çoğu devrimci de kararlı birer Fransız hayranı olmaktan vazgeçemedi.

Öte yandan İngiliz olmanın bir yerle ve o yeri betimleyen bir dille ilgisi vardı. İngiliz sömürgelerindekiler asla İngiliz *olmak* için eğitilmediler. İngiliz olmak için İngiltere’ye gitmeleri, o havayı solumaları, İngiliz sıralar üstünde İngiliz kitaplıklarında tarih okumaları gerekiyordu. Kendi ülkelerinde asla İngiliz değil, İngilizce konuşan renkli suratlardı. İngiltere’de, “çok kültürlü” toplumun semantik habercileri arasına katıldılar – mozaik topluma; Bayan Thatcher’in hayırsever bir paşa gibi saltanat sürdüğü, sadakat karşılığında kendi garip yöntemlerini, kendi gizemli inançlarını ve kendi antipatilerini devam ettirmelerine izin verilen pek de azımsanmayacak büyüklükte kabilelerden oluşan bir hayal ülkesi .

Fransızlar asimilasyondan ve bir yabancının gerçekten Fransız olmasından önce kaç kuşak boyu “Fransız olması” gerektiğinden söz ediyorlardı. Göçmenlik konusunda çalışanlar, her dört Fransızdan birinin yabancı bir büyükannesi ya da babası olduğu olgusunu şişirirken bu büyükannelerle büyükbabaların çoğunlukla İtalyan, yani çoğu Fransız gibi beyaz, Katolik ve Latin olduğu ve yüzyıllardır Fransa ile İtalya arasında gidip gelen bir bölgeden geldikleri gerçeğini gözardı ediyorlardı.

Fransızların tabiriyle bu “discour” kalan göçmenler içindi. On yıl önce – göçmenlerin çoğu da dahil – çoğu kişi göçmenlerin çoğunluğunun bir gün nasıl olsa Anadolu, Cezayir, Kamerun ya da geldikleri yer neresiyse oraya döneceğine ve villalar inşa edip bütün gün

colonial model and the French conoial model, in trying to understand the upheavals beginning at home – this, when a quarter of the Turkish work force was already in West Germany, and a quarter of the Yugoslav work force was scattered in every European country.

We did it because the problems then seemed to be problems of identification, or loyalty, or intention.

The French then seemed to be better at inspiring identification. They had taught “being French” as a kind of quality, an achievement, an exercise in style and desire, like French Catholicism or French socialism. It was a quality they thought would travel well, like wine, doing fine as long as it was never shaken and never traumatized, and, in fact, it proved to be a fairly durable quality, because it may have inspired resistance and revolution and left a million dead in Algeria, but mysteriously, in the end, it was said to have left most revolutionaries resolutely Francophile.

Being English, on the other hand, had to do with a place and with a language used to describe that place. British colonials were never educated to be English. To be English, they had to sail to England and breathe the air and read the history on English benches and in English libraries. In their own countries, they were never Englishmen – only wogs who spoke English. In England, they joined that semantic precursor of “multi-cultural” society – the mosaic society: a fantasy place where Mrs Thatcher ruled like a benevolent pasha over folkloric, not-so-little tribes of immigrants which, in exchange for tribute, were left to their own quaint ways and their own mysterious faiths and their own antipathies.

The French talked about assimilation – about how many generations of “being French” it takes before a foreigner is French. Students of immigration made much of the fact that one in every four Frenchman had a foreign

JANE KRAMER

107

kahvelerde oturarak filmlerdeki işten el çekmiş mafya babaları gibi muhabbete dalacaklarına inanıyordu. Kimse onların evlerine dönemeyeceğini ya da dönmek istemeyecekleri bir dünyanın varolacağını tahmin etmemişti. Kimse tek başına dolaşabilmenin bir göçmen kadına ne denli keyif verebileceğini tahmin etmemişti. Kimse Berlin duvarının yıkılacağını tahmin etmemişti. Kimse her iki tarafta (Doğu'da ve Batı'da da) militan bir tutuculuğun ya da dekadans ile yarı Hitler, yarı Haçlı Seferleri bir *jus sanguinus*'a ilişkin siyasi bir sözlükçenin böylesine yayılacağını tahmin etmemişti.

Örneğin Fransa'da kimse işsizlik oranının göç oranına ulaşacağını, ülkenin yüzde onu işsizken, yüzde onunun da yabancı olacağını ve vaktiyle kimsenin istemediği işleri yapmak için getirilmiş olan göçmenleri herkesin yapmak istediği işler için rakip haline getireceğini tahmin etmemişti. Kimse her zaman ülkelerini birbirinin sınırı içine girdiği bir "Avrupa"nın, kendilerine "Avrupalı" diyen insanlar tarafından bu denli kolaylıkla "Hıristiyan Avrupa", "Beyaz Avrupa", "Batı Avrupa" diye tanımlayacağını tahmin etmemişti. Şimdi "Doğu-Batı" adını verdiğimiz bir göçmen sorunumuz olduğu için içimiz rahat. Çünkü bu, "Avrupa"nın istikrarı adına Afrikalı göçmenlere ya da Ortadoğulu göçmenlere karşı sorumluluklarımızı erteleyebileceğimiz (bir kenara koyabileceğimiz) anlamına geliyor.

Avrupa'daki insanlar "kan ve toprak"tan söz ederken, çokça "Alman olma"nın ne demek olduğunu tartışıyorlardı. Şimdi "Avrupalı olma"nın ne olduğunu tartışıyorlar. Avrupa'daki "yabancılar"ın ve Avrupa'ya göre yabancıların haklarını ve yabancıları, tam da o yabancıların Avrupa'ya en çok gereksinim duydukları anda reddetmenin "Avrupalı" bir yaklaşım olup olmayacağını tartışıyorlar.

Tartışma bugün siyaset ve hatta ekonomi alanından çıkmış, kibarca kültür adını verdiğimiz şeyin alanına girmiştir. Bu, kimlik sorununu (ya da, hiç değilse, kimlik miti ya da ideolojisini)

grandparent, ignoring that those grandparents were usually Italian – meaning white, Catholic, and latin, like most Frenchmen, and came from a part of the country that had been handed back and forth between France and Italy for centuries. That *discours*, as the French say, was for the immigrants who stayed. Ten years ago, a lot of people believed that the majority of the immigrants – the immigrants believed it themselves – were leaving one day anyway, for Anatolia, for Algeria, for the Cameroons, for wherever they came from, to build villas and sit in cafés all day and hold court, like retired Mafia dons in the movies. No one anticipated a world where they could not go home, or simply didn't want to go home. No one anticipated the joy, for an immigrant woman, of an unescorted walk. No one anticipated the fall of the Berlin Wall. No one anticipated the spread of militant fundamentalisms – East and West – or a political vocabulary on both sides about the decadence and *jus sanguinus* that was half Hitler and half Crusades.

No one anticipated that, say, in France, the unemployment rate would match the immigration rate – ten percent of the country out of work, ten percent of the country foreign – and, to Frenchmen's minds, turn the immigrants who had been brought in to do the jobs nobody else wanted into competitors for the jobs everybody else needed. No one anticipated that "Europe", which had always crossed its borders, could so easily become "Christian Europe", "White Europe", "West Europe" when it was people who called themselves "Europeans" describing it. We are relieved now to have an immigrant problem called "East-West". It means that our responsibilities to African immigrants or Middle Eastern immigrants have to be put off – set aside – in the name of "European" stability.

People in Europe used to argue a lot about what "being German" meant, when they talked about

JANE KRAMER

başından beri çözümlenmiş ve kendine uygun hale getirmiş ülkelerde, kendilerini göçmeni olan ya da göçmenlerin gelebileceği bir ülke olarak görmeyen ülkelerde yaşamak konusudur. Bu tür ülkelerin göçmenleri barındırabilmek için kendilerini değiştirebilme veya daha önemlisi bölünmüş "post modern" bir dünyada kendilerini değiştirmeden varlıklarını sürdürüp sürdüremeyecekleri tartışmasıdır.

Yabancıların talepleri ile çelişen ev sahibi ülkelerin yer aldığı bir uygarlıkla ilgili bir tartışma...

Tartışılan konu aynı zamanda bir zamanlar asimilasyonları engellenen insanların bu asimilasyonu reddettikleri ve ayrı bir statü talep ederek bizim yasa ve Aydınlanma demeyi seçtiğimiz değerleri, terk ettikleri ülkelerdeki yasa, değer ve uygulamalara uyacak şekle getirilmesini istediklerinde neler olacağı konusudur. Hatta sığınma, iş, oturma ve dahası yurttaşlık hakkı isteyip elde ettikleri laik devletlerin özgürlüklerine karşı geride bıraktıkları ülkelerin teokratik müeyyidelerini canlandırmayı talep etmeleriyle ortaya çıkan sorunların tartışmasıdır.

İngiliz müslümanları arasında Salman Rüşdi'ye karşı Fetva'nın benimsenmesi de, buna örnek bir olaydır. İngiltere'de *Şeytan Ayetleri*'nin yasaklanması talebi. Ya da Fransa'da bazı Afrikalı göçmen grupları arasında hala süren kız çocuklarının yasal olmayan bir biçimde sünnet edilmesi. Bu

göçmenler, *Avrupa*'da oldukları sürece, "Avrupalı olma" denen şeyin bir parçasını oluşturduklarını iddia ediyorlar. O halde, Avrupalı kimdir?

Amerika Birleşik Devletleri ile kıyaslama yapmak kolay değildir. Her şeyden önce Amerika'da göçmen olmak, ya da göçmen olmuş olmak, ya da göçmen ana babaya ya da büyükannelerle büyükbabalara sahip olmak, Amerikan Yerlileri dışında herkesin paylaştığı bir deneyimdir böylelikle "Amerikalı" ortak tanımının, Amerikalıları ayırteden farklılıkların herhangi biri kadar güçlüdür. Amerika'nın şimdiki başarısızlığının nedeni siyahların ya da Latin kökenlilerin, ya da aslına bakarsanız kadınlarla eşcinsellerin "çok-kültürlü bir devlet" ya da

"blood and soil". Now they argue about what "being European" means. They argue about the rights of "foreigners" in Europe and to Europe – and about whether it is "European" to reject foreigners at precisely the moment those foreigners need a Europe most.

The argument today has left politics and even economics and entered what at our most euphemistic, we call culture. It is about being an immigrant in countries where identity – or at least the myth or ideology of identity – has always been something settled, something particular, countries that never thought of themselves places for, or even with, immigrants. It is about whether those countries can transform themselves to accommodate immigrants now, or should transform themselves, or, indeed, will survive in a fractal "postmodern" world without transforming. It is about the civilization of hosts in conflict with the demands of strangers.

It is also about what happens when immigrants we once kept from assimilating start demanding not to assimilate – start demanding separate status, demanding that our laws and what we like to call our Enlightenment values be suspended or changed to conform to the laws and values and practices they left behind, demanding the right even to invoke their own theocratic sanctions against the freedoms of secular states in which they have requested, and received, asylum, or work or residence or even citizenship.

The embrace of the Fatwa against Salman Rushdie among British Muslims is a case in point. The demand, in England, that *The Satanic Verses* be banned. Or the illegal circumcision of female children that persists among some Africa immigrant groups in France. Those immigrants are saying that as long as they are in Europe, they are part of what "being European" means. So who, in the end, is European?

There is no easy comparison with the United States. First of all, in America being an

JANE KRAMER

“yaratıcı ayrılıkçılık” üzerine ya da o sıralarda moda olan terim her ne ise onun hayalini kurmalarını nedeni – bu ortak tanımı bütünlüğün bir parçası haline getirmek, ya da asimile etmek ya da desteklemekle ilgili bir başarısızlık, ya da, daha doğrusu “çok-kültürlü” olma yolunda bir başarısızlık değil de, bütünleşmeye ya da asimile olmaya olanak vermekle ilgili bir başarısızlıktır. Amerikan rüyası çeşitli uluslardan kişilerin kaynaştığı bir potaydı, bir dizi getto değil.

Göçmen hayatının trajedileri İtalya, ya da Almanya ya da Salvador’u “yitirmek” değil, Amerikalı olamamaktı. Kim olduğunuz biraz da eskiden ne kadar yoksul olduğunuz ve ne kadar baskı altında olmuş olduğunuza bağlıydı ve bu geride, yani Avrupa’da bırakmak istediğiniz bir şeydi. Onun için de ben, Amerika’da yerli kültürlerini yitirme konusunda konuşmaya hakkı olanların sadece herkesten önce orada olan Amerikan yerlileri ile, köle olarak getirilen ve daha başlangıçta rüyanın dışında bırakılan Afrikalıların torunları olduğuna inanıyorum. Avrupa ise çok farklı. Göçün gerçekleri ne olursa *olsun* (ki onbeş milyon göçmen işçi bir gerçektir) Avrupalılar Avrupalı olmanın göçmen *olmamakla* çok ilgisi olduğuna, Avrupalı olmanın beyaz olmak anlamına geldiğine ve Aydınlanma ile Fransız Devrimi’ne ve laik devletin kurumlaşmasına rağmen, “Hıristiyan” olmayla ilgisi olduğuna da ısrarla inanmışlardır. Avrupalı gibi görünmek ve Avrupalı gibi davranmakla ve kökleri belirli bir yere tutunan, dünyaya ilişkin ortak varsayımlarla beklentilere ve hayallere sahip çok özel bir Avrupa tarihine bağlanmakla da ilgiliydi. Başka birisinin bahçesinden aldığınız yeni malzemelerle daha kıvamlı hale getirebileceğiniz bir çorba değildi.

İşte bunun içindir ki şimdi Avrupa’daki insanların şoku da, kendi “göçmen sorunları”nı keşfetmekten değil (herkes, çok önceden beri bir göçmen sorunu olduğunu biliyordu), insanların hâlâ bir göçmen sorunu karşısında bu derece hazırlıksız olduklarını keşfetmelerinden kaynaklanıyor. İnsanların, onlarca yıl boyunca süren göçlere, göç yasalarına,

immigrant, or having been an immigrant, or having had parents or grandparents who were immigrants, was an experience that all Americans but the Native Americans shared, and was part of the common definition of “American”, as powerful in the end as any of the differences that kept Americans apart. The failure of America now – the reason black people and Hispanic people or for that matter women people or gay people are fantasizing about a “multi-cultural state” or about “creative separatism” or about whatever the fashionable code word happens to be – has to do with a failure to integrate or assimilate and corroborate that common definition, or, more accurately, to be allowed to integrate or assimilate, not a failure to be “multi-cultural”. The dream was a melting pot, never a set of ghettos.

The tragedies of immigrant life had to do with not becoming American, not with “losing” Italy or Germany or Salvador. Who you had been was a little like how poor you had been, or how oppressed you had been – it was something you wanted to have left behind in Europe. This is why I think the only people in America who can talk with authority about the loss of native culture are the Native Americans who were there first, and the grandchildren of the Africans who were brought as slaves, and excluded from the dream to begin with.

Europe is so different. Whatever the realities of immigration were – and fifteen million immigration workers is a reality – Europeans have persisted in believing that being European had a lot to do with not being an immigrant; that it meant being white, and, despite the Enlightenment and the French Revolution and the institution of the secular state, with being “Christian”. It had to do with looking European and acting European and having a very particular European history, which was rooted in place and in common assumptions and expectations and illusions about the world. It was not something

JANE KRAMER

göçmenlere karşı şiddet hareketlerine ve hatta bazen göçmenlerden gelen şiddet hareketlerine rağmen, şimdi göçmenler Avrupa hayatının bir gerçeği haline geldiklerine göre, Avrupa'nın oluşturacağı ya da oluşturmak istediği toplumun nasıl bir toplum olduğu yolunda çok az gerçek tartışma yürütmesiyle ilgili.

Birkaç yıl önce Yahudi mezarlığının saldırıya uğradığı ve bu yılın başlarında bir Arap dükkanına yapılan saldırıda bir Kuzey Afrikalı'nın vurulduğu Carpentras'da, insanlara eğer göçmen sorununun ne zaman dayanılmaz hale geldiğini sorarsanız, genellikle size belediyenin karşısındaki parkın bankları insanlara az gelmeye başladığı zaman diyeceklerdir. Bu, sorunu hafife alan bir cevap değil; karmaşık, ciddi bir cevap.

Parkta yaklaşık altı uzun bank var. Gündüzleri yaşlılar bunlardan yararlanır, yaşlı kadınlar güneşlenir, yaşlı emekliler güvercinleri beslerlerdi. Derken Arap çocuklar okuldan kaçıp buraya gelmeye başladılar. Buna rağmen birkaç yıl önceki o sakin günlerde herkese yetecek kadar bank vardı. Arap çocuklar yaşlı bir Carpentraslı oturacak yer aradığında, yerlerinde oturmaya devam etmeyecek kadar sağduyuluydular. Sonra işler bozulup da işsizlik artınca, Arap erkekler de gelmeye başladı. Umutsuz ve dikbaşlıydılar ve zaten kadınlara yer vermezlerdi. Ulusal cephe, yaşlı kadınlara ne olursa olsun, bu yerlerin onlara ait olduğunu, sahip çıkmalarını söyledi. Müslüman Kardeşler de Araplara "Hayır, bu yerler sizin" dediler. Banklar siyasi bir anlam kazanmıştı.

Şimdi Fransız kentlerin bir çoğunda Ulusal Cephe Fransızları ilgilendiren projelerde ne kadar güçlü ise, Müslüman kardeşler de göçmenlerle ilgili projelerinde aynı oranda güçlü. Le Pen, Dreux kentinde bazı kişileri elektrik süpürgesi satıcısı kılığında Fransızların oturduğu blok apartmanlara gönderip orada oturan ve çoğu işsiz olan işçilere kentteki tüm Cezayirlilerin onlarıkinden daha iyi, daha yeni ve daha pahalı bir elektrikli süpürge alabilecek durumda olduğuna inandırarak yerel yönetim ve milletvekilini devirmeyi başardı. Sağcılar kent meclisini

you thickened or enriched, like a soup stock, with new ingredients from somebody else's garden.

This is why the shock in Europe now has less to do with people discovering their "immigrant problem" – everybody knew, long ago, that there was an immigrant problem – than with people discovering that they were still so unprepared for their immigrant problem. It has to do with people realizing that, despite decades of immigration and legislation about immigration and violence against and sometimes from immigrants, there has been so little real debate about the kind of society Europe is going to make, or even wants to make, now that immigrants are a fact of European life.

In Carpentras – where the Jewish cemetery was violated a few years ago, and where a North African was shot earlier this year during an attack on an Arab shop – you ask people when the immigrant problem became intolerable and they usually say it was when there were too many people for the benches in the park opposite the *mairie*. This is not a light response; it is a complicated, serious response.

There are about six long benches in the park. During the day, the old used them – old ladies taking the sun, old pensioners feeding pigeons. Then the Arab kids started coming, slipping out of school. But there were still enough benches, and besides, in these halcyon days a couple of years ago, the Arab kids were said to know better than to keep their seats if an old Carpentrasien was looking for a place to sit. Then when times got hard, and work was short, the Arab men came to the park, and they were bitter and defiant, and didn't give up their seats to women anyway. The *Front National* told the old ladies that, whatever happened, the seats were theirs. Hang on to them. The Muslim Brothers told the Arabs, no, that the seats were theirs. The seats were political.

Now in most French towns, the Muslim Brothers

JANE KRAMER

III

ele geçirdiler. Sonra Müslüman Kardeşler göçmen projelerini ele geçirdi. Arap çocuklar okuldan alınıp Kuran kurslarına yazdırıldı, Fransız çocuklarla oynamaları yasaklandı. Fransız çocukların da onlarla oynaması yasaklandı. Çeteler kuruldu. Çatışmalar başladı. Kent bölündü. Derken sosyalist bir milletvekili ve eski belediye başkanı olan hanımın, oradaki bir hanımdan hoşlandığı ortaya çıktı ve bu olay Le Pen'in ekmeğine yağ sürdü. Besbelli ki Le Penciler açısından kadınların birlikte olması, Arap olmak gibi bir şeydi, yani "Fransız" değildi. Onların tabiriyle Dreux'un düşmesi bir yıldız kaymasından daha kısa sürdü. Carpentras, taşradır orada daha yumuşaktır geçişler. Ama oralı Cezayirli de yaşlı hanımları görünce, ayağa kalkmaktan vazgeçtiler ve Mont Ventoux yakınlarında bazı tutucu Hıristiyan keşişler (milliyetçi, ayrılıkçı Müslüman Kardeşler'in çok-kültürlü bir izdüşümü bunlar) manastır arazisinde yararlanarak paramiliter eğitim veriyorlar. Bayraktan ve haçtan söz ediyorlar ve yüzlerce yıl önce, anti-semitik olduğu gerekçesiyle kilise tarafından yasaklanmış bir İncil kullanıyorlar.

Yani bir bakıma, oraları her şey parktaki banklarla başladı derken pek de haksız sayılmazlar.

Geçen yaz Paris Belediye Başkanı Jacques Chirac, Goutte d'Or'daki bir projede çalışan hayali bir Fransız işçisinin, "üç ya da dört karılı ve yirmi çocuklu bir Arap komşusunun - aynen bu laflarla - hiç çalışmadan elli bin franklık sosyal yardım çeki aldığını görünce bir de buna bütün o gürültü ile "koku" eklenince nasıl çıldırdığının, hoşgörüsüyle karşılanması gerektiğini anlatan şaşkıncu bir konuşma yaptı.

Bu konuşma Dreux'de Ramazan geceleri kopan şamatadan, ya da kurban bayramında apartman içinde kesilen koyunlardan ve merdivenlerden akan kanlardan ya da kocaları dışarıda otoparklarda savaşıırken yere koydukları mangalda yemek yapan peçeli Türk kadınlardan, ya da Dreux'daki Faslı ve Cezayirli erkek çocukları birer manyağa dönüştürmek için Kaddafi'nin yolladığı silahlardan söz eden Le Pen'in konuşmasından pek farklı değildir.

tend to do well in the immigrant projects in direct proportion to the Front National doing well in the French projects. In the city of Dreux, Le Pen got rid of the local government and the local deputy to the National Assembly by sending people into the French housing projects, disguised as vacuum cleaner salesmen, and persuading the workers there, who were usually out of work, that every Algerian in town had been able to buy a better, newer, more expensive vacuum cleaner than his own. The right took over the town council. Then the Muslim Brothers took over the immigrant projects. The Arab children were taken out of school and put in Koranic schools, and forbidden to play with French children. The French children were forbidden to play with them. Gangs formed. Fighting started. The city divided. Then the old mayor - she was also the Socialist deputy - turned out to be fond of a woman there, and that was a gift to Le Pen, because it was clear that women together was like being Arab - it was not "French".

The fall of Dreux, as they call it, took less than a year. Now Carpentras is the Provence, and arguably more easygoing. But the Algerians there have stopped getting up for the old ladies, and up towards Mont Ventoux some fundamentalist Christian monks - nationalist, separatist, the "multi-cultural" mirror image of the Muslim Brothers - are using their monastery grounds for paramilitary training. They talk about the flag and the cross, and use a bible that has been outlawed by the church, as anti-semitic, for several hundred years.

So in a way the locals are right when they say it all began with the park benches.

Last summer, Jacques Chirac, the mayor of Paris, made an astonishing speech about sympathizing with a hypothetical French worker in a project in the Goutte d'Or who sees his Arab neighbor with - this is a quote - "three or four wives and twenty kids", getting a welfare check

JANE KRAMER

Arkadaşım Alman gazeteci Wiglaf Droste'nin anlattığına göre Frankfurt'ta gerçekten de evin içinde hayvanları boğazlayan bir Bulgar komşusu varmış ve koku o kadar iğrençmiş ki, komşusuna gidip, "Bana bak, bu yaptığın beni rahatsız ediyor. Her yer kan içinde. Koku da korkunç!" demiş. Bulgar da ona hırlamış ve holde hayvan boğazlamaya devam etmiş. Droste, Berlin'e taşınmış. Kendi özel "göçmen sorunu" na çözüm bulamadığını söylüyor ama pek çok kişinin pek çok politikacının bu sorunların çözüme kavuşamayacağını söylediğini de biliyor. Oysa bunlar tam da çözülecek ya da üzerinde bir karara varılacak ya da en azından çözüm gerektiren sorunlar olarak kabul edilecek konular, çünkü her ne kadar zaman zaman insanlara acı verecek radikal çözümlere başvurma eğilimi göstersek de, uygar insanlar olarak bunu yapmamaya özen göstermeliyiz.

Belki Bulgar eve dönmekten vazgeçer de, Almanya'yı vatan edinirse holde hayvan kesmekten vazgeçer. Ya da biri çıkar da bir mezbaha inşa ederse, hayvanlar orada kesilebilir. Ya da bu işi kasaba bırakır. Ya da belki çocukları büyür bu işi kasaba bırakırlar. Bu bir kültür sorunu mu yoksa din ya da milliyet, ya da ekonomi sorunu mu? Şu anda kimse bunun cevabını bilmiyor.

Droste, kendi payına, Almanya'nın sınırlarını kapatacağına ve sonunda da Avrupa'nın geri kalan ülkelerini de aynı şeyi yapmaya ikna edeceğine inanıyor. Şu anda Almanya'da, Fransa'da, İtalya'da ve İngiltere'de de 1 Ocak 1993'te pasaport engeli kaldırılınca (ya da kaldırılırsa) Avrupa'nın on ya da yirmi hatta kırk milyon Doğu Avrupalı işçinin "istilasına" uğrayacağından söz ediliyor. Başka konularda hoşgörülü olan bazı Fransızlardan, bu işçilerin topluluk içinde serbestçe seyahat ederek "Avrupalılardan ayırt edilmez" hale geleceği ve sonunda Paris ya da Clermont Ferrand gibi yerlere gelip iş arayacağı yolunda şikayetler duydum.

Kimse Batı Avrupa'nın kırk milyon Doğu Avrupalı'yı kaldırabileceğine inanmıyor. Sorun, şikayet eden insanların zihninde onların artık "Avrupalı" değil, "Avrupalı" dan ayırt edilmez"

for fifty thousand francs without working at all, and – this is another quote – "if you add to that the noise and the smell", goes crazy.

This is not so far from Le Pen, in Dreux, talking about the racket at night during Ramadan, or about the sheep being slaughtered in the halls for the Feast of Abraham and the blood pouring down the stairwells, or about the veiled Turkish women who cook on braziers on the floor while their husbands fight outside in parking lots, or about the weapons sent by Qaddafi to turn the little Moroccan and Algerian boys of Dreux into maniacs.

My friend Wiglaf Droste, who is a German journalist, says that he had neighbor in Frankfurt – a Bulgarian neighbor – who indeed slaughtered animals in the hall, and that the smell was disgusting, and that he went to the neighbor and said, "Hey, this bothers me. The blood all over the place. The terrible smell!" – and the Bulgarian snarled at him and kept on slaughtering animals in the hall. Droste moved to Berlin. He says he had no solution to his particular "immigrant problem", but he knows that too many people, too many politicians, are saying that these problems cannot be solved – and that these are precisely the problems that have to be solved or resolved or at least accepted as problems to solve, because civilized people do not throw out the baby with the bath water. Though we often try.

It may be that the Bulgarian will stop slaughtering in the hall when he stops thinking about going home, when he makes Germany home. Or maybe he will start slaughtering in a slaughterhouse, if someone builds a slaughterhouse. Or let the butcher do it. Or maybe his children will grow up and let the butcher do it. Is it a question of culture, or religion, or nationality, or economics? Right now, nobody knows.

Droste, for one, thinks that Germany is going to seal its borders, and eventually persuade the rest

JANE KRAMER

olmaları. Batı Avrupalılar Doğu Avrupa konusundaki korkularını ya da Doğu Avrupa'ya yardım yapma gereksinimini dile getirdiklerinde ekonomik terimlerle konuşma eğilimi gösteriyor ve işadamları Doğu Avrupa'ya çekilemezlerse – ki bu iş Doğu Avrupa'nın hoşlanacağı bir şekilde başarılmaz – Doğu Avrupa'nın bir başka *mezzogiorno* olacağını ve tıpkı 1950'li ve 1960'lı yıllarda güney İtalya'nın boşalması gibi, herkesin burayı terkedeceğini söylüyorlar.

Ama Doğu ve Batı da, tıpkı Kuzey ve Güney, ya da şimdiki sağ ve sol misali, zihni tavırlardır. Batı (ya da Kuzey), sizinkinden daha iyi bir hayatı hayal ettiğiniz yerdir. Doğu Avrupalılar memleketlerinden söz ettiklerinde, "batının doğusu" olarak tanımlayacağınız şeyden söz ettiklerinde, bir doğu *mezzogiorno*'su kastetmezler. Avrupanın "Karaderilileri" olmaktan söz ederler ki, bunun da tam anlamıyla ekonomik bir görüşü yansıttığı söylenemez. Doğu Avrupalılar bugüne dek kendilerini kötü bir sistemle yönetilen Avrupalılar sayıyorlardı. Şimdi Bankacılar gidip kredi konusunda "Avrupalı" ölçütleri kabul ederlerse onlara para kazanabileceklerini söylüyorlar. Bankacılara göre bunun anlamı serbest piyasa ekonomisi ve işleyen demokrasiler anlamına geliyor.

Doğu Avrupalılar genellikle bunu kabul etmiyorlar. Bankacılara kendilerinin "Avrupalı" olduklarını, olmayanların ise

öteki Doğu Avrupalılar olduğunu söylüyorlar. Macarlar "Biz Avrupalıyız" diyor, "Çekler gibi değiliz". Çekler ise, Polonyalıların aksine *kendilerinin* Avrupalı olduğunu savunuyorlar. Ukraynalılara bakılırsa *onlar* Avrupalı, Ruslar değil. Böylece bankacılar çekip gidiyor, AT etrafa bir göz atıp biz de size serbest dolaşım hakkı vermeyiz diyor. Avrupalı olmayacak kadar yoksulsunuz. Zaten bir hata yapıp Yunanlılara ve İrlandalılarına Avrupalı olma izni verdik. Bir daha asla aynı hatayı yapmayız.

Ve böylece Doğu Avrupalılar, "Avrupalılaştırmak" için batıya geliyorlar, Avrupalı olmadıklarını keşfediyorlar. Birkaç yıl önce bir yazımda anlattığım önce iltica etmeye çalışıp hapse atılan ve

of Europe to do the same. There is talk in Germany now – and in France and Italy and England – of an "invasion" of ten or twenty or even forty million East European workers once (or if) the passport barriers come down on January 1, 1993. I have heard otherwise tolerant Frenchmen complain that those workers will be "indistinguishable from Europeans" travelling freely within the Community, and will end up in places like Paris or Clermont-Ferrand, looking for jobs.

No one believes that Western Europe can support forty million East Europeans; the problem is that to the minds of the people complaining they are not "Europeans" anymore – only "indistinguishable from Europeans". When Western Europeans talk about their fears for East Europe, and the need for investment in East Europe, they tend to talk in economic terms and say that unless business is lured to East Europe – and in ways palatable to Eastern Europeans – then East Europe will become another *mezzogiorno*, and everyone will leave, the way southern Italy emptied in the fifties and sixties.

But East and West are also states of mind, like North and South, or, as we see now, Right and Left. The West – or the North – is wherever you imagine a life better than your own. East Europeans don't talk about an eastern *mezzogiorno* when they talk about home – about being what you might call "the east of the west". They talk about becoming the "Blacks" of Europe, which is not entirely an economic statement.

They thought they were Europeans with a rotten system. Bankers come to them now and say there is money for them – if they meet the "European" criteria for credit, which according to the bankers means free-market economies and functioning democracies. They rarely do. They tell the bankers they are "European" – it is the other East Europeans who are not. The

JANE KRAMER

sonunda da 1985'te Batı'ya getirilen Doğu Alman Peter Schmidt'in öyküsü bir bakıma uç bir örnekti. Kayıtsızlığın, umutsuzluğun, yetersizliğin, ve kafa karışıklığının en uç örneği. Ama sanıyorum bugün Doğu Alman yerine Doğu Avrupalıyı koyarsam, öykü gene geçerliliğini korur:

"Peter Batı Avrupa'dan para ya da demokrasi istemiyordu, hatta Stones'un ve Grateful Dead'in ve yıldızlarının parladığı andan yirmi yıl sonra Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde işitilmiş başka toplulukların müziklerini de istemiyordu. Doğu Almanya'nın yitirdiği bir şeyi istiyordu ve bunu tanımlayamazdı. Belki de aslında aradığı kendine bir enerjiye, bir yeterliğe, onu dünyaya bağlayacak bir güvene, kendini bulmaya duyduğu özlemdi. Doğu Almanya ona ne olduğunu öğretmeye çalışırken (bir işçi devletinin işçisi, fazla akıllı, şüpheli olmayan, işbirliğine yatkın biri) ona kim olduğu ya da nasıl kendisi olabileceği yolunda herhangi bir şey öğretmeyi ihmal etmişti. Sonuçta, Hamburg'da tanıdığı delikanlılar nasıl kızlara, ya da işe, ya da BMW'lere nasıl özlem duyuyorsa, o da kendini bulma özlemi duyuyordu.

Bu onda derin bir edilginlik yarattı. Hamburglu arkadaşlarına Batı Almanya'nın çok hırslı çok saldırgan olduğunu söyledi. Kendi deyişiyle memleketindeki "daha kapalı, daha pis hayatı" arıyordu. Önce onun egzotik biri olduğunu düşündüler.

Onun hakkında başka ne düşünebileceklerini bilemiyorlardı. Onun mesafeli ve fazlasıyla serinkanlı biri olduğunu düşündüler, çektiği acılar onu "kayıtsız" biri yapmıştı. Ama sonunda Peter'e tahammül edemez oldular. Onun tembel, üşengeç, belki de biraz garip olduğuna karar verdiler. Neyi beklediğini ya da neyin halledilmesini beklediğini bilmiyorlardı. Neden tarih doktorasını almak üzere olan, bir heavy-metal grubunda gitar çalan, parası kalmayınca da çıkıp kendine bir iş bulan batılı oda arkadaşı Rudolf gibi atak biri olmadığını ve kendilerine katılmadığını anlamıyorlardı."

Rudolf tam bir Hamburg radikaliydi. Parasını daktilo kızlara bilgisayar kullanmasını öğreterek

Hungarians say, "We are the Europeans, not like the Czechs." The Czechs say they are the Europeans, not like the Poles. The Ukrainians say they are the Europeans, not like the Russians. So the bankers leave, and the EC looks around and says we can't float you either. You're too poor to be European. We made the mistake of letting the Greeks be European, and the Irish. Never again.

And so the East Europeans come west to be "European" – and discover they are not. It is like the East German boy I wrote about a few years ago, who tried to emigrate, and was imprisoned, and was finally bought West in 1985. Peter Schmidt is in some ways an extreme – of apathy, of distress, of incapacity and confusion. But today I think I could substitute East European for East German, and his story would still ring true:

What Peter wanted in the West was not money or democracy, or even record stores with aisles devoted entirely to the Stones and the Grateful Dead and the other sounds that had arrived in the German Democratic Republic twenty years past their moment. He wanted something East Germany had lost, and he could not have described it except as a longing that was really a longing for himself, for an energy, an adequacy, a confidence that would connect him with the world. East Germany, trying to teach him what he was – trying to produce a worker for a worker's state, someone not too smart, not too sceptical, someone cooperative – had neglected to teach him anything about who he was or how to get to be himself. He longed for himself the way the boys he eventually got to know in Hamburg longed for girls or jobs or BMWs. It produced in him a deep passivity. He told his Hamburg friends that West Germany was too ambitious, too aggressive – he missed what he called the "closer, dirtier life" at home. At first, they thought he was exotic. They did not know what else to make of him. They thought he was laid back and supercool – that suffering had

JANE KRAMER

mi, postahanedeki çuval taşıyarak mı, yoksa Reeperbahn'da trafik ışıklarında Morgenpost satarak mı, ya da Hamburg'daki bir toptancının deposunda kullanma süresi dolmuş mantar konserveleri ile domateslerin etiketini değiştirerek mi kazandığı onu hiç ilgilendirmiyordu. Sistemle başa çıkabiliyordu; oysa Peter Schmidt sistemde bir işe girmeyi, sistemde bir kız bulmayı, ve hatta kendisine bulaşık yıkama talimatı verilmemişse, sistemde bulaşık yıkamayı da reddediyordu. Talimatları izleyebiliyordu ama kolay kolay özgür olamayacağı anlaşıldı. Hayalini kurduğu özgürlük, her zaman bir sınırın ötesinde, bir başka tarafta, hapishaneden, umutsuzluktan ya da akşam yemeği bulaşıklarından uzakta idi. Bunun Batı Almanya'nın güçlü yetkinliği ya da Doğu Almanya'nın güçlü ağırkanlılığıyla pek fazla bir ilgisi yoktu. Peter'e göre Doğu Alman olmanın en sorunlu ve acınası yanı, kişinin en berrak ve iyi düşünebildiği zamanın ancak bir sınırda, duvar dibinde, ya da hapishane kapısında öte tarafı hayal ettiği olmasıdır.

"detached" him. But in the end they got impatient with Peter. They decided he was lazy, indolent, maybe a little strange. They did not know what he was waiting for, or why he expected to be taken care of – why he did not get up and go out and participate, like his western roommate, Rudolf, who was getting a doctorate in history and played guitar with a heavy-metal band and, whenever he was broke, went out and found himself a job. Rudolf was a proper Hamburg radical. It didn't matter to him if he made his money teaching typists how to use computers or hauling sacks at the post office or hawking the *Morgenpost* at traffic lights on the Reeperbahn or changing the labels on expired cans of mushrooms and tomatoes at a Hamburg wholesaler's warehouse. He could handle the system, whereas Peter Schmidt refused to take a job in the system, or find a girl in the system, or even do the dishes in the system if he was not instructed to do the dishes.

He could follow instructions, but it turned out that he could not easily be free. The freedom he dreamed of was always across some border, on the other side, away from prison or distress or the dinner dishes. It had as little to do with West Germany, with its strident apathy. Peter says that maybe the problem of being East German, the pity of being East German, is that you are always at your best, and your clearest, standing at a wall or a border or a prison door, reflecting on the other side.

ŞERİF MARDİN

Türkiye'de Avrupa Europe in Turkey

116

Şerif Mardin
Sosyoloji
profesörü,
Princeton
Üniversitesi'nde
görevli,
Princeton ve
İstanbul'da
oturuyor,
Türkiye
doğumlu.
Professor of
Sociology,
presently
teaching in
Princeton
University,
lives in Istanbul
and Princeton,
born in Turkey.

1927'de doğdum.

Benim kuşağımdan olanları büyütüp yetiştirenlerin zihninde, Avrupa'nın verip vereceği en iyi şey olduğuna inanılan değeri onlara kazandırmak tutkusu vardı. Bu anlayışa göre Avrupa'nın vereceği bu en iyi şey, Avrupa'nın entelektüel başarılarının en kalıcı olanı anlamına geliyordu: bilim, pozitivism, nesnel bilgi. Batıl inançların ördüğü örümcek ağını süpürmek, o günlerde hayata yaklaşımın tarzını belirlemede kullanılan başlıca metaforu. Tembel ve sefahat düşkün padişahlar, beceriksiz idareciler, ahlaksız memurlar, geçmişte kalan Osmanlı İmparatorluğu'nu düşünmek için başvurduğumuz imgelerdi. Yeni cesur Türk Cumhuriyeti bunları ebediyen tarihin çöp sepetine atmıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, 1920'lerin başında Türkiye çapında esen Cumhuriyetçilik ideolojisi olan Kemalizm'in *amentü'sünü* bu fikirler oluşturuyordu. Bize bu fikirleri aşıl原因ların başında, ailelerinin tarihinde birden fazla kitap sahibi olmayı başaran ilk kuşak olan idealist ilkökul öğretmenlerimiz geliyordu. Ancak, ilkökul aşaması geride kalınca, öğretmenlerimizin yaklaşımlarının üzerimizdeki etkileri de azalabiliyordu. Kemalizm'in ideolojik cephaneliğinin son silahı da muhtemelen milliyetçilikti. Şimdi şimdi, eski Osmanlı İmparatorluğu'ndan bize miras kaldığını seçmeye başladığım bir yurtseverlikle doluyduk, ama tartışmadan kabul ettiğimiz değerler arasında, onlarla içiçe olduğu için, bu yurtseverliğin varlığının farkında değildik. Gelgelelim, yeni Cumhuriyet seçkinlerinin yerleştiği milliyetçilik bu yurtseverliğin hayli ilerisine gidiyordu. Okullarda, dersane duvarlarına asılmış haritalarda, Avrasya haritaları üzerindeki kızılıntrak oklar, Orta Asya'dan, Batı Avrupa, Mezopotamya, Doğu ve Batı Asya yönlerine uzanıyordu. Bu oklar ilk

I was born in 1927.

I was part of a generation raised with a frame of mind largely constructed from what was believed to be the best Europe had to offer. The best, in this case, meant the most enduring of Europe's intellectual achievements: science, positivism, objective knowledge – shaking the cobwebs of superstition was the major metaphor that aimed to anchor this approach to life. Indolent and self-seeking sultans, inefficient officials, venal and duplicitous clerics were part of the picture of a bygone Ottoman Empire which the brave new Turkish republic had forever relegated to the dustbin of history. This set of ideas was the *credo* of *Kemalism*, the ideology of Republicanism which swept through Turkey beginning with the 1920's, following the demise of the Ottoman Empire. Those of our mentors who were most completely won over to these ideas were idealistic primary school teachers who belonged to the first generation in their family to have had more than one book in their possession. Past primary school, however, approaches to the *ambient* could begin to be less effective. Possibly, first chink in the ideological arms of Kemalism was the nationalism that came with it. We had all inherited a patriotism which (I now understand) was part and parcel of the previous Ottoman world, although it was so deeply embedded among the values we took for granted that we never realized its presence. But the nationalism that the new republican elite had constructed went beyond this patriotism. On the walls of schoolrooms, maps of Eurasia showed a number of thick ochre coloured regions originating in Central Asia targeted Western Europe, Mesopotamia, West and East Asia. The arrows showed the ways in which Central Asia, our original fatherland, Turan, had been the *cradle* of all known civilization. Originally, the theory had

ŞERİF MARDİN

anayurdumuz, Turan olan Orta Asya'nın nasıl bütün uygarlığın beşiği olduğunu gösteriyordu. Teori aslında 19. yüzyılda Avrupa'da icat edilmiş, oportunist tarihçiler bunu bizim kendi ihtiyaçlarımıza göre adapte etmişler, yapıcı bir ırktan geldiğimize dair gerekli güven ve övünç duygusunu vermişlerdi. Teorinin bu yeni şeklinde oklar Türklüğü İslam'la organik ilişkisinden koparıyor ve tarih İslam-öncesi Türklüğün başarılarını ölçü olarak yeniden değerlendiriyordu. İlkokuldayken bu başarıların gerçekliğinden şüphemiz olmamıştı; Avrupa'dan aldığımız şeylerin ilk tohumunun atalarımızın katkılarına kadar uzandığını düşünmekten kıvanç duyuyorduk. Ama gene de, lise çağına gelmiş gençler için bu düşünceler bütünüyle inandırıcı olmuyordu. Oniki yıllık eğitim programının son sınıflarında, uygarlığımızın Orta Asya'dan doğmuş olmasının ideolojik mahiyeti, özellikle de yabancı dilde okuyabilen öğrenciler arasında tartışma konusu olmaya başlıyordu. Bu aynı aşamada, Kemalist ideolojinin bazı başka tırmalayıcı yönleri de dikkatimizi çekmeye başlıyordu. Yeni milliyetçilikle yetiştirilme sürecimizin bir parçası yeni bir Türk dilinin oluşturulmasına adanmıştı. Osmanlıca, eski günlerin o süslü, ağdalı Türkçesi, bürokratik bir kişinin konuşma aracı, daha ondokuzuncu yüzyılda seçkin ve anti-demokratik olarak mahkûm edilmişti. Yeni Türkçe, Osmanlıca'daki Arapça ve Farsça kökleri tasfiye etmek ve "arı"

Türkçe ile yeni bir edebiyat yaşatmak üzere girişilmiş popülist çabanın bir parçasıydı. Bu hareketin demokratik amaçlarını onayladık ve bu halkçı tarzda yazmaya çalıştık. Ama öğrenciler bile projenin güçlüğünü görebiliyordu. Ortaokula başladığımız yıllarda coğrafya "fiziksel coğrafya" olarak okutulurdu. Bize verilen "öz Türkçe" metinlerde çok sayıda terim için çok sayıda yeni kelime türetilmişti. Gerek bu yeni kelimeler, gerekse onları sarmalayan yeni söz dizimi, hem bizim için, hem de öğretmenlerimiz için, anlaşılır gibi değildi. Sonunda girişim tamamen terkedildi ve öğrencilerin alay konusu haline geldi. Gene de, Kemalizm'in kültürel sermayesinin bu erozyonu hâlâ kısmî sayılırdı. Başlıca inançlarımız, yani bilim,

been imported from 19th century Europe. Opportunistic historians had tailored it to our own needs for dignity and reassurance that we belonged to a constructive race. In this newer version, the arrows summarized a theory of history which took the Turkish part out of its organic link with Islam and reevaluated it in relation to the achievements of pre-Islamic Turks. In primary school we were convinced of these achievements and felt proud that the original seed of what we had received from Europe went back to the contributions of our own ancestors. However there was something not entirely convincing in this argument for adolescents of lycée age. Already in the terminal classes of this 12-year program of instruction, the ideological nature of the Central Asian origin of our civilization began to be a subject of discussion among students, particularly those who prided themselves with reading in a foreign language. Other dissonant aspects of the Kemalist ideology also began to attract our attention at the time. Part of our training in the new nationalism had been the construction of a new Turkish language. "Ottoman", the flowery, adorned Turkish of bygone times, the instruments of a bureaucratic clique had already been condemned in the nineteenth century as elitist and undemocratic. The newer Turkish was part of a populist effort to excise Arabic and Persian roots from "Ottoman" and to create a new literature of "pure" Turkish. We approved of the democratic goals of this movement and tried to write in the *demotic* style. But the difficulties of the project were evident even to students. The first year of high school, geography was taught as physical geography. The text in "purified Turkish" which reached us had a very large number of technical terms for which *neologisms* in pure Turkish had been provided. These *neologisms* and the way in which they were embedded in a new syntax

ŞERİF MARDİN

“nesnel düşünce” ve halkçılık ayakta idi. Ancak, üniversite çağına geldiğimizde, bir başka güçlük ortaya çıktı ve başlıca tartışma konumuz haline geldi: bu da, Türkiye Cumhuriyeti’nde demokrasinin mahiyetiydi. Türk köylüsünün “efendimiz” olduğu inancıyla yetiştirilmişti. Kemalist ideolojinin dış kıvrımlarında yaşayan radikal inançlı yazarlar bizi durumun böyle olmadığına ikna ettiler. Gerçekte Türk köylüsü sefil bir varoluş sürdürmekteydi ve şehirli nüfusun üzerine bastığı dayanağı oluşturuyordu. İkinci Dünya Savaşı’nda, karaborsadan kazandıklarıyla şehirlerde har vurup harman savuranlar bu olguyu iyice gözümüze soktular. Öte yandan, Cumhuriyet rejiminin empoze edilmesinin otoriter yöntemi de, Cumhuriyet’in demokratik olma iddialarını yalanlıyordu. Türkçe-konuşmayanların “özümsemesi” bu politikanın bir yanığıydı. Demokrasi Türkler içindi ama her nasılsa bugünlerinin değil, yarınlara bir parçasıydı. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren siyasi hayatı yönlendiren Cumhuriyet Halk Partisi’nin tek-partili yönetimine özgü sorumluluk eksikliğine bulduğumuz çözüm, çok-partili rejimdi. Böyle bir değişim 1946’dan sonra gerçekleşti ve çok-partilik siyasi hayatı değiştirdi. Ama bu değişimin en ilginç yanı, çok genel bir anlamda, çok-partililik kurumları yerleşirken Kemalizm’in temel çatısının da zihnimizde korunmuş olmasıydı. Bu durumda Kemalizm’in daha kaba denebilecek doğmaları ortadan kalkmış oluyordu.

Nihayet, “gerçek” Avrupalılar olabilecek aşamaya gelmiştik. Şimdi, tarihte Anadolu’da yeşermiş kültürleri – Yunan ve Roma kültürleri – bizi Turan’ın varisi yapan teorilerden çok daha fazla incelmış bir anlayışla kucaklayabilirdik. Bu anlamda kendimizi hümanist olarak, Rönesans’ın mirasçıları – benim durumumda, Montaigne ve Voltaire geleneğindeki hümanizmin mirasçısı – olarak gördük. Cumhuriyeti kuran atalarımızdan daha ileri bir incelmeye Cumhuriyet’in hedeflerine eriştiğimize inanmanın kolaycı rahatlığı bazı önemli içsel boşlukları gizliyordu. Bir kere, Avrupa medeniyetini oluşturanların – ki Marx onların arasında, ön safta yer alır – pozitivizmleri ve bilimcilikleri ne olursa olsun, varoluşsal

were incomprehensible both to us and to our teachers. The entire enterprise was rejected out of hand and became a subject of students jokes. Nevertheless, this erosion of the cultural capital of Kemalism was still partial. The main tenets of our beliefs, science, “objective” thought, populism still held fast. One main blockage however, became more evident with time and acquired a central place in our discussions by the time we were of university age and that was the nature of democracy in the Turkish Republic. We had been instructed in the belief that the Turkish peasant was our “master”. The authors with radical persuasions who lived in the interstices of Kemalism had convinced us that this was not the case. The Turkish peasant eked out a miserable existence and in fact was the support for the urban population. Profiteering during the years of the Second World War, the rise of a class of speculators flaunting their gains in towns brought this more clearly to our attention. The democratic pretensions of the Republic were also given the lie by the authorization method by which the republican regime was enforced. “Assimilation” of non-Turkish speakers was one aspect of this policy. Democracy was for the Turks but was somewhere in their future not in their present. Multi-partyism was the answer to the lack of responsibility, characteristic of one-party rule and of the single political party that directed political life in the first years of Republic, namely, the Republican People’s Party. Such a change did come about after 1946. Multi-partyism changed political life. The most interesting aspect of this change, however was that, in the most general sense, once multi-party democracy had been installed, the general frame of Kemalism was kept intact in our minds. The cruder touch of Kemalism had been eliminated. Now, finally we had come around to being “real” Europeans. We could

ŞERİF MARDİN

sorunlarla boğuştuklarını, felsefe sorunlarına getirdikleri nihâî çözümlerin, ontolojik sorunlarla böyle bir mücadele sonucunda biçimlendiğini bizler kavrayamadık. İslam ve onun değerler ve etik dünyası bizim ufkumuzdan çıkarılmıştı ve onun için varoluşsal şüphe ve ikilemleri kavrayacak durumumuz kalmamıştı. Bu gibi sorunların gündelik hayatın dokusunun bir parçası olabileceği, ancak Türk İslamcılığının yeniden canlanmasından sonra ilgi alanımıza girdi. Ayrıca, sözgelişi tarihi ilerleme modelini Fransa'dan alanlarımız dahil, Fransa köylülerinin Fransız yapıldığını, yoksa Fransa kırlarındaki nüfusun Montaigne'lerden oluşmadığını da anlayamadık. Katolikliğin ortaya sorular attığının ve ona karşı ya da ondan yana tavır alan Fransız aydınlarının silkelenip bunlara cevap bulmaya çalıştığının bilincinde değildik. Kendinden-hoşnut, kendinden-emin Kemalizm'imiz, Avrupa, Batı düşüncesinin inceliklerine nüfus etmemize engeldi ve bu özelliğiyle bir boyunduruk oldu. Başından bugüne kadar, toplumun her katındaki "modern" eğitim görmüş Türkler'in çoğunluğunun, dışarıdan şıngılganmış, ama dipte yatan ideolojisi olarak işlev görmüştür. Bugün hâlâ, tek rakibi İslam. Bu da en hafif söyleyişle, yapılabilir seçimler alanının epey dar olduğunu gösteriyor.

now embrace the previous cultures having flourished on Anatolian soil –Greek and Roman culture – with a much more sophisticated understanding than the theories which made them heirs of Turan. In that sense we thought of ourselves as humanists, inheritors of the tradition, the Renaissance in my case the humanism of Montaigne and Voltaire. This smug contentment with having achieved the goals of the Republic only with more refinement than its founding fathers concealed a number of internal lacunae. For one we did not realize that the fathers of European civilization-whatever their positivism and scientism – and Marx on the forefront of their ranks – had grappled with existential problems, that their ultimate solutions to philosophical questions were the outcome of such a combat with ontological problems. Islam and its world of values and ethics having been taken out of our frame of reference, we had no appreciation of existential quandaries. That such problems were part of the fabric of everyday life only came to our attention after the rise of the Turkish-Islamic revival. Secondly, we never realized (or those whose model of historical progress was France) that Catholicism had raised problems which French intellectuals, for or against, had risen to answer. Our latent, self-satisfied Kemalism, this inability to penetrate the intricacies of the thinking of Europe, of the West, had been an extraordinarily and pervasive yoke. At the time it functioned and continues to function to date as the latent, received ideology of the majority of "modern" educated Turks on all levels of society. Today its only rival is still Islam, which is, to say the least, a restriction of options.

EDGAR MORIN

120

Edgar Morin
Tazar ve
sosyolog,
Paris'te
oturuyor.
Writer and
sociologist,
from France,
lives in Paris.

Avrupa, onu açık seçik düşünmeye çalıştığımızda yokolmakta, birliğini tanımaya çalıştığımızda parçalanmaktadır. Avrupa'yı Avrupa yapan bir köken ya da başka bir yere aktarılamayacak bir özgünlük bulmaya çalıştığımızda ne kökenlerinde salt ona özgü bir şeyin ne de bugün sadece ona ait bir şeyin bulunduğunu keşfediyoruz. Avrupa kavramı, karmaşıklığı tüm yönleriyle ve tam olarak ele alan bir yaklaşımla geliştirilmelidir.

Avrupa, Asya'yla sınırı olmayan bir coğrafya ve sınırları değişen bir tarih kavramıdır. O, birden çok yüzü olan ve farklı yüzleri üstüste konulduğunda ancak belirsizlik yaratan bir kavramdır. O dönüşümler geçirmiş ve Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden beri, biri XV.-XVI. yüzyıllarda, diğeri XX. yüzyılın tam ortasında olmak üzere iki kez altüst olmuş bir kavramdır. Avrupa'nın birliği ancak çokluğunda ve çokluğu sayesinde vardır. Kendi de çoğulcu ve çelişkili olan bu birliği halklar, kültürler, sınıflar, devletler arasındaki karşılıklı ilişkiler dokumuştur. Modern Avrupa, düzen, düzensizlik ve örgütlenme güçlerinin bir arada var oldukları bir doğuş kargaşasında kendi kendini oluşturmuştur.

Avrupa XX. yüzyıl başlarına kadar sadece bölünmeler, çatışmalar, aykırılıklar içinde varolmuş, onu bir biçimde bu bölünme, çatışma ve aykırılıklar üretmiş ve korumuşlardır.

Onun için açık seçik, bir ve ahenkli bir Avrupa düşüncesini terketmek, ilksel bir Avrupa özü ya da ruhu düşüncesini reddetmek, bölünmeden ve aykırılıktan önce varolan bir Avrupa gerçekliği düşüncesini bir yana bırakmak gerekmektedir. Tersine Avrupa'yı bölünmelerine ve çelişkilerine yerleştirmelidir. Gerçekten, ilk örnekleri Avrupa'da görülen Ulus-Devlet dediğimiz gerçeklikler, hümanizma ve bilim, Hıristiyanlığın parçalanmasından doğdular ve Avrupa kavramı Ulus-Devletler arasındaki bölünmeler ve aykırılıklar sayesinde yayılabildi,

L'Europe se dissout dès qu'on veut la penser de façon claire et distincte, elle se morcelle dès qu'on veut reconnaître son unité. Lorsque nous voulons lui trouver une origine fondatrice ou une originalité intransmissible, nous découvrons qu'il n'y a rien qui lui soit propre aux origines, et rien dont elle ait aujourd'hui l'exclusivité. La notion d'Europe doit être conçue selon une multiple et pleine complexité.

L'Europe est une notion géographique sans frontières avec l'Asie et une notion historique aux frontières changeantes. C'est une notion aux multiples visages que l'on ne saurait surimpressionner les uns sur les autres sans créer le flou. C'est une notion à transformations qui s'est métamorphosée deux fois de façon stupéfiante depuis la chute de l'Empire romain, la première au XVe-XVIe siècle, la seconde exactement au milieu du XXe siècle. L'Europe n'a d'unité que dans et par sa multiplicité. Ce sont les interactions entre peuples, cultures, classes, Etats, qui ont tissé une unité elle-même-plurielle et contradictoire. L'Europe moderne s'est auto-constituée dans un chaos génésique où se sont nouées ensemble des puissances d'ordre, de désordre et d'organisation. L'Europe n'a d'existence, jusqu'au début du XXe siècle, que dans les divisions, antagonismes et conflits qui, d'une certaine façon, l'ont produite et préservée. Aussi faut-il abandonner toute Europe une, claire, distincte, harmonieuse, réfuter toute idée, d'une essence ou substance européenne première, chasser l'idée d'une réalité européenne qui précède la division et l'antagonisme. Il faut au contraire l'y inscrire. C'est effectivement dans l'éclatement de la Chrétienté qu'ont pu émerger ces réalités originellement européennes que sont les Etats-Nations, l'humanisme et la science, et c'est dans les divisions et antagonismes entre Etats-Nations que va se propager et s'imposer la notion d'Europe. Nous voici au coeur de la

EDGAR MORIN

kendini kabul ettirebildi. İşte birlik düşüncesinin, çokluk ve altüst olma düşüncelerinin içini boşalttığı, farklılık düşüncesinin, yanyana dizilmiş öğelerin sayılması anlamına geldiği klasik düşünme tarzına alışıldığında Avrupa'yı düşünebilmenin zorluğu da buradan kaynaklanıyor. Avrupa'yı düşünmenin zorluğu, her şeyden önce, biri çok, çoku bir içinde düşünebilmenin, yani *unitas multiplex*'i düşünebilmenin zorluğudur. Bu aynı zamanda kimliği, kimlik yokluğu içinde düşünebilmenin zorluğudur. O yüzden, Avrupa birliğinin nasıl olup da birlik ve türdeşlik yokluğundan doğduğunu kavrayabilmek için bu düzeyde karmaşık olayları anlamak üzere geliştirilmiş iki kavrama ilkesine başvurmamız gerekmektedir: Diyalojik ilke ya da çokmantıklılık ilkesi (*le principe dialogique*)ye yinelenme ya da döngüsellik ilkesi (*le principe de recursion*). Diyalojik ilke ya da çokmantıklılık ilkesi, iki veya daha çok sayıda farklı "mantığın" aynı birlik içinde karmaşık (tamamlayıcı, rekabet ya da aykırılık durumunda) bir biçimde birbirlerine bağlı oldukları ama, birlik içinde ikiliğin (*dualite*) yitirilmediği anlamına gelir. Nitekim, Avrupa kültürünün birliğini yaratan şey, Yahudi-Hıristiyan-Yunan-Roma sentezi değildir, her biri kendi mantığına sahip olan bu kertelerin, yalnız tamamlayıcılık değil, bunun yanı sıra rekabet ve aykırılık ilişkileri içinde bulunmalarıdır; diyalojik dediğimiz şey de tam budur. Döngüsellik ilkesi ise yaratma ya da yeniden yaratma süreçlerinin, sürecin bir anının, ögesinin ya da kertesinin aynı anda başka anların, öğelerin ve kertelerin hem ürünü hem de üretici olduğu, kesintisiz bir üretim döngüsü gibi düşünülmesi gerektiği anlamına gelir. Nitekim, XV. yüzyıldan itibaren kentlerin, burjuvazinin, kapitalizmin, ulusal devletlerin, tekniklerin, bilgilerin, bilimin gelişmeleri, kendi kendini çeviren bir burgaca benzeyen bir "döngü" oluşturmuş, bu döngü de onu oluşturan özel gelişmelerin her biri üzerinde, onları geliştirerek ya da içine alarak retroaktif etkiler yapmıştır. Bu döngü, tıpkı hava ya da su kasırgalarında olduğu gibi görünüşte birbirlerinin zıddı akımların karşılaşmasıyla oluşan, ama birbirlerini tamamlamaları sonucu kendi kendini

difficulté de penser l'Europe quand on est habitué au mode classique de pensée, où l'idée d'unité dilue l'idée de multiplicité et de métamorphose, où l'idée de diversité conduit au catalogue d'éléments juxtaposés. La difficulté de penser l'Europe, c'est d'abord cette difficulté de penser l'un dans le multiple, le multiple dans l'un: *l'unitas multiplex*. C'est en même temps la difficulté de penser l'identité dans la non-identité. Aussi, pour concevoir comment l'unité européenne git dans la désunion et l'hétérogénéité, devons-nous recourir à deux principes d'intelligibilité propres à élucider les phénomènes complexes de cet ordre: le *principe dialogique* et le *principe de récursion*.

Le principe dialogique signifie que deux ou plusieurs "logiques" différentes sont liées en une unité, de façon complexe (complémentaire, concurrente et antagoniste) sans que la dualité se perde dans l'unité. Ainsi, ce qui fait l'unité de la culture européenne ce n'est pas la synthèse judéo-christiano-gréco-romaine, c'est le jeu non seulement complémentaire, mais aussi concurrent et antagoniste entre ces instances qui ont chacune leur propre logique: c'est, justement, leur *dialogique*. Le principe de récursion signifie qu'il nous faut concevoir les processus générateurs ou régénérateurs comme des boucles productives ininterrompues où chaque moment, composant ou instance du processus est à la fois produit et producteur des autres moments, composants ou instances. Ainsi, à partir du XVe siècle, les développements des villes, de la bourgeoisie, du capitalisme, des Etats nationaux, des techniques, des connaissances, de la science vont être à la fois produits et producteurs d'une "boucle", spirale auto-génerative, qui rétroagit sur les développements particuliers qui la constituent en les stimulant et en les intégrant. Cette boucle prend la forme d'un "tourbillon" qui, tel un tourbillon aérien ou aquatique, est

EDGAR MORIN

örgütleyen bir biçim ve etkin bir birlik kazanan bir "sarmal" halini alır. Böylece ya parçalardan bütüne ya da tersine bütünden parçalara gidilmesini öngören doğrusal nedensellikte bağlarımızı koparmış oluyoruz. Pascal, bunu hayranlık uyandıran bir biçimde şöyle anlatmıştı: "Herşey hem sebep hem sonuç, yardım eden ve yardım edilen, doğrudan ve dolaylı olduğundan ve her şey birbirine en uzaktaki ve en farklı olan şeyleri bile birbirlerine bağlayacak şekilde doğal ve belli belirsiz bağlarla bağlı olduğundan, bütünü bilmeden parçaları ve parçaları bilmeden de bütünü bilmenin olanaksız olduğunu düşünüyorum." Öncüllerimizi böylece koyduktan sonra, niyetimizin geçmişteki Avrupa'yı düşünmekten ibaret olmadığını, asıl geçmişinden yola çıkarak bugünkü Avrupa'yı düşünmek istediğimizi ekleyelim. Avrupa'nın eski Gordion düğümü, acımasız bir kılıç darbesiyle çözüldüyse de onun yerine yeni ve eski düğümün parçalarından olduğu kadar doğrudan doğruya çağdaş döneme özgü parçalardan oluşan bir başka düğüm atıldı. Bizim tüm çabamız bu yeni düğümü anlamaya yönelik. Çünkü, ölüm ve kalım, özgürlük ve köleleşme, kimlik ve kültür sorunlarının bu kadar çarpıcı, belirsizliklerle dolu ve hayati bir biçimde bizim içimizde, biz Avrupalıların topraklarında birbirlerine kenetlenmesi, eşine az rastlanan bir durumdur.

...

Doğu, Batı, Avrupa

Daha önceki sarmal, görünüşe bakılırsa, geriye sadece Batıyı etkisi altına alan sosyo ekonomik nitelikte bir mini sarmal bırakarak çözülmüştür. Bu uyuşukluk halinde Avrupalı Ulus-Devletler arasındaki bölünmeler de yumuşama yoluna girer. Ancak soğuk savaştan beri dünya çapındaki iki hegemonyaya tabi duruma gelen Avrupa'yı, bu kez de yeni bir bölünme dikeyine olarak ikiye ayırır. Bununla birlikte, bu bölgelerin ikisi de bir biçimde Avrupalı olmayı sürdürürler. Aynı zamanda Asyalı da olmakla birlikte SSCB Avrupa kökenli bir güçtür. Amerika Birleşik Devletleri ise %90 oranında Avrupalı göçmenlerin kurdukları bir devlettir.

fait de la rencontre de flux apparemment antagonistes, mais devenant complémentaires pour constituer une forme auto-organisante et une unité active.

Du même coup, on rompt avec la causalité linéaire qui part des parties pour aller au tout ou, à l'inverse, du tout pour aller aux parties. Pascal l'avait admirablement dit: "Toutes choses étant causées et causantes, aidées et aidantes, médiates et immédiates, et toutes s'entretenant par un lien naturel et insensible qui lie les plus éloignées et les plus différentes, je tiens impossible de connaître les parties sans connaître le tout, non plus que de connaître le tout sans connaître particulièrement les parties."

Ces préalables posés, notre intention n'est pas tant de penser l'Europe passée; elle est de penser l'Europe présente à partir de son passé. Si l'ancien noeud gordien européen a été tranché par un glaive impitoyable, un nouveau noeud gordien, comportant les fragments de l'ancien mais aussi des constituants proprement contemporains, s'est noué. C'est pour le considérer que s'est tendu notre effort. Car c'est très rarement que, de façon aussi poignante, incertaine et cruciale, se trouvent liés en nous, chez nous, les problèmes de vie et de mort, de liberté et d'asservissement, d'identité et de culture.

Orient, Occident, Europe

Le Tourbillon s'est apparemment désintégré, laissant seulement un mini-tourbillon socio-économique à l'Ouest. Les divisions entre Etats-Nations européens se sont assoupies. Mais, de 1945 à 1989, une nouvelle division sépare verticalement l'Europe, désormais dominée par les deux hégémonies mondiales. Cependant chacune de celles-ci est, à sa façon, européenne. Tout en étant aussi asiatique, Les Etats-Unis d'Amérique sont à 90% des Etats-Unis d'immigrés européens.

Cette situation rend encore plus complexe la

EDGAR MORIN

Bu durum Avrupa'nın Doğu ve Batı kavramlarına göre tanımlanmasını daha da karmaşıktırır. XVII. yüzyıla kadar Avrupa'nın oluşumu daha çok Batıda gerçekleşmiş ve XVII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Avrupa sarmalının büyümesi de, Türkiye dahil olmak üzere (1920-1928 arasında gerçekleşen Kemalist Devrim) Avrupa'nın doğusunun Batılılaşma sürecine girmesi biçimini almıştır. Batılılaşma aynı dönemde Atlantığı aşip yerlilerle karışarak Amerika'larda da oğul vermiştir. Bugün Batı kavramı, birçok bakımdan bir tür Uç Batı olan Amerika Birleşik Devletleri'nde odaklaşmaktadır.

Demek ki Batı, içinde doğduğu Avrupa'yı içermekle birlikte onunla örtüşmez; Avrupa'nın sınırları dışına taşarak hem Batıya hem de Doğuya doğru yayılır. Gerçekten Rusya, son derece karmaşık bir ulustur, çünkü bünyesinde, geçmişte olduğu gibi bugün hâlâ Batılılığı ile Doğululuğu arasında varolan bir iç gerilim taşımaktadır. SSCB, hem Batılı ve Doğulu hem de Avrupalı ve Asyalıdır. Stalinizm, Batılılaşmış bir "Doğu despotluğu", Doğululaşmış bir Batı totalitarizmiydi. SSCB'yle birlikte Batı Doğunun, Avrupa Asya'nın içine sokulmaktadır. Buna karşılık, Batı olduğuna inanılan şeyin içinde de Doğu vardır. Örneğin İtalya'nın güneyi, bana göre Napoli'de başlayan, belli bir Doğunun parçasıdır. İlk bakışta demirperdenin, Bizans İmparatorluğu ile Latin İmparatorluğu, Ortodoksluk ile Katoliklik arasında varolan eski sınırı doğruladığını ve pekiştirdiğini düşünmek mümkündür. Ama gerçekte, Yunanistan artık Batıya aittir ve Latin Romanya ile Katolik ya da Protestan Orta Avrupa ise (Macaristan, Çekoslovakya, Hırvatistan, Prusya, Saksonya, Polonya) demirperdenin doğusunda kalmaktadırlar. Bu yüzden savaş sonrasında meydana gelen büyük Bölünme, her şeyden önce Avrupaötesi bir paylaşım çizgisinin belirtisidir.

Demek ki Doğu ve Batı kavramları, Avrupa'yı bir baştan öbür başa katederken birbirlerine karışan çok karmaşık kavramlardır. Doğu, hem Avrupa'nın doğusunu hem de Büyük Doğu

définition de l'Europe par rapport aux notions d'Occident et d'Orient. Jusqu'au XVIIe siècle, la gestation de l'Europe était occidentale et l'amplification du tourbillon européen du XVIIe au XXe siècle fut un processus d'occidentalisation de l'est européen jusqu'à la Turquie comprise (révolution kémaliste de 1920-1928). L'occidentalisation a également traversé l'Atlantique et a fait souche, en s'y métissant, dans les Amériques. Aujourd'hui la notion d'Occident s'est polarisée sur les Etats-Unis qui, par bien des aspects, constituent un hyper-Occident.

L'Occident recouvre donc l'Europe, où il est né, sans s'y confondre, la dépasse et la déborde, à l'Ouest mais aussi à l'Est. La Russie est en effet une nation d'une extrême complexité car elle a porté et porte encore en elle une tension interne entre son occidentalité et son orientalité. L'URSS et à la fois occidentale et orientale, européenne et asiatique. Le stalinisme fut du "despotisme oriental" occidentalisé, du totalitarisme occidental oriental. Avec l'URSS, l'Ouest est dans l'Est et l'Europe est en Asie. Inversement, il y a de l'Orient dans ce que l'on croit être de l'Ouest, comme le sud de l'Italie, un certain Orient commençant, selon moi, à Naples.

Il peut sembler que le rideau de fer confirme et aggrave l'antique démarcation entre l'Empire byzantin et l'Empire latin, l'orthodoxie et la catholicité. Mais, en fait, la Grèce relève désormais de l'Ouest, et la Roumanie latine comme le Centre-Europe catholique ou protestant (Hongrie, Tchécoslovaquie, Croatie, Prusse, Saxe, Pologne) sont du côté est du rideau. Aussi la grande Division de l'après-guerre marquent-elle surtout une ligne supra-européenne partagée.

Orient et Occident sont donc des notions très complexes qui s'entre-chevauchent en chevauchant l'Europe. L'Orient chevauche à la fois l'est européen et l'Asie considérée comme

EDGAR MORIN

kabul edilen Asya'yı içine alır. Batı ise hem Avrupa'nın doğusunu ve batısını, hem Amerika'yı hem de bir bakıma Uzak Doğu ile Uzak Batının birbirlerine kavuştukları yer olan Japonya'yı içine alır. Avrupa, Avrupa olarak kalmayı sürdürürken içinde hem doğu hem de batı kutbunu barındırır ve Doğu ile Batının birbirleriyle ilişkiye girmelerini, diyalog kurmalarını, birbirlerini kültürel yönden karşılıklı olarak beslemelerini sağlar. (Batı-Doğu)

Geriye ne kaldı?

Avrupa'yı tanımlamanın bir başka zorluğu da şuradan kaynaklanır: Dünya üzerinde kurduğu egemenlik sırasında Avrupa tohumlarını onun her yanına saçar. Dünyayı Avrupalılaştırırken, Avrupalılığı da evrenselleştirir. İşte bu nedenle Avrupa'ya özgü olan şey artık Avrupalının tekeline değildir: Ulus-Devlet, Demokrasi, Hümanizma, Akılcılık, Bilim, Teknoloji, Sanayi, Kapitalizm, Sosyalizm, bütün bunlar, Avrupa'da doğmuş ama onun sınırlarını aşmış kavramlardır. Bir bakıma Avrupa, bütün dünyaya "öncülük etmiş" ve onu bildiğimiz dünya "yapmıştır". Pekiyi, bugün dünyadaki yeri nedir?

Avrupa, coğrafi sınırları belirsiz ve tarihsel sınırları değişen bir kavramdı; Avrupa uygarlığı dünyaya yayıldığı ve yayılmakta devam ettiği için bugün belirsizleşen sınırlar artık uygarlık sınırlarıdır. Asyalı ya da Afrikalı dinler ve kültürler Avrupa'ya karşı koymak ya da onu yenmek istediklerinde, bunu ancak, Avrupa'dan Ulus-Devlet biçimini ödünç alarak ve Avrupa'da doğmuş bilimleri, teknikleri, silahları geliştirerek yapabilmektedirler. Nihayet, dünyanın her yanına yayılmış olan tohumlar, Avrupa'da oluşan ilk, özgün sarmalın meyveleriyle sınırlı değildir; bugün artık bu sarmalın kendisi evrenselleşmiştir. Kuşkusuz, Avrupa da hâlâ bu sarmalın etkisinde kalıp sarsılıyor, ama sarmalın merkezi başka bir yere kaydı ve kendi de bambaşka bir boyut ve farklı bir nitelik kazandı.

Avrupa'dan geriye ne kaldı? Bu, varlığını ancak siyasal ve kültürel hegemonyalara direnerek, onlara çatışarak ve iletişim kurarak sürdürebilen çok çekirdekli, çok merkezli, coğrafi-tarihsel,

grand Orient. L'Occident chevauche à la fois l'ouest et l'est européens, la Sibérie, l'Amérique et, en un sens, le Japon où se rejoignent Extrême-Orient et Extrême-Occident.

L'Europe, tout en demeurant Europe, contient en elle la polarité orientale et la polarité occidentale, et fait ainsi interférer, dialoguer, s'entre-cultiver Oust Est.

Que reste-t-il?

Autre difficulté de définition: en dominant le Monde, l'Europe avait aussi essaimé sur le monde. Elle a corrélativement européisé le monde et mondialisé l'euro-péisme. C'est pourquoi le spécifiquement européen n'est plus exclusivement européen: l'Etat-Nation, la Démocratie, l'Humanisme, la Rationalité, la Science, la Technologie, l'Industrie, le Capitalisme, le Socialisme. En un sens, l'Europe a "fomenté" et "fait" le monde. Mais qu'est-elle désormais dans le monde?

L'Europe était une notion à frontières territoriales floues et à frontières historiques changeantes. Aujourd'hui, ce sont les frontières civilisationnelles qui sont floues, puisque la civilisation européenne a déferlé et déferle toujours sur le monde. Même lorsque des cultures et des religions asiatiques ou africaines résistent à l'Europe ou veulent la combattre, c'est en lui empruntant la formule de l'Etat-Nation ainsi qu'en développant les sciences, techniques et armements nés en Europe. Enfin, ce ne sont pas seulement les fruits originaux du Tourbillon qui ont essaimé dans le monde, c'est le Tourbillon qui est devenu lui-même planétaire. Certes l'Europe y est toujours emportée et secouée, mais il a acquis désormais une autre ampleur et une autre nature.

Que reste-t-il de l'Europe? Que reste-t-il de ce complexe polynucléaire, polycentrique, géo-historique, civilisationnel, culturel, qui n'a pu exister que dans les conflits et les communications, dans la résistance aux

EDGAR MORIN

uygarlıksal, kültürel bütünden geriye bir şey kaldı mı? Ondan geriye kalan şeylerin başında, ulus sınırlarını aşan kültürlerle (Alman, Latin, Slav), her biri özgün bir dille diğerlerinden ayrılan ulusal kültürlerin çok zengin çeşitliliği geliyor. Ondan bize ayrıca, Avrupa'nın uğradığı son istilaların yarattığı mikro-etnik dokunun meyvesi olan ve zenginlikleri, Fransa ile İngiltere gibi en eski uluslarda bile ulusal birliğin tamamlanamamış olması sayesinde kurtulup bugüne dek gelen mikro-kültürlerin olağanüstü çeşitliliği kaldı.

Bugün Amerika'nın ve Asya'nın etki altına aldıkları kültür bölgelerinin inanılmaz büyüklüğü göz önüne alınırsa Avrupa artık bir dizi küçük yöre, bölge, eyalet, ulus, kültürden oluşan bir evren gibi görünüyor. Kuşkusuz Amerika Birleşik Devletleri'nde de Kaliforniya, Yeni-İngiltere ya da Georgia, Wisconsin demek değildir, ama aralarındaki muazzam coğrafi mesafelere rağmen paylaştıkları kültürün ortak yanları, Brötanya ile Provence, Flandre ile Euzkadi ve tabii ki Portekiz ile Avusturya, İtalya ile İsveç arasındaki kültür ortaklığından çok daha fazladır.

Peki o zaman Avrupa'yı Avrupa yapan şeyin bu çeşitlilikten, bu çoğulculuktan ibaret olduğunu mu söylemeli? Bunun dışında, bugünkü ihtiyacımıza cevap veren herhangi bir temelin, bir düzen ve örgütlenme ilkesinin varlığından söz edilemez mi? Hayır. Çünkü Avrupa'nın temeli, temellerin (İmparatorluk, Akdeniz, Hıristiyanlık) yitirilişidir; Avrupa'nın düzeni, hareket halindeki bir şantiyenin düzensizliğidir. Avrupa, Avrupa haline eko örgütleyici bir anarşi içinde gelmiş ve hiçbir zaman, onu oluşturan ögelere göre üstün konumda bir Örgüt anlamında varolmamıştır. İşte bugün karşı karşıya bulunduğumuz, sözcüğün gerçek anlamında şaşırtıcı sorun da buradan kaynaklanmaktadır: Avrupa'nın örgütlenme ilkesini geçmişte değil, bugünde arama gereği. Ama bunun için pekâlâ Avrupa'nın kimliğini devinime ve altüst oluşlara bağlayan tarihsel ilkeye geri dönüp ipuçlarını orada arayabiliriz. Avrupa'yı yeni bir altüst oluşla karşı karşıya getiren şey, içinde bulunduğu bu hayati, kimliğini koruma zorunluluğudur.

hégémonies politique et culturelle? Il reste la très riche diversité des cultures transnationales (germaniques, latines, slaves) et des cultures nationales, marquées chacune par une langue originale. Il reste aussi une extraordinaire variété de micro-cultures provinciales, fruit de la texture micro-ethnique de l'Europe après les ultimes invasions, ces richesses sauvées par l'inachèvement de l'unité nationale, y compris dans les très anciennes nations comme la France et l'Angleterre.

Au regard des immenses espaces culturels du monde américain ou asiatique, l'Europe apparaît désormais comme un univers de petits compartiments culturels locaux, régionaux, provinciaux, nationaux. Certes, aux Etats-Unis, la Californie n'est pas la Nouvelle-Angleterre, pas plus que la Géorgie n'est le Wisconsin, mais, en dépit de leurs très grandes distances géographiques, il ya en eux plus d'étoffe culturelle commune qu'entre Bretagne et Provence, Flandre et Euzkadi, et bien sûr qu'entre Portugal et Autriche, Italie et Suède. N'ya a-t-il que cette diversité, cette pluralité, qui soit européenne? N'y aurait-il pas aussi un fondement, une unité, un principe d'ordre et d'organisation qui réponde à notre besoin d'aujourd'hui? Or le fondement de l'Europe, c'est la perte des fondements (l'Empire, la Méditerranée, la Chrétienté); l'ordre de l'Europe, c'est le désordre du chantier tumultueux. L'Europe n'a été elle-même que dans l'anarchie écoorganisatrice et n'a jamais existé comme Organisation supérieure à ses constituants. D'où le problème littéralement renversant qui se pose à nous: chercher dans le présent et non dans le passé le principe d'organisation européenne. Mais, pour cela, nous pouvons puiser dans le principe historique qui lie l'identité européenne au devenir et à la métamorphose. C'est bien l'exigence vitale de sauver son identité qui appelle une nouvelle métamorphose de l'Europe..

ORHAN PAMUK

İçeri Girilmez

No Entry

126

Orhan Pamuk
Romancı ve yazar, İstanbul'da oturuyor, Türkiye doğumlu. Novelist and writer, lives in Istanbul, born Turkey.

Sokaklarda dalgın dalgın gezinen bu adam bir buluşma öncesi biraz vakti olan biridir belki, belki de acelesi olmadığı için otobüsten bir durak önce inmiş biridir ya da hiç bilmediği bir mahallede şöyle bir gezinen bir meraklı... Sokaklarda gezinirken, tuhafiyecilerin, eczanelerin vitrinlerine, dolu kahvehanelere duvarlara asılmış gazete ve dergilere bakarak yürürken dalgın ama gene de meraklı yolcu bir kapının üzerindeki bir levhayı gelişi güzel okur: "İçeri girilmez." Yazı onu ilgilendirmez, kendisine seslenmediğini düşünür. Çünkü üzerindeki yazı da olmasa hiç ilgilenmeyeceği, dikkat etmeyeceği bir kapıdır bu. Kendi halinde, kendi dünyasında yürüyordu: İçeriye girmeye de hiç niyeti yoktur. Gene de ama, yazı ona amaçsız gezintisinde bir sınır olduğunu hatırlatmıştır. İlk anda bu kapıyla ilgili hiçbir tasarısı olmadığı için kendisine seslenmese de, şimdi, kendi tasarımlarının sınırını da ukalaca hatırlatarak kapı şen gezginin hayal dünyasına müdahale eder. Belki unutulacak bir şey, ama niye yazmışlar onu oraya? Üstelik bir kapı olduğuna göre bu, girilecek bir yerdir burası. Yazı, o zaman içeriye bazılarının girebileceğini, bazılarının da giremeyeceğini hatırlatır. "İçeriye girilmez!" sözü de doğru değildir demek ki. Aslında herhalde, bu mantıkla, şu anlama gelir: Her içeriye girmek isteyen giremez. Bazı ayrıcalıkların içeri girebileceği anlamına geldiği gibi bu ayrıcalıkları olmayıp da içeri girmek isteyenleri durdurur. Aynı anda da, içeri girmek gibi bir niyeti olmayan ile, girmek isteyip de giremeyen bir kader ortaklığına iter. Dalgın yürüyüşü bir adımlık zamanda içgüdüsel olarak yürüttüğü bu mantıktan sonra, ister istemez kendisini, içeriye girmek isteyip de alınmayan kişilerle aynı bağı paylaşmaya iten ötekilerin kim olduğunu merak eder. Kim girebiliyordur bu

This man wandering absent-mindedly in the streets has perhaps some time to spare before an appointment, or has got off the bus a stop in advance because he can take his time, or is only a curious fellow walking about in a neighbourhood completely unknown to him. As he wanders around the streets glancing at the haberdashers, pharmacies, busy coffeehouses, newspapers and magazines hanging on the kiosks, this absent-minded but bemused traveller casually reads a sign saying "No entry" on a door. He ignores these words as he does not think they call for his attention. Regardless of the sign, this is not the kind of door that would ever draw his interest. The man is walking about casually, absorbed in his own world, without the least intention of going in through the door. Nevertheless the sign has reminded him that his aimless wandering has its boundaries. Although at first he has nothing in mind regarding the door which fails to call on his attention, the door now intrudes on the fantasy world of the merry wanderer, knowingly reminding him of the boundaries of this own designs. Maybe it's nothing to worry about, but why have they put up that sign? If this is a door, it must lead somewhere.

The sign then reminds him that some may enter while others may not, in which case it is wrong to say "No entry", because the logic of the sign is that not everyone who wishes to enter can do so. It allows entry to a privileged number but stops those who do not carry the same privileges from following suit while at the same time forcing someone who has no intention of going in, to share the same fate as the one who wishes to enter but cannot. Having instinctively deduced this within the span of a step taken forward, the absent-minded wanderer cannot help feeling curious about those who force him to relate to those others who are not allowed in despite their wish to enter. Who can actually go through that door? What is it that lets them in? What is it that allows for that privilege?

ORHAN PAMUK

127

kapıdan içeri? Onları bu kapıdan içeriye sokan şey nedir? Bu ayrıcalıklı kişileri öyle yapan nedir? Dalgın yolcu, bir an içeriye girmenin, bir ayrıcalık bile olmadığını düşünebilir. Belki de içeride kendi sefaletinin görülmesini istemeyen özelliiksiz kişiler vardır. Ama insanların çoğunun kendi evlerini, işte tam bu amaçla bir kapı, kapıyı da bir kilitte donattıklarını hatırlayınca artık dalgınlığından çıkmaya başlayan yolcu, kapının bazı ayrıcalıklar üzerine örtüldüğünü anlar. Üstelik, bu ayrıcalıklı kişiler, birer kilit alıp sorunu çözmek ve kapısı kilitli, cebi anahtarlı birer sıradan vatandaş ayaklarına yatmak yerine kapının üzerine, "içeri girilmez" yazmışlardır. Bütün bunları, dalgın yolcu şöyle iki adım atarken düşünebiliyorsa, kapının üzerine bu levhayı koyanlar da düşünmüş olmalıdırlar. Aralarında, "içeri girilmez levhası koyacağımıza birer anahtar alalım hepimiz!" diyenler çıkmıştır belki, ama levha koyalım diyenler ağır basmıştır. Neden? Sorunu anahtarlarla çözemeyecek kadar kalabalık olduklarından. Öyleyse eğer, "içeri girilmez" sözüne uymayan, bu sözün kendisine olmadığını bilen büyük bir kalabalık vardır demektir bu; anahtar dağıtılamayacak bir kalabalık. En mantıklı sonuç budur: Bir gün içeridekiler kendi aralarında oturup, bu kalabalıktan içeri kimi alalım, kimi almayalım diye tartışmışlardır da. "Dışarıdan çok kalabalık geliyor içeriye", demişlerdir. "Bazılarını almayalım içeri! Hangilerini almayacağız?" Böylece bacak bacak üstüne atıp, kahvelerini yudumlayarak içeri kimi alıp kimi almayacaklarını tartışmaya başlamışlardır. İçerideki bazıları da mutlaka huzursuz olmuştur bu tartışmadan. Belki onlar da bu tartışmanın sonunda dışarı atılacaklardır. Kapının önündeki yaya da bu tür gerilimli durumlara tanık olduğu için kapının üzerine "içeriye girilmez" levhasını çakanların aralarında nasıl tartıştıklarını hemen gözlerinin önüne getirebilir. Tartışma, önce, malını mülkünü, zevklerini ve ayrıcalıklarını korumak isteyenlerin telaşıyla başlar, bu telaş sıkıcı bir şey olduğu için hemen başka bir dille ifade edilir. "Malımız, mülkümüz, zevklerimiz, alışkanlıklarımız nedir bizim?" diyeceklerine "kimiz biz?"

The absent-minded traveller may imagine for a moment that going through the door might not be a privilege at all. It is possible that those inside are nondescript people who do not wish their miserable state to be observed. But as he remembers that it is precisely for that purpose that most people have their houses fitted with doors which are also fitted with locks, the traveller slowly steps out of his absent-mindedness and thinks of the door that closes once privilege has walked in. Moreover, the privileged have put up a "No entry" sign on the door instead of solving the problem by fitting a lock and by pretending to be ordinary citizens, each with a lock on his door and a key in his pocket. If the absent-minded traveller could think of all this in the space of a few casual steps, then so have those who put up the sign.

There might have been some amongst the participants in the debate who said, "Let's each get a key for the door instead of a 'No entry' sign!" but those must have been outnumbered by the others. Why? Because their numbers are too large for the problem to be solved by means of a key. If that is the case, then one must deduce that there is a huge crowd, evidently too numerous for keys, who will ignore the "No entry" sign which, they know, does not apply to them.

Hence, the final and most logical conclusion: One day, those who were already in, had a private conference to decide on who would be eligible for admission. "As there are far too many coming in, let's bar some of them", they probably said, as they sat legs crossed, sipping coffee in discussion. No doubt, some of them felt uneasy, as they too might be thrown out at the end of their talks. The wanderer outside the door had always been familiar with such tense situations, so he could readily imagine the manner in which the participants engaged in the debate that started off in a certain flurry characteristic of those who are keen to protect their property and possessions, their tastes and privileges. But as this kind of

ORHAN PAMUK

derler. Bu çok yalın soru bir anda tüylerini ürpertir. Kim olduklarını bilemiyormuş gibi yapmanın ne kadar zevkli olduğunu hemen keşfetmişlerdir. Aralarında huzursuz olanlar, dışarıdaki kalabalıktan da üç beş kişinin içeri girmesinde bir sakınca görmeyenler de vardır. Onların da desteğiyle tartışma bir bilmeceye bir "kimlik sorunu"na çevrilir. Bu en zevkli şeydir. Hepsi kendilerini dışarıdakilerden ayıran değerli şeyleri sayıp dökmenin üstü örtülü ve ukalaca bir yolunu bulmanın zevkini hisseder. Bu o kadar çekici bir süreçtir ki, kapıya "içeri girilmez" levhasını neden daha önce asmadıklarına şaşarlar. Bir anda, dışarıyı, kendilerini tarif eden değerli şeylere karşı bir saldırgan bir alana dönüşmüştür. Kendileri, şimdi, neyseler, dışarıdakiler de o değildir artık. Hatta denilebilir ki, kapının dışındaki başka dünya yüzünden kendileri olabilmişlerdir. Kapının önünden bir şey düşünmeden geçen pek çok salak bunun farkında değildir. Bazıları, bu salaklara teşekkür borçlu hisseder kendini. "Onların bir kısmını içeri almak, kötü olmaz," diye düşünür; "hem böylelikle bizim nasıl biz olabileceğimizi de görüp belki onlar da bizim gibi olarak bize güç verirler." Bazıları ise dışarıdaki salakların içerdekilerin ayrıcalıklı durumundan haberdar etmek için levhanın vazgeçilmez bir işaret olduğunu bu ara kavrarlar. Üstelik bu levha, tıpkı şimdi bu durumu açıklığıyla gören yolcunun yaptığı gibi, dışarıdakilere de bir dışarıda olma bilinci vermiştir. Bunun için insanın bazıları gibi içeri girmek istemesi gerekmez. Kapının üzerindeki levhayı görüvermesi yeterlidir. Kapının önünde gereğinden fazla durakladığını hissetmeye başlayan yolcu böylece bu levhayla dünyanın bir anlamda ikiye ayrılmış olduğunu da görür. İçeri girebilenler ve giremeyenler. Pek çok kişi, dünyayı bu tür sudan ayrımlarla ikiye böldüğü için belki bunu önemsemeyecektir, ama özene bezene bu durumu kapısının üzerine levha asarak pek az kişi yapar. Aynı anda, artık dalgınlıktan iyice çıkmış olan yürüyüşçü, bütün o kimlik lakırdılarının da aslında utangaç bir övünme ve şişinme olduğuna karar verir. İçinde deriden derine bir öfke yükselmektedir. Kimdir, ya da kim olur

confusion was somewhat embarrassing, it was immediately converted into a different mode of expression. So they debated the question of who they were instead of the nature of their property and possessions, their habits and tastes. The simple question of who they were thrilled them. They discovered at once how exciting it was to pretend not to be able to know who they were. Some felt very uneasy, so they did not object to allowing in a few more people from the crowd outside. With their support, the debate assumed the nature of a riddle on the "identity question". During this most enjoyable of activities they all relished finding covert and pretentious ways to recount the merits that distinguished them from those outside. This turned into such an attractive pursuit that they wondered in jubilation why they had not thought of putting up the "No entry" sign sooner. In a moment, the external world had turned aggressive, challenging all their defining merits. What they "were", was what those outside "were not". One could even say that they had managed to be what they were, because of those outside. Many an idiot passing by the door without a thought, was not aware of this. Some of those inside felt grateful towards them, thinking it would not be such a bad thing to let a few of them in: "Thus they would also see how we manage to be what we are and they too could perhaps be like us, thus fortifying our position". In the meantime, however, others had perceived that "No entry" was an indispensable sign to inform the idiots outside, of the privileged situation of the insiders. Moreover, as in the case of the now clear-minded traveller, the sign had also brought about outsider's awareness in those left out. One did not have to want to go in. It was enough to catch sight of the sign on the door.

The traveller who now feels he has been lingering too long in front of the door, realizes that the sign has somehow divided the world into two: those who can go in and those who cannot. To some this may not seem too grave because it is trivial to

ORHAN PAMUK

129

bu kapının arkasındakiler? İçeri girmek için ilk defa içinde bir istek duyar. Ama bu kendini beğenmiş adamların oyununa gelmeyecektir. İki-üç saniyede kendi aklından geçenlerin onların fazlasıyla öngördüklerinin farkındadır çünkü. Aynı anda, kapının da kolayca açılacağı geçer aklından. Belki iterek, bir omuz vurarak iki-üç kişiyle birlikte yüklenerek onu açabilirler. Zaten öyle olmasaydı levhayı koymazlardı. Demek ki, içeri girebilmek için dışarıdaki kardeşlerinin bir-ikisinden yardım alması yeterlidir. Bu levha yüzünden zaten o insanlarla ortak bir yazgıyı paylaştığını daha önceden anlamamış mıydı? İşte şimdi, kapının önündeki yaya, önünde açılan yeni dünyayı görmeye başlamıştır. Kendisiyle bir yazgı paylaşan bütün insanları o da bulup onlarla bir kimlik irdeleme çalışmasına girebilir. Bu noktada onun da kim olduğu, ne olduğu önem kazanacaktır. İçerdekilerin kendini beğenmişliklerine karşı o da kendi kimlik kurumunu geliştirmelidir. Böylece kendi özellikleri, zevkleri, malı mülkü, ilişkileri yolcu için üzerinde teker teker düşünülüp sahiplenilecek, gururlanılacak, korunacak şeylere dönüşmeye başlar. Bu özelliklere sahip olmayanlara, kendi gibi olmayanlara, kendi kimlik coşkusu içinde hafif hafif kızmaya başlamıştır bile. Aynı anda kapıya levhayı asanların bu durumu öngördüklerini sezer. Ama bu onların oyunu diye elbette kendi kimliğinden vazgeçecek değildir o. Bu oyuna karşı onun da atacağı yaratıcı bir adım vardır. Bu durum da, haklı olarak, gözünün önünde... vs. vs.

discriminate in this way and to divide the world into two, but very few indeed will actually take the trouble of making this clear by putting up a sign on their door. The wanderer who has by now recovered his presence of mind, decides that all the verbiage about identity is nothing but a timid way of boasting and vaunting. Deep down he feels angry. Who are they anyway, those people behind the door? Who may they be? For the first time he wants to go in. But he will not be duped by those vain people and their games because he is aware that they have long foreseen what would go through his mind in a matter of seconds. At the same time it occurs to him that it might not be difficult to open the door, that it might be possible to force his way through with the help of a few hefty men. Why else would they have put up the sign? Hence, if some fellow-travellers outside gave him a hand, that would be enough to allow him entry. Besides, hadn't he already guessed that they shared the same destiny because of that sign? The traveller in front of the door has now begun to see a new world opening out before him. He too can find people sharing the same destiny with him to engage in an analysis of identity. The question of who and what he is, will then assume additional importance. To confront the vanity of those inside, he must develop his own theory of identity. Thus, his characteristics, tastes, relationships, possessions and property, all begin to transform into items which he must claim for himself, which he must proudly protect. Elated by his thoughts on identity, he has already begun to feel slightly irritated by those who do not share his characteristics and by those who are not like him. At the same time he can tell that this was foreseen by those who had put up the sign on the door. But just because this happens to be their game, it certainly does not mean that he will relinquish his own identity. He too has an imaginative step to take in order to confront this game, and can rightly envisage a situation in which... etc. etc.

ARNE RUTH

İsveç Bir Avrupa Ülkesi mi? Is Sweden a European Country?

130

Arne Ruth
Dagens Nyheter
gazetesi genel
yayın
yönetmeni,
Stockholm'de
oturuyor,
İsveç doğumlu.
Editor-in-Chief of
Dagens Nyheter
lives in
Stockholm,
born in Sweden.

Friedrich Schiller 1796'da yazdığı (Alman Ülkesi) başlıklı yazıda, çok yerinde bir anlatımla, "Almanya mı? Neresi orası? Ben Almanya'yı haritada gösteremiyorum" derken, Avrupa'da Almanca konuşan köklü bir kültürel topluluk bulunduğunu, ama ulusun çok sayıda küçük devlete bölünmüş olduğunu söylemek istiyordu. Ulus-Devlet halindeki bir siyasal üstyapı mevcut değildi. 1871'de Alman İmparatorluğu kuruluncaya değin Almanya sadece bir *kültürel varlık* halinde mevcuttu. Azıcık bir abartmayla, Schiller'in o sözlerinin tam tersini günümüz İsveç'i için söyleyebiliriz. İsveç'liler ülkelerinin haritadaki yerini göstermekte hiç güçlük çekmezler. Sınırları İsveç'inki kadar istikrarlı ve tarihsel bakımdan meşrulaşmış ulus sayısı çok azdır. Buna rağmen, ülkenin *kültürel* kimliği konusunda belirsizlik işaretleri bulunmaktadır. Nitekim, İsveçli olmanın ne anlama geldiği konusundaki birtakım geleneksel kavramların ne denli geçerli olduğu kuşku götürür.

Her şeyden önce, resmi düzeydeki tarafsızlığına rağmen, İsveç'in batı Dünyası'nın bir parçası olduğu çok sağlam yerleşmiş bir kanıdır. Ülkenin demokratik gelenekleri ve başarılı kapitalist ekonomisi durumun bir kanıtı olarak kabul edilmiştir. Adıgeçen anlayışın bir parçası da Amerika Birleşik Devletleri'nin sosyal, kültürel ve her şeyin ötesinde ekonomik bakımdan model teşkil ettiğiidir. İsveç 20. yüzyıl boyunca ABD'ye Büyük Britanya dışında hemen hemen başka bütün Avrupa ülkelerinden daha güçlü duygu bağlarıyla bağlıdır. Gittikleri ABD'den ülkelerine geri dönerek kendi Amerika deneyimleri ile özgür kiliseleri ve halk hareketlerini yaratan İsveçli göçmenlerde kökenini arayabileceğimiz bu özel ilişki uzun bir zaman için ulusal onurun bir

In *Das deutsche Reich* (The German Realm), an essay written in 1796, Friedrich Schiller asks rhetorically: "Germany? Where is it? I am unable to locate it on the map!" Schiller was referring to the fact that although there was, at that time, a well-established German-speaking cultural community in Europe, the nation itself was divided into a large number of smaller states. The political suprastructure, the Nation-State, was missing. Until the establishment of the German Empire in 1871, Germany existed primarily as a *cultural entity*.

One may claim, with only a slight amount of exaggeration, that the opposite of Schiller's statement might apply to present-day Sweden. Swedes have no difficulty locating their country on the map. Few nations possess as stable and historically legitimized boundaries as Sweden. There is, however, evidence of mounting uncertainty as to the country's identity. How valid are in fact the traditional conceptions of what it means to be Swedish?

First of all, there is the solidly established notion that Sweden, despite her formal neutrality, is part of the Western World. The democratic traditions of the country and her successful capitalist economy have been seen as proof that this is indeed the case. Part of this notion is that the United States is the model: socially, culturally and, above all, economically.

It is true that Sweden has had stronger emotional ties to the United States during the 20th century than almost any other European country, with the possible exception of Great Britain. This "special relationship" – the roots of which may be traced to those emigrants who returned to fertilize the free churches and popular movements with their American experiences – was long a source of national pride. But after the mid-60s, the cultural bonds with the United States have, at least in some quarters, been seen as more of a threat. Sweden has long been wide open to the temptations of American consumer culture; so open, in fact, that this allegiance to the West no longer serves to

ARNE RUTH

131

kaynağını oluşturmuştu. Ama 60'lı yılların ortalarından başlayarak ABD ile bağlar, hiç değilse ülkenin bazı kesimlerinde, daha çok bir tehdit gibi görülür oldu.

İsveç öteden beri Amerikan tüketici kültürünün çekiciliklerine kanmaya bütünüyle yatkın olmuştur, öylesine yatkın olmuştur ki, Batı'ya bu denli özenmesi artık onun geleneksel kimliğinin güçlenmesine değil, tam tersine o kimliğin dağılmasına yol açmaktadır. İsveçli aydınlar İsveç'in kültürel ve sosyal yaşamının "Amerikanlaşması"na toplu halde hayıflanmaktadırlar, Hollywood'dan ve Mc Donald's'dan gelen baştan çıkarıcılıklara İsveç'in karşı koyabilmesinin pek çok Avrupa ülkesinden daha güç olduğu yolunda belli bir karamsarlık gözlenmektedir. Her ne kadar, aydınların bu feryatları kendilerini bol bol hamburger yiyip, Coca Cola içmekten alıkoymuyorsa da ve herkes gibi onlar da Amerikan yaşam tarzlarını benimsiyorlarsa da, bunları, giderek artan vicdan azabıyla yapıyorlar ve onların bu tahminleri İsveç toplumunun daha geniş, daha geniş kesimlerince paylaşılıyor.

Konuya tarihsel açıdan bakarsak, İsveç'in oluşumundaki etkiler arasında hiç kuşkusuz güçlü bir "Doğu" bileşeni de bulunmaktadır. İlk kez bu yüzyılın başlarında ülkenin bağımlılığının o yöne doğru olduğu yolunda sürekli uyarılar yapılmaya başlamıştı. Gerçi o zamandan bu yana, ülkenin Baltık çevresiyle olan kültürel ve siyasal bağları büyük değişmelere uğramıştır, ama paranoyak anti-komünistlerce ortaya atılan İsveç "Ruslaştırılıyor" iddiaları bugün artık tarih tarafından bertaraf edilmiş durumda.

İsveç aynı zamanda bir Kuzey geleneğine ve topluluğuna mensuptur, yalnızca dil, kültür ve tarih bakımından değil, İskandinavya'nın sosyal devletlerinin ve tarihin kimi ortak özellikleri de bu bağı belirler. Kuzey kimliği büyük ölçüde resmi iletişim araçlarında ve kamu kurumlarında sürüyor olmakla birlikte, Kuzey'li insanlar arasında, özellikle onların yaşlı kuşaklarında, Kuzeyli kişisel ve duygusal bağlar çok güçlüdür. İsveç, öte yandan, dünya

reinforce her traditional identity but, on the contrary, lends to make it diffuse. Swedish intellectuals ritually deplore the "Americanization" of Swedish cultural and social life, noting with a certain pessimism that Sweden has found it harder than most other European countries to resist the seductive signals from Hollywood and MacDonald's. Their lamentations do not keep them from consuming hamburgers and Coca Cola however. Like everybody else, they adopt American lifestyles, but they do it with an increasingly bad conscience, and it may well be that their predicament is shared by larger groups in Swedish society. Sweden's formative influences have undoubtedly also contained a strong "Eastern" component, historically speaking. As recently as at the turn of the century, frequent warnings were heard about the country's dependence in that direction. Since that time, however, the cultural and political contacts around the Baltic have undergone drastic changes. The paranoid anti-communists who used to argue that Sweden is "Russified" are now surpassed by history.

Sweden also belongs to a Nordic tradition and community, in which not only language, culture and history, but also the common features of the Scandinavian welfare states and history provide the link. The fact that this Nordic identity is largely maintained through official networks and institutions does not preclude the existence of very strong intra-Nordic personal and emotional ties, especially among the older generation.

In addition, Sweden has also established an identity as a "peaceful small nation", whose view of the world is clothed in terms of morally and universal reason. Solidarity with the Third World and its liberation from colonial dependence has come to be an increasingly important feature of Swedish foreign policy after the Second World War. The role of mediator, which the Swedish government has played in international conflicts, has reinforced this view. Sweden has channelled a significant portion of her national energy into the global arena through the

ARNE RUTH

görüşü ahlak ve evrensel akıl terimleriyle bezenmiş “küçük bir barışçı ulus” kimliği kazanmıştır. Üçüncü Dünya’ya, onun sömürge bağımlılıklarından kurtulmasına karşı gösterilen dayanışma İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana İsveç dış politikasının giderek gelişen politikalarından biridir. Uluslararası anlaşmazlıklarda İsveç hükümetinin oynadığı arabulucu rol de bu bakış açısını güçlendirmiştir. İsveç kendi ulusal enerjisinin oldukça önemli bir bölümünü Dag Hammarskjöld, Alva Myrdal ve Olof Palme gibi uluslararası planda aktif temsilcileri aracılığıyla dünya arenasına kanalize etmiştir.

İsveçli kimliğinin tüm bu bileşenleri zaman içerisinde Kıta Avrupası ile bilinçli bir kontrast içinde gelişti. İsveç yönetici çevreleri, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra – kuşkuculuğa düşmeden – kıtanın meselelerine belli bir uzaklıktan bakmaya alıştılar. İsveç kıtanın periferisindeki konumunu özenle geliştirdi ve kendi doğru bildiği yoldan gitmesinin daha akıl kârı olduğuna inandı. Bu nedenle, “İsveç Modeli” periferi ülkelerinin kendi öz güçleriyle kalkınabileceklerine dair on yıllardır canlı bir kanıt sayılıyor.

50’li ve 60’lı yıllarda kıta düzeyinde bir Avrupa devletinin oluşturulması çabalarında İsveç toplum modelinin kıtaya ihraç edilmesine rağmen, komünizm ile kapitalizm arasında süren dünya çapındaki mücadelede, İsveç’in bir istisna olarak Orta Yol izlemesi genel çıkarılara uygun görülüyordu, bu politika birçok yabancı ve alışılmadık önlemi de beraberinde getirmişti. Savaş sonrası dönemin önemli bir bölümünde İsveç ile Kıta Avrupa’sı arasında varolan bu ayrışım tek yanlı değil, karşılıklıdır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa’nın çektiği karşısında İsveç’in pasif bir gözlemci olarak kalması orada zaten eskiden beri varolagelen siyasal ve düşünsel mesafeye bir de duygusal boyut eklemişti. Aynı kapsamda, İsveç Avrupa’dan ayrı kalmışlık duygusunu şu ya da bu şekilde hisseden kendi komşularından da ayrı durmaktaydı. Norveç, Danimarka ve Finlandiya savaştan etkilenirlerken, İsveç bunun dışındaydı.

efforts of internationally active representatives, such as Dag Hammarskjöld, Alva Myrdal and Olof Palme.

All these components of the Swedish identity have developed in conscious contrast to continental Europe. Swedish power elites have – especially after the Second World War – become accustomed to regarding the affairs of the continent with a certain distance, not to say skepticism. Sweden has cultivated her position on the periphery “Swedish Model” was, for several decades, regarded as living proof that it was possible for the periphery to develop a strength of its own.

Despite the exportation of certain features of the Swedish social model during the creation of the continental European welfare state in the 50s and 60s, the universal interest in the Swedish exception to the global battle between communism and capitalism the “Middle Way”, was tinged with a large measure of fascination with what was perceived as foreign and exotic. There is little doubt that the sense of separation between Sweden and continental Europe was mutual during most of the post-war era. Sweden’s role as a passive observer of the suffering of the Second World War lent new emotional impact to the already long-established political and intellectual distance. In this respect, the country was at odds also with her Nordic neighbors, who otherwise have shared the feeling of being separate from Europe in different ways. Norway, Denmark and Finland were affected by the war. Sweden was left alone.

The view of Scandinavia as a world apart has been part of the Central and Southern European tradition for many hundreds of years. European travelers, writing about their continent, usually end their journeys at the level of Hamburg. After that, the “High North” begins, where travel makes arduous demands in terms of time and energy. To the discerning traveler of the 18th and 19th centuries – Goethe, as well as Mary Wollstonecraft – Sweden was a nation beyond the blessing of civilization. “Happy the countries of the moral North”, Lord

ARNE RUTH

133

İskandinavya'nın ayrı bir dünya olduğu görüşü yüzyıllar boyu Orta ve Güney Avrupa'da adeta gelenekseldi. Örneğin kendi kıtalarını tanıyıp, yazmak üzere yola çıkan Avrupalı gezginlerin seyahatleri Hamburg'da sona ererdi. O noktadan sonra artık "Yukarı Kuzey" başlıyordu ve oraya seyahat etmek zaman ve enerji bakımından bir hayli zorluğu gerektiriyordu. 18. ve 19. yüzyılın – Goethe, ya da Mary Wollstonecraft gibi – seçkin seyyahları için İsveç uygarlığın nimetlerinin ötesinde kalıyordu. Lord Byron, "Ne mutlu ahlaklı Kuzey ülkelerine" diye yazmıştı, ama kendisine bir İsveç seyahati önerildiğinde, kimbilir belki de haklı olarak, öneriyi geri çevirmişti. Daha yakın zamanların, tüm kıtayı baştanbaşa kateden seyyahları da İsveç'i seyahat programlarına dahil etmeye, böyle bir geziye önem vermeye pek az yatkınlık gösterdiler.

İsveç'in düşünsel topoğrafyası da Avrupa'nın kültürel peyzajına dahil edilmeye pek layık bulunmadı. İtalyan gazeteci Luigi Barzini Avrupalı karakteri konusunda 70'lerin sonlarında yayınladığı ve daha şimdiden adeta klasikleşmiş sayılan incelemesinde ne İsveç'ten ne de İskandinavya'dan söz eder. Her ne kadar Barzini çalışmasının çıkış noktasını Ortak Pazar'la sınırladığını söylüyorsa da, AT'ye üye Danimarka'yı inceleme kapsamı dışında bırakmıştır. Barzini Topluluğun gelecekteki genişlemesinde içereceği ülkeleri sayarken İsveç'e yer vermemiştir.

"Söz konusu ilk iki ülke, İsviçre ve Avusturya, Avrupa'nın kalbine en yakın duranlardır. İsviçre çok-dilli demokratik bir modeli oluşturuyor, Avusturya eski feodal bir çok-dillilikten geliyor, sırada İspanya, Portekiz ve kısmen Avrupalı Türkiye var, daha sonra da muhtemelen bazı Doğu ülkeleri, birer birer gelecekler ve Topluluk günün birinde Sovyet sınırına dek dayanmış olacak; ve hatta daha sonra, belki de, tıpkı de Gaulle'ün özlediği gibi, Avrupa Urallara dek uzanacak. Zaten coğrafyacıların çoğu da bilimsel otorite olarak ya da keyfi olarak, Uralları Avrupa'nın bittiği ve Asya'nın başladığı sınır olarak kabul ederler."

Byron exclaimed, it is true, but when a journey to Sweden was proposed he declined, and probably with good reason. More contemporary writers, criss-crossing Europe, have not to any appreciable extent altered the low priority of Sweden as a travel destination.

The mental topography of Sweden has all too often been deemed unworthy of the honor of being included in the European cultural landscape. The Italian journalist Luigi Barzini made no mention at all of either the Swedes or the Scandinavians in his already classic study of the European character in the late 70s. Although Barzini took as his point of departure a Europe confined to The Common Market he nevertheless excluded Denmark which is, after all, a member state. Sweden is conspicuously absent from Barzini's Enumeration of those countries which may naturally fall within the scope of a future, wider community:

Switzerland and Austria, to begin with, which are in the very heart of Europe. Switzerland being the polyglot democratic model and Austria formerly the ancient feudal polyglot prototype of it all; Spain, Portugal, partly European Turkey, and possibly later swallow also some countries to the East, one after another, as far as the Soviet border one fine day, and perhaps later, as de Gaulle wished, even as far as the Urals, where most geographers authoritatively, if arbitrarily, affirm Europe ends and Asia begins.

The Soviet Union and Turkey would thus more readily be included in the European perspective than Sweden, Norway and Finland. This conclusion may seem hair-raising, but it follows naturally from the author's premises. Barzini has chosen wine as the symbol of Europe, "the very essence of our continent". How could the cold regions ever be part of a continental family which draws its spiritual and physical nourishment from the noble grape? It is a rebellious product. The best cannot be homogenized and mass produced. It varies from place to place and from year to year. To make it man must submit to ancient unvarying disciplines, trust his instinct, follow nature, preserve the ancient

ARNE RUTH

Görüldüğü gibi, Sovyetler Birliği ve Türkiye, Avrupa'nın geleceğine İsveç, Norveç ve Finlandiya'dan daha fazla yakıştırılmaktadır. Böyle bir çıkarsama insanın tüylerini diken diken edermiş gibi gözükse de, yazarın öncüllerine pek uygun düşmektedir, çünkü Barzini için Avrupa'nın simgesi ve kıtanın kendine en özgü şeyi şaraptır. Soğuk ülkelerin, manevi ve maddi gıdasını soylu üzümünden alan bir Avrupa ailesinin parçası olarak sayılmaları nasıl mümkün olabilir ki?

Şarap seçkin bir üründür. Şarabın en iyisinin çeşitliliğini ortadan kaldırıp onu tek türe indirgemek ve çok yaygın üretimine girişmek mümkün değil. Lezzeti, kalitesi yerden yere ve seneden seneye değişir. Şarap imalatını kolaylaştıracak bilimsel ve elverişli aletler bulunmuş olsa da, şarabın yapımında eski ve değişmeyen usüllere bağlı kalmak zorunludur. Şarap üretmeyen ya da iyi hasat yıllarında azıcık üreten Avrupa ülkeleri, Almanlar, Hollandalılar, İskandinavlar, İrlandalılar şaraba karşı adeta dinsel bir saygı duymak ve sanki onu Avrupa'nın henüz yapılmamış bayrağıymış gibi kutsal saymak zorunluluğunu duyarlar.

İşte size ilgi çekici ve aristokratik, ama pek de adil olmayan bir imaj! Barzini, Amerika ve Avustralya gibi uzak kıtalarda da artık kaliteli şaraplar yapıldığını istemeye istemeye kabul ediyor. Ne var ki, sorun, Avrupa anbarından ihraç edilmiş şarabın – eski kıtadan alınmış belli ahlaki ve felsefi değerler kadar – kolaylıkla benimsenip, itibar görmemesindedir. Ayrıca, Barzini kıtanın bugünkü şarap üreticilerinin kullandıkları usüllere ne diyecektir? İmalatta kullanılan zehirli maddeleri bir yana bırakalım, şarabın içine yasal olarak konulan kimyasal maddeler, yazarın Avrupa'daki bu en büyük çekicilik için söylediği şairane sözleri silip götürmüyor mu? Bugünkü bir örnek şarap imalatı, Barzini'nin şarap yapımının sırları üzerine yazdıklarıyla hiç de bağdaşmıyor. Pek açıktır ki, yazarın konumu, gerçeği arama tutkusundan çok, Avrupa ben-merkezciliğinin dile getirilmesi olmuş. Daha önce İsveçlilerin ve Britanyalıların "Avrupalı" olana karşı belirli

arts of the vintner unchanged in spite of the scientific and convenient instruments invented to ease his work. Even, the European countries that do not produce wine, or produce little in good years, the Germans, the Dutch, the Belgians, the Scandinavians, the Irish, feel compelled to show an almost religious respect for it, as if they too recognized it as one of our sacred symbols, as sacred as the flag of Europe that nobody has yet bothered to invent.

An appealing and aristocratic image, but hardly fair. Barzini does, however, make the reluctant admission that even distant continents such as the two Americas and Australia are nowadays capable of producing a decent wine. But the question is rather whether exported European stock – like certain moral and philosophical values from the old continent – might not more easily take root and thrive on the other side of the ocean. And what would Barzini have made of the new methods used by continental wine producers today? The frequent use of legal chemical additives in wine-making – not to speak of downright poisonous substances added on the sly – have clearly robbed his poetic metaphor for Europe of most of its charm. Today's quest for uniform products has not dealt kindly with Barzini's comments on the secrets of wine.

Obviously his position should be seen as an expression of European self-centeredness rather than as a passion for truth. It is this kind of continental arrogance that is largely responsible or the psychological resistance which primarily the Swedes and the British have developed vis-a-vis that which is "European". The English have compensated by clinging to their native tradition of snobbery: their ideal of the gentleman, their self-absorption, their notion of taste and style, and their propensity for understatement.

The Swedes, who have had less sophisticated resources at their disposal, have countered with an inverted snobbishness, a sullen resignation in the face of continental glibness. They have – as have the English – repeatedly debated the question of a

ARNE RUTH

135

bir psikolojik tepki göstermelerinin de sorumlusu aynı türden kibirdir. İngilizler bu kibire karşı, kendilerine özgü züppeliği, ideal centilmen tipini, kendi zihinsel meşguliyetlerini, zevk ve stil kavramlarını ve azımsama eğilimlerini geliştirmişlerdi. İsveçlilere gelince, onlar, daha az rafine kaynaklara sahip olduklarından, kıtanın lafebeliği karşısında içedönük bir kendini beğenmişliği ve asık suratlı bir tevekkülü seçtiler. Tıpkı İngilizler gibi, kıtaya sürekli bir bağıntının olup olmamasını tartışıp durdular, ama onlardan farklı olarak, kesin bir karara hiçbir zaman varamadılar. Öresund Boğazı üzerine bir köprü kurulmasına karşı – son zamanlarda zayıflamış görülen – direnç böyle bir düşünceye antipati ile bakma anlamına gelmiyorsa da, bu konuda herhangi bir ihtiyakin da olmadığını belirtisidir. Karşıda Avrupa kıtası üzerinde parlayan yıldızın belirtisidir. İsveç usulü bu *şahane ayrı duruş* türü, karşıda Avrupa kıtası üzerindeki yıldızın İsveç'i pek ilgilendirmediği yolundaki ısrarlı kanıyla boyuna körüklenip durur. Dünya savaşları gelir giderler, ama İsveç'in yıldızı gökyüzünde parlamaya devam eder. Ülke tarihsel bir istisnadır ve hep öyle kalacaktır. Çok yakın zamanlara kadar durum böyleydi. Ama doksanlarda Avrupa üzerinde yoğun tartışmalar başlayıp gelişti. Böyle bir tartışmayı dışarıdan teşvik eden faktör Ortak Pazar'ın bütünsel bir pazara doğru, beklenmedik bir şekilde ve hızla evrimleşmesidir, öyle ki, onun dışında kalanlar eskiden sahip buldukları birtakım ayrıcalıkları artık sürdüremeyeceklerdir. Ortak Pazara karşı benzer bir ilgi Norveç ve Finlandiya'da da gözleniyor. Böylece her üç ülkedeki tartışmalar güçlenme eğilimi gösteriyor. Her birinde, bir yandan, diğer iki ülke topluluğa girerlerse, kendisinin yalnız kalacağı korkusu var, öte yandan, topluluğa girdiği takdirde, kültürel çeşitliliklerden çok farklı geleneklere dayanan ulusal kimliklerinin özünü yitirme endişesi söz konusu.

Bu nedenle, İsveç'teki tartışmalar, 60'ların başlarında Avrupa sorununun gündeme

permanent link with the continent but, in contrast to the British, have never come to a definite decision. Resistance to a bridge across the Oresund – which admittedly seems to have weakened – is not to be taken as an indication of strong antipathy to the idea as much as lack of enthusiasm. The Swedish variation of *splendid isolation* is fuelled by the diehard conviction that the rather star-crossed. European continent does not particularly concern Sweden. World wars come and go, but Sweden's lucky star shines on. The country is, and will remain, an historical exception.

That is the way it was until quite recently. During the nineteens however, a new and intensive debate about Europe has developed. The external triggering factor has been the unexpectedly rapid move of the Common Market toward an integrated market where it can no longer be taken for granted, as it once could, that outside freeloaders may keep their privileges. A similar concern can be detected in Norway and Finland. The discussions within the three countries tend to reinforce each other. There is a fear of being left alone if the other ever decide to enter the community. And there is a countervailing fear of losing the essence of national identities based on different traditions and the cultural varieties.

Thus, discussions in Sweden do not only focus on the material pros and cons of Common Market membership, as was the case when the European question was on the agenda once before, in the early 60s. There is a greater willingness today to discuss the much more sensitive issue of the cultural and political gap between Sweden and the European continent. The Swedish welfare model is no longer perceived – as it was in the 60s – as a largely realized political Utopia. Swedish self-sufficiency has been dealt some hard blows, the Palme assassination and its aftermath of scandalously incompetent police work being the most traumatic example. This has served to bring to the fore a realization long repressed: that Sweden is part of Europe and that the country's problems can only be solved in

ARNE RUTH

geldiğindeki gibi Ortak Pazar üyeliğinin maddi yararları ve zararları üzerine odaklaşmakla kalmıyor, daha çok, İsveç'le Avrupa arasındaki kültürel ve siyasal uçurum gibi çok daha duyarlı bir konunun tartışılması için giderek artan bir isteklilik gözleniyor. İsveç devlet modeli, artık 60'lardaki gibi büyük ölçüde gerçekleştirilmiş bir siyasal Ütopya olarak görülüyor. Çünkü İsveç'in kendi kendine yettiği tezi bazı ciddi darbelerle sarsılmış bulunuyor, Palme'nin öldürülmesi ve onu izleyen polis tahkikatının kepezeliklerle dolu yetersizliği bunun adeta travma yaratıcı nitelikte bir örneğini oluşturuyor. Bu olay uzun zamandır bastırılmış bir gerçeğin öne çıkmasına yardımcı oluyor: İsveç Avrupa'nın bir parçasıdır ve ülke sorunlarının çözümü ancak ve ancak aynı temel sorunları paylaşan Kıta Avrupası ile işbirliği içinde çözülebilir.

Savaş sonrasının en önemli İsveç efsanesi olan "bir İsveç modeli" kavramı artık hızla sönümlenmiş durumda. Aynı süreçte, yeni yeni görünüşler ortaya çıkıyor. İsveç'in geleceğini, dünyanın geri kalan kesimlerinden daha farklı bir hızla hareket eden öncü bir ruhun parlak dürbünleriyle görmeye artık olanak yok. Geçmiş artık gelecekteki mükemmel ve evrensel bakımdan geçerli bir topluma hazırlanmak diye anlaşılmamakta. İsveçli olmanın ne anlama geldiğini bir zamanlar izah eder görünen tüm tarihsel ve felsefi yapı çökmeye başlamış bulunuyor.

Aydınlanma'nın erdemlerinin nihayet gerçekleştiği çağdaş bir cenneti, Ütopya'yı yakaladıklarını sanmış olan İsveçliler, maruz kaldıkları ideolojik kamçı darbelerine karşı bütünüyle hazırlıksız olduklarını görmüşlerdir. İsveç aydınlarının daha genç ve daha duyarlı mensupları, Nietzsche'den son Fransız filozoflarına kadar, Aydınlanma'nın zaafi problemiyle estetik, felsefi ve siyasi bakımdan bir çağ boyu sürmüş cebelleşmeden arta kalan enkaz arasında yol gösterici olanı arayıp durmaktalar. Kıtadan fikir ithali büyük bir şevkle yapılmakta; böyle giderse on yıla değin İsveç'in düşünsel yaşamı şimdiye dek olduğundan çok

cooperation with a continent which shares the same fundamental problems.

It is the major Swedish postwar myth, the notion of a "Swedish model" that has rapidly faded. At the same time, new vistas are opening up. Sweden's future can no longer be seen as the brilliant trajectory of a unique pioneering spirit, moving at a different speed than the rest of the world. The past is no longer just the preparation for an all but completed and universally valid society. The entire historical and philosophical construct which once seemed able to explain what it meant to be Swedish has, in other words, started to collapse.

The Swedes who thought that they had captured a modern paradise, the Utopia where the virtues of the Enlightenment had finally been realized, have been totally unprepared for the ideological backlash that has hit them. The younger and more sensitive among Swedish intellectuals are feverishly looking for guidance among the continental debris left over from age-old aesthetic, philosophical and political struggles with the problem of the waning of the Enlightenment – from Nietzsche to the latest French philosophers. A frenzied importation of ideas from the continent is currently taking place, with the likely result that Swedish intellectual life ten years from now will be far less homespun than has hitherto been the case. Quite a few among these young "post-Moderns" are second generation immigrants with roots on the continent. And, regardless of origin, most of them have, together with their non-intellectual peers, already bridged the gap to Europe as teenagers, on a practical and personal level they belong to the first generation of "train bums". They look upon the multiple and varied opportunities of Europe as an alternative to the united culture of Sweden which already seems out-moded.

This then becomes, both symbolically and in fact, a new point of departure for the relationship between Sweden and the rest of Europe. During the 30s the situation was the reverse. Those European refugees who sought shelter in Sweden in the 30s have

ARNE RUTH

daha az yerli olacak. Bu genç "post-modern"lerin çoğu, kökleri kıtada bulunan ikinci kuşak göçmenlerindedir. Kökenleri ne olursa olsun, onların büyük çoğunluğu, daha buluş çağında, aydın olmayan yaşlılarıyla birlikte İsveç'i Kıtadan ayıran uçurumu atlayarak karşı tarafa geçmişler, "tren serserileri" kuşağının başlatıcıları olarak pratik ve kişisel bakımdan çeşitli deneyimler edinmişlerdi. İsveç'in kendine özgü kültürü onlara demode gözüktüğünden, Avrupa'nın çok ve çeşitli fırsatlarını bu kültüre bir alternatif sayıyorlar.

Andığımız olgu, bu nedenle, hem sembolik bakımdan, hem de İsveç'le Avrupa arasında yeni bir çıkış noktasıdır. Oysa 30'lu yıllarda durum tam tersiydi. 30'larda, İsveç'e gelen Avrupalı mülteciler burasının Avrupa'daki çatışma ve belalarla dolu yörelerden ne denli uzak olduğunu görmüşlerdi. O sıralarda İsveç geleceğin umudunu oluşturmuştu: kaosa karşı uyum, felç etkisi yapan anlaşmazlıklara karşı siyasal eylemlilik. Willy Brandt ve Bruno Kreisky gibi siyasi mülteciler savaştan sonra ülkelerine döndüklerinde, geleceğin Avrupa toplumu için, sosyal devleti kopya edilecek bir model olarak yanlarında götürüyorlardı. İsveç, tarihin hantal geleneğinden kurtulma yolu bulmuş olarak değerlendiriliyordu.

Aynı dönemde, İsveç'in Avrupa'ya bakışı ise bunun tersiydi: Kıta İsveç'in geçmişine aitti, ülkenin sırtındaki tarihten kalma bir yükü. "Eski Dünya" Avrupa'yı tanımlamak için son derece yeterli bir terimdi. Avrupa'nın Katoliklerden ve gericilerden oluştuğunu söyleyen Tage Erlander'in sözleri 50'lerin sonunda önde gelen Sosyal Demokratların tipik bir görüşüydü. İsveç'in kıta ülkelerinden hem ekonomik hem de sosyal bakımdan çok ileride olduğu ortak bir görüştü ve bu nedenle Avrupa işbirliğine özel bir önem atfetmek için herhangi bir neden bulunmuyordu. Zamanla kıtanın geri kalan bölümü de İsveç'in yolundan gidecek ve tüm Avrupa "İskandinavlaşacak"tı. Ortak görüş böyleydi.

Başka bir deyişle, Avrupa üzerine yapılan tartışmalar, kıta ülkelerini salt ticari ortaklar olarak

testified to how remote Sweden seemed from the conflicts and trouble spots on the continent. But at that time Sweden provided hope for the future harmony as opposed to chaos, political action as opposed to paralyzing conflicts. When refugees like Willy Brandt and Bruno Kreisky returned to their own native countries after the war, they took with them the blueprint for the European society of the future: the welfare state. Sweden was thought to show the way out of a cumbersome historical tradition.

The Swedish view of Europe was, at that time, characterized by the reverse: the continent belonged to Sweden's past: it was an historical burden. "The Old World" seemed only too apt a name for Europe. The relationship held little temptation for a nation striving to become the incarnation of modern values. Tage Erlander's words that Europe was composed mainly of Catholics and reactionaries was typical of the views among leading Social Democrats at the end of the 50s. It was commonly held that Sweden was so far ahead, both socially and economically, in comparison with the countries on the continent, that there was no special need to concern oneself with European cooperation. With time, the rest of Europe was sure to follow in the footsteps of Sweden and Scandinavia. Europe would eventually become "Scandinavianized", it was commonly thought.

The discussion about Europe, in other words, was conducted as if Sweden were free to choose not only her trading partners but also her geographic and cultural home. Sweden could afford to base her position vis-a-vis Europe on political and moral considerations. Today, the moral argument is being directed against Sweden. The court cases which have come up before the European Court with amazing frequency during the past few years, and there been decided against Sweden, have shaken many Swedes in their conviction that they are living in one of the most democratic and just societies in the world.

It is interesting to note that these cases almost

ARNE RUTH

mı alacağı, yoksa orayı aynı zamanda kendi coğrafi ve kültürel evi mi sayacağı konusunda tercih yapmakta serbestmiş gibi yürütülmekteydi. İsveç hem siyasi hem de ahlaki açıdan Avrupa'nın karşısında kendi konumunu sağlamca koyabilirdi. Bugün ise aynı ahlaki gerekçe İsveç'e karşı yöneltiliyor. Son yıllarda şaşılacak derecede sık sık Avrupa Mahkemesinin önüne gelen ve orada İsveç aleyhine sonuçlandırılan davalar, kendilerini dünyanın en demokratik ve en adil ülkesinde yaşıyor sanan sayısız İsveç'liyi derinden sarsmıştır. Bu davaların hemen tamamının Devlete karşı kişinin haklarını ve dokunulmazlığını ilgilendirdiğini not etmemiz ilginç olacak. İsveç'te savaş sonrasındaki kalkınma esas olarak maddi refahla, sosyal güvenlik ve örgütlü kollektivite politikalarıyla ilgiliydi. Kıtada bireyin haklarını da – hiç değilse kâğıt üzerinde – güvence altına alan ve Nazizm ile hesaplaşma sona erdikten sonra özel bir vurgulama ile onaylanmış olan yurttaş hakları listesi İsveç'te sözde bir kabul görmüştü. Bu demokrasi zaafının teşkil ettiği sorunu, son on yıllardaki totalitarizm eğiliminin, geniş çaplı aşırı bir sadakatin ve insanca olmayan bürokratik çözümlerin varlığına işaret olduğunu söyleyen eleştirilerin ışığında irdelemekte yarar vardır. Bu bağlamda Holand Huntford'un *Yeni Totaliterler* adlı kitabı en önemli örnektir. İsveç orada negatif bir Ütopya olarak tanımlanır ve gözetimin, yasaklılığın, yabancılaştırmanın ve buz gibi bir özdisiplinin Orwell'vari bir kâbusuna dönüşmüştür. İsveç'in 30'lardan beri izleyegeldiği ve aynı süre içinde genişçe kabul gören sosyal modernizmi, bugün Huntford'un o cehennemî gelecek betimlemesine katılmayanlara bile artık karma bir lütuf gibi gözükmektedir. Kuşkusuz, bu sorun, geniş anlamda, sanayileşmiş Batı toplumunun tamamı için de söz konusudur. Kıtada sosyal modernizmin zayıf noktalarına yönelik eleştiriler uygarlığı bir bütün olarak ilgilendiren eski ve aşınmış bir karamsarlığın kılık değiştirmiş bir halidir. Böyle bir eğilim İsveç geleneğine yabancıdır ve sadece birtakım küçük aydın çevrelerinde kendine zemin bulmuştur. Uygarlığa bir bütün

always concern the rights and integrity of the individual as opposed to the State. Postwar development in Sweden concerned itself with material welfare, the policy of social security and organized collectiveness. The roster of civil rights which guaranteed the rights of the individual – at least on paper – on the continent, and which was ratified with special emphasis when the accounts with Nazism were settled, received no more than lip service in Sweden. The question, of this democratic shortcoming may be studied in light of those critics who, during the past few decades have sought to demonstrate the existence of a totalitarian tendency, exaggerated faith in large-scale and inhuman bureaucratic solutions. Within this context, Roland Huntford's book *The New Totalitarians* being one of the most notorious examples, Sweden has been depicted as a *negative Utopia*, an *Orwellian nightmare* of surveillance and restraint, of alienation and ice-cold self-discipline. The social modernism which Sweden has pursued since the 30s and which long was widely acclaimed now appears, even to those who do not share Huntford's apocalyptic perspective a rather mixed blessing.

This problem is, of course, to a large extent common to the entire industrialized Western world. On the continent, criticism of the drawbacks of social modernism has often been disguised as an old and timeworn pessimism concerning civilization as a whole. This tendency is alien to the Swedish tradition, and has, as yet, gained a foothold only in small, intellectual coteries. Impulses which reflect a critical attitude towards civilization as a whole are nevertheless reaching Sweden through new political channels, in the same way as the workers movement once reached the country as an idea imported from the continent, the transplantation robbing it of its radical impulses. The woman's movement, the environmental movement, and the peace movement have all sprung up as a reaction to problems of civilization which link Sweden structurally to the rest of the Western World. The immigration of the

ARNE RUTH

139

olarak eleştirel yaklaşma güdülerini İsveç'e yeni siyasal kanallardan ulaştırmaktadır. Aynı şekilde, bir zamanlar işçi hareketi de kıtadan ithal edilmiş, köklerinden koparılıp İsveç'e dikilmiş bir fikir olarak gelmişti. Kadın hareketi, çevre hareketi ve barış hareketi de İsveç'i yapısal bakımdan Batı Dünyasına bağlayan uygarlık sorunlarına bir tepki olarak doğmuştu. Son yirmi yılda ortaya çıkan göç olayı, dünyanın en homojen sanayi toplumlarından birisindeki sosyal doğrultuyu iyi ya da kötü yönde değiştirdi. Son birkaç kuşak içinde yokolma noktasına gelmiş gibi gözükken ulusal şovenizm "İsveç Partisi" ve "İsveç'i İsveçli Halinde koruyalım" adlarında yeni ve militan örgütlenmelerle yeniden ortaya çıktı. Irkçılığın bu yeni biçimi, bugün tüm Avrupa'yı etkiliyor ve acil uluslararası çözümleri gerektiriyor.

Geniş bir ihracat sektörüne, ama sınırlı bir iç pazara sahip olan İsveç ekonomik bakımdan dünyaya, başka birçok sanayileşmiş ulusunkinden daha çok bağımlıdır. Avrupa'nın diğer kesimleriyle olan ticaret bağlantıları hayati bir önem taşımaktadır. Besbelli ki, İsveç'in kendi kendinden hoşnut olması şeklindeki o eski tutumunun artık hiçbir yarını yoktur.

Avrupa'nın yavaş yavaş "İskandinavlaşması", yerini İsveç'in ve geri kalan İskandinavya'nın "Avrupalılılaşması"na terketmiştir.

Böylece tarih nihayet İsveç'i yakalamış gözükmektedir. Kıtanın periferisinde eskisi gibi başarıyla durmaya artık olanak yoktur. İsveçliler isteseler de, istemeseler de, ülkeleri, kendisini çevreleyen dünyayla daha bütünleşmiş bir hale gelecektir. Bu husus, İsveç'in gelecekte hiç tereddüt etmeden parmak basması gereken bir gerçekliktir. Böylesine uzun bir zaman boyunca çevresindeki dünya tarafından bir "model" olarak kabul edilmiş bir ulus, ortak bir Avrupa geleceğinin inşa edilmesine, kuşkusuz ki, katkı getirecektir.

Buna karşılık, Avrupa değerleri de, İsveçlilerin, övünme anlarında başarıyla tamamlanmış bir süreç olarak gördükleri demokratik İsveç toplumu geleneğinin daha ileri gitmesini

past two decades has irrevocably altered the social pattern in one of the most homogeneous industrial nations in the world for better or worse. National chauvinism, which seemed on the verge of disappearing within the span of a couple of generations, has reappeared during the 80s in the guise of new and militant organizations such as the "Swedish Party" and "Keep Sweden Swedish". This new brand of racism is a problem which spans all of Europe and calls for transnational solutions. With a large export sector and a limited domestic market, Sweden is more economically dependent on the surrounding work than most industrial nations. Trade connections with the rest of Europe are of vital importance. There is obviously no future in the old Swedish self-satisfaction vis-a-vis the continent. Instead of the gradual "Scandinavianization" of Europe, we seem to be facing the "Europeanization" of Sweden and the rest of Scandinavia. It might thus appear as if history has finally caught up with Sweden. It is no longer possible to cultivate a position on the periphery of the continent with the same success as before. Sweden will become more integrated into the surrounding world-whether the Swedes want it or not. This has less to do with the Common Market and economic protectionist practices than with the fact that the decisive political, social and economic problems of today can no longer be resolved at the national level. There is a time for insularity and a time for cooperation. Sweden has little to lose by moving closer to the continent and the European context, provided that the lessons of history learned by Sweden and Scandinavia during the era of increasing distance to the continent are also incorporated into the European consciousness. Since Sweden is part of Europe, her experiences as a nation constitute a natural link in the chain of European traditions - a fact which Swedes should point to in the future without undue humility. It is a natural assumption that a nation, which for so long was regarded as a "model" for the surrounding world, should have some contributions to make when it comes to the

ARNE RUTH

sağlayacaktır. İsveç ulusu, her bakımdan, göçmen sorunu, Norveç'le birleşmenin suya düşmesi, genel oy hakkının kabul edilmesi gibi ülkenin yakın tarihinde yaşanmış en zor dönemlerindeki kadar güç mücadelelerin eşiğinde bulunuyor. Aradan bunca yıl geçtikten sonra İsveç toplumunun siyasal ve toplumsal enerjisini "İsveç'in istisnalığı" gibi gerçekte ilişkisi çoktan sona ermiş bir efsaneyi canlı tutmak için harcamak hiç kuşkusuz trajik bir hata olur.

shaping of a common European future. Conversely, certain European values might today ensure the further development within Swedish society of that democratic tradition which the Swedes, in moments of vainglory, have come to regard as a succesfully concluded process. The Swedish nation is being confronted by challenges every bit as difficult as those of the most trying periods in the modern history of the country: the mass emigration, the dissolution of the union with Norway, and the introduction of universal suffrage in the decades after the turn of the century. It would be a tragic thing indeed if the political and social energy of Swedish society were spent in vain attempts to keep the myth of the "Swedish exception" alive – long after it has ceased to correspond to reality.

JOHANNES SALMINEN

Milli Devlet Öncesi ve Sonrası Avrupa'da Göç European Migration-Before and after the Nation State

141

Johannes Salminen
Yazar ve denemeci,
Helsinki'de oturuyor,
Finlandiya doğumlu.
Writer and essayist,
lives in Helsinki,
born in Finland.

Tarihe baktığımızda çeşitli kültürlerden, farklı insanların aynı toplum içinde gayet güzel bir arada varolabildiklerini görüyoruz. Günümüzde bu yaşam tarzını imkânsız kılan Avrupa'da milli devletin doğuşudur. Yurttaşlığın katı "milliyet", hatta etnik köken terimleriyle tanımlanmasıyla, yeni siyasal ve kültürle hoşgörüsüzlük biçimlerinin türemesine fırsat tanımış olduk.

Ülkem Finlandiya, Batı Avrupa'da belki de en kısıtlayıcı göçmenlik siyasi uygulayan yerlerden biri. Yıllık göçmen kotamız hâlâ 500'ün altında olup "spontane mülteci" dediklerimizin sayısı geçen yıl ancak 2100'ü bulmuştur. Bunlar' arasından çok az sayıda kişiye iltica hakkı tanınacaktır.

Bu rakamlar Kuzeyli komşularımızla karşılaştırıldığında gülünecek derecede düşük kalmaktadır. Peki, böyle bir eli sıklık nereden ileri geliyor? Önce, Finlandiya'nın harita üzerindeki konumunu unutmamak gerek; Sovyetler Birliği'yle ortak sınırı olan tek batı demokrasisiyiz. Üstelik sınır kontrolünü son derece güçleştiren, kilometrelerce yerleşime kapalı bir araziye kateden bir sınırdır bu.

Öte yandan, "Milli menfaat"ın her şeyin önüne geçtiğini bilmek gerekiyor. Bir savaş sonrası politikası olarak Doğu Bloku ülkelerine karşı izlenen detant nedeniyle de o ülkelerdeki muhaliflerine ya da özgürlüğe kavuşacağına inan diğer düzen karşıtı insanlara cömertce davranılamamıştı. Ta Ural'lara kadar yerleşik bütün potansiyel göçmenlere anlatılması gereken şey, Finlandiya'nın kapılarının onlara kapalı olduğuydu. Bu mesaj gerçekten de yerine ulaşmıştı. Gerek Stalin gerekse Brejnev döneminde doğu sınırimızdan gelen basınç şaşırtıcı oranda azdı.

Ne var ki, Sovyetler Birliği yönünden gelecek göçlere karşı sıkı durmamız gerekiyorsa,

From history we can learn that different people and various cultures may very well have co-existed in one common society. What probably makes this option impossible today is the emergence of the European nation state. When citizenship was defined in terms of strict "nationality", or even ethnicity, we also pathed the way for new forms of political and cultural intolerance.

My own country, Finland, has, perhaps, the most restrictive immigration policy in Western Europe. Our annual refugee quota is still below 500 and the number of what is known as "spontaneous refugees" reached a measly 2.100 last year. Of these an extremely limited number will be granted asylum.

These figures are laughably low in comparison with our Nordic neighbours. What then does this niggardliness depend on? We shouldn't forget where Finland is placed on the map, the only Western democracy having a common border with the Soviet Union. And what a border crossing mile upon mile of backwoods which make border control extremely difficult.

"The national interest" has overridden everything else. The detente towards nations to the East which was the post-war policy didn't allow for generous handling of dissidents and other misfits who thought they could find a road to freedom. It was necessary to make potential refugees, as far away as the Urals, understand that Finland was closed to them. The message did, indeed, sink in- pressure on the eastern border was surprisingly low during both the Stalin and the Breznev era. But, if it was necessary to harden ourselves in the direction of the Soviet Union, then, in consequence, a tough attitude must be shown towards intrusion from the West. To be equally unsympathetic towards all those who sought help was a way of hiding the overwhelming importance of the eastern border in Finnish refugee policy. Nowadays, in the aftermath of perestroika, new threats are arising. Now, it's no longer a question of individuals suffering political persecution but

JOHANNES SALMINEN

Batı'dan gelecek sızmalara karşı da katı bir tavır takınmak zorundaydık. Yardım isteyen *herkese* aynı antipatikliği göstermek, Finlandiya'nın mülteciler politikasında doğu sınırının büyük önemini örtbas etmenin bir yoluyla.

Şimdilerde, perestroikanın yolaçtığı felaketlerden sonra yeni tehditler gündeme geliyor. Artık iş, politik baskı altında ezilen bireylerin meselesi olmaktan çıkıp, çaresizlikten kendilerini Finlandiya misafirperverliğinin kucağına atmaya çalışan açlık içindeki kitlelerin meselesine dönüştü. Bari'ye sığınan Arnavutlar, Helsinki'de dehşet içinde izlenmişti. Bakalım aynı senaryo kuzeyde ne zaman tekrarlanacaktı? Mülteci merkezlerinin başkanı doksanlı yıllarda sürekli büyüyen bir Rus azınlığın artık Finlandiya yaşamının bir parçası olduğu konusundaki öngörülerini kabul etmiş bulunuyor.

Finlandiya 1808'den 1917'ye dek Rusya'nın Büyük Dükalığıydı, ama özerklik alanının genişliği sayesinde, Doğu'dan gelen göç girişimlerini etkili bir şekilde engelleyebildi. Baltık ülkelerinin aksine, St. Petersburg'dan yükselen "yabancı" Finlandiya çığıllıkları ne denli artarsa artsın, Finlandiya'nın nüfus yapısı Rusya egemenliğindeki yıllar boyunca istikrarını korumuştur. Oysa aynı dönemde kendilerine bir meslek edinmeye çalışan Finler İmparatorluk toprakları üzerinde sınırsız bir özgürlükle dolaşabilmişlerdir.

Bu, küçümsenecek bir başarı değildi, fakat gene de iticiliğin bu zaferi Yahudiler üzerinde ters bir etki yarattı. Katliamlar sonrası Yahudi mültecilerin dalga dalga yanımızdan geçip gitmesini sağlamaya özen gösterdik. Finlandiya'ya kapağı atan bin kadarı ise esas olarak Rus garnizonları aracılığıyla sıkı denetimde tutuldular. Hayatları zorlaştırıldı, böylece, belki yanlış yere geldiklerini anlayıp kendi istekleriyle ülkeyi terkederler diye beklendi.

Kendimizi, kendi içimize kapanmaya zorlamamız, Slav girdabına karşı sürekli korunma güdümüz, insanlarımızın ruhunda kuşkusuz olumsuz izler bıraktı. Fin mülteci politikasını hâlâ belirleyen ve iliklerimize dek işlemiş yabancı korkusu, Çarlık dönemi düşünüldüğünde

rather of masses suffering starvation who, out of sheer desperation are tempted to try Finnish hospitality. In Helsinki, the Albanian landings in Bari were noted with trepidation. When will this scenario be repeated in the North? The head of the refugee centres is already resigned to the forecast of a growing Russian minority as a part of Finnish life in the nineties.

Finland was a Russian Grand Duchy from 1808 to 1917, but, thanks to a great degree of autonomy was effectively able to prevent all attempts of immigration from the East. Unlike in the Baltic States the population structure remained intact throughout the Russian years, no matter how loud the cries of complaint were from St Petersburg about "foreign" Finland. At the same time Finns who were bent on making careers for themselves moved extremely freely throughout the Emperor's domain.

It was no mean feat, and even so this victory of a version also had an adverse effect on Jews. Deliberately we saw to it that the waves of Jewish refugees – following the pogroms – passed us by; the thousand or so who happened to end up in Finland, mainly via Russian garrisons were guarded carefully. By making things unpleasant it was hoped that, perhaps, they would leave of their own accord, understanding that they came from the wrong direction.

The compulsion of enclosing ourselves, being constantly on guard against the Slavic vortex has, without doubt, laid negative traits in people's souls. The engrained fear of foreigners which still dictates Finnish refugee policy is more easily understood against this backdrop of Tsarism. But perhaps the roots go even deeper. From time immemorial Finns have felt oppressed by conquerors from both east and west. Seldom did a foreigner come here with good intentions. It wasn't for nothing that Bishop Henrik, later to become the patron saint of the country, was murdered by an angry peasant out on the cold ice. Even the Swedish presence was problematic right

JOHANNES SALMINEN

daha kolay anlaşılabilir.

Ne ki, bu korkunun kökleri belki daha da derinlere inmektedir. Tarihin başından bu yana, Finler, gerek batıdan gerek doğudan gelen fetihlerin baskısını hissetmişlerdir.

Zira pek az yabancıların buraya iyi niyetlerle geldiği vakidir. Nitekim ülkemize gelip, daha sonra, koruyucu azizimiz olan Piskopos Henrik soğuk buzun üstünde öfkeli bir köylü tarafından boşuna öldürülmemiştir. İsveç varlığı dahi sonuna dek bir sorun olarak kalmış, Aziz Henry ile birlikte yeni yeni efendiler türemiştir.

Uzun mesafeler de Fin düşünce tarzını etkilemiştir. Köylerin kendi kendilerine yetmeye, yalıtılmışlığa mahkûm edilmeleri, farklı ve olağan dışı her şeyi reddetmeleri yalnızca kış mevsimine özgü değildir... Bu tecrit ruhunu çarpıcı bir şekilde anlatan bir söylence vardır. Ormanın derinliklerine ev kurmuş biri günün birinde nehirden akıp geçen talaş parçaları görünce şaşırır. Bunun anlamını hemen kavrar; bir komşusu vardır. Sevineceğine, baltasını kaptığı gibi yola koyulur, kuzeye doğru kilometrelerce yol alır ve o haddini bilmez işgalciyi bulup doğrar.

Böylelikle kendi toprağı üzerinde barış ve huzuru yeniden sağlamış olur.

Viyana'dan bakıldığında periferi'deki Finlandiya ve onun göçmen sorunları insana çok yabancı gelebilir, ilgi çekmeyebilir. Ama burada ilgilendiğimiz 90'lar Avrupasında odaklaşan korkulardır. Ayrıca yeni nüfus göçü devrinde, Finlandiya göçlere çok fazla açıktır; uzun doğu sınırı, Rusya'da giderek şiddetlenen kaosa karşı korumasız durumdadır.

Gerçi Finlandiya'nın da sığınılacak yerleri olmuştur. En son 1812 yılında Finlandiya'ya geçen, Finlandiya Körfezi'ndeki Viborg kasabasını düşünüyorum. Tarihte Hansa zamanında buranın orta sınıfını Almanlar oluşturmaktaydı, zamanla İsveçliler, Finliler ve dördüncü olarak da Ruslar geldiler. Ülkenin diğer yörelerinde artan gerilime rağmen burada dört dil ve dört milliyet en ufak bir sorun çıkmadan birlikte yaşadılar.

Viborg Fin geleneğinde Herder ve Hegel ruhuna uygun olarak milliyetçilerin düşlediği tek

up to the end; with Saint Henry, new lords landed. Great distances have also influenced Finnish mentality. It wasn't only in wintertime that villages were left to fend for themselves, sentenced to isolation, sullenly warding off everything different and unusual...

There is a legend which drastically illustrates this isolationism. A settler who had built his home deep in the forests was surprised one day to see wood shavings floating past on the river. Immediately he knew what this meant: he had a neighbour. Instead of rejoicing he grabbed his axe, made his way miles to the north and slaughtered the cheeky intruder. Peace was thereby restored in this territory.

In Vienna, perhaps it feels somewhat unmotivated to take interest in something as peripheral as Finland and Finnish immigrant problems. But what we're dealing with are fears which from their direction focus sharply on the European scene of the nineties. In the new era of population migration Finland is, addition, acutely exposed; the long eastern border provides no protection whatsoever against the increasing chaos in Russia. But Finland too has had its sanctuaries. I'm thinking of Viborg, the town on the Gulf of Finland, which was finally integrated into Finland 1812.

Here the middle classes were German as early as in Hansa times but slowly Swedes and Finns took over, with Russians as a fourth party. Four languages, four nationalities lived together without the slightest problem despite tension rising in other parts of the country.

It was an enclave which functions, in the Finnish tradition as a provocative antithesis to the uniform state which nationalists dreamed about in the spirit of Herder and Hegel.

Viborg is only the northernmost example of a linguistic, racial, and religious mosaic which stretched right across Eastern and Central Europe down to the Mediterranean with Alexandria as the southernmost tip. During the nineteenth century, Vilnius in Lithuania was dominated by Jews just as Prague, Pilsen and Ljubljana were dominated by

JOHANNES SALMINEN

millet-tek devlete karşı kıskırtıcı bir antitez halinde varolan cep bölgeydi.

Viborg, doğu ve orta Avrupa'ya uzanan, güney ucundeki İskenderiye'yle Akdeniz'ye kadar inen dilsel, ırksal ve dinsel mozayik'in en kuzeydeki biricik örneğidir.

Ondokuzuncu yüzyılda Litvanya'daki Vilnius Yahudilerin; Prag, Pilsen ve Lyubyanaya ise Almanların egemenliği altındaydı. Bükreş'in bir zamanlar bir Yunan kenti olduğunu acaba bugün hatırlayan kalmış mıdır?

Bu alışımın ne büyük bir inatla sürdüğünü anlamak için iki dünya savaşı arasında en az yüzde 14 Ukraynalı, yüzde 10 Yahudi ve yüzde 23 Almandan oluşan nüfus yapısıyla Polonya'ya bakmak yeterlidir. Tüm bu yörede Yahudiler, ülkeler ve nüfus grupları arasında hızlı düşünüp hızlı konuşan araçlar olarak önemli bir rol oynadılar. Dilsel yetenekleri bile onları özgül kılmaya yeterliydi. Elias Canetti anılarında, Sofya'daki çocukluğunu anlatırken arkadaşlarıyla birlikte dört dili birden neredeyse beşikten öğrendiklerini ve yalnızca Bulgarca konuşabilen bakıcılarına nasıl acıdiklarını anlatır.

Ancak bu özel konumları Yahudiler'i saldırılara karşı açıkta bıraktı. Sonunda onlara yönelik örtülü nefret Alman işgali sırasında korkunç biçimlerde patlak verdi. Örneğin Litvanya'da halk, yerleşik 265.000 Yahudi'yi kadın, çocuk demeden yakalayıp yoketme konusunda büyük bir çaba gösterdi.

Finlandiya körfezinin güneyindeki çok uluslu günlük çok parlak koşullar beklememeliyiz. 1941'in acılarını görmezden gelemeyiz. Ama bunun ötesinde zaman zaman değişik dil ve yaşam biçimlerine kucak açan, çeşitliliğin iyi kötü kabul gördüğü yörelere de rastlamak mümkün.

Tarih, belki de Joyce'un dediği gibi, uyanmaya çalıştığımız bir kâbus olabilir, ama aynı tarih, kimi zaman da insanoğlunun farklılıklara alışmak konusunda ne büyük bir yeteneğe sahip olduğunu, gerçek çoğulculuğa kapalı bir doğaya bürünüp, içimize kapanmamızın şart

the Germans. Who, today, can manage to remember that Bucharest was once a Greek city? How stubbornly this blend continued to be is illustrated by Poland, between the World Wars having no fewer than 14 percent Ukrainians, 10 percent Jews and 23 percent Germans.

Throughout the whole area Jews played an important role of quick-thinking and fast-talking mediators between countries and population groups. By their linguistic ability alone they were in a class of their own; in his memoirs, Elias Canetti tells of childhood memories from Sofia where he and his peers learned four languages almost from the cradle. They felt sorry for nursemaids who could only speak Bulgarian.

But this special position made them extremely vulnerable. In the end the latent hatred for the Jews was released in ghastly ways during the German occupation; in Lithuania, for example, the local people were only too eager to hunt down the 265.000 Jewish residents. Neither women nor children were spared.

We ought not, therefore, to expect idyllic conditions in the multinational daily life south of the Gulf of Finland. We can't escape the tragedies of 1941. But beyond them we come across regions which, time and time again, provide room for different languages and life-styles, where variegation itself was more or less taken for granted.

History may, as Joyce said, be a nightmare which we're trying to wake up from. But sometimes it teaches us that mankind has a great ability to get used to deviations, that we aren't necessarily in our inner selves born with a "nature" which is alien to genuine pluralism. It's more likely the case that we the modern generation, are responsible for inhibitions which have caused us to lose contact with an older "Viborgian" scale.

It is somewhat of a consolation to find that this impression is confirmed by going even further back in time to the ancient Mediterranean world.

Greeks and Barbarians are in the juxtaposition

JOHANNES SALMINEN

olmadığını da öğretebilir. Belki de biz, yeni kuşaklar, o eski Viborg geleneğiyle temasımızı yitirmemize neden olan yasaklamalardan bizzat sorumluyuzdur. Antik Akdeniz dünyasına kadar geri gidip baktığımızda, bu izlenimin doğrulanması bir tür teselli oluyor. Grek ve Barbarların karşıtlığı, biraz tarih bilen herkesin hatırlayacağı bir olgu. Barbar sözcüğü ilk olarak yabancıların çıkardığı homurtuyu tanımlamak için üretilmiş. Troyalılarda insanlar A ve B kategorilerine ayrılırlardı; en makbul olan zafer karşı grubun üstünde kültürel üstünlük sağlayabilmektir. Ama yirminci yüzyıldaki anlamıyla ırkçılık Antik Yunan'da asla karşılık bulmamıştır. En sert dönemlerde bile Yunanlılar insani değerlerle ten rengini birlikte algılamamışlardır. Çoğunluğunu açık renklilerin oluşturduğu çeşitli renklerden kölelerin varolması, toplumsal bakımdan belirli bir ırkı kategorize etmeye olanak tanımazdı. Xenophanes'e göre İskitlerle zenciler insan türünün aynı oranda heyecan verici örnekleriydiler. Büyük İskender'le birlikte "Helenik" kelimesi yepyeni ve çok geniş bir anlam kazandı. Helenik olmanın ölçütü nesep değil eğitimdi. Atina enternasyonalizmi, Sofokles'i iyi bilen herkese açıktı. Romalılar doğu Akdeniz'de hükümlü ele geçirdiklerinde, Roma yurttaşlığına ilk hak kazananlar Greklerdi. Sonraları İspanyollar, Galliler ve Afrikalılar aynı ölçütlere göre Roma dünyasında yerlerini aldılar. Bir sonraki aşama da bu insan mozayığının en kutsal iktidar odağına; Senato'ya bağımlı kılınmasıydı. Bu genişleme, Caracalla'nın MS. 202'de tüm özgür insanlara yurttaşlık hakkı tanımalarına kadar aralıksız sürdü. Söz konusu uygulama da köleleri azad ederek ya da özgürlüklerini satın alarak, Roma'yı eşsiz bir örnek haline getiren toplumsal hareketliliği güvence altına alan yapısıyla iyice kolaylaştırıldı. Suriyelilerin her şeye rağmen köle olarak tutulması, milattan sonra ikinci yüzyılda Suriye kanının imparatorluk ailesine kadar yükselebilmemesine engel olmadı.

which everyone familiar with the classics recognises. The word barbarian was originally used to describe a babbling noise made by foreigners. As early as Trojan times people were split into A and B categories, victory over them being culturally gilded, the best possible.

But racialism in its twentieth-century meaning never became praxis in Ancient Greece. Not even in the haughtiest stages did the Greeks couple skin colour to human values. Slaves of different colours were to be found, fair skinned being in the majority, making it impossible to brand a particular race socially. For Xenophanes, Scythians and negroes were equally exciting examples of the human race.

With Alexander the Great the term "Hellenic" was given a new and dramatically broader meaning. Education rather than extraction decided where one belonged being the "Hellenic creed". Athenian internationalism stands out as being open to all who are well acquainted with Sophocles. When the Romans came on the scene as masters over the Eastern Mediterranean, the Greeks belonged to those chosen early to have the right to Roman citizenship. But soon a stream of Spaniards, Gauls, and Africans were elevated in the same manner. The next step was to follow this motley crew to belonging to the holiest centre of power – the Senate.

The radius was constantly extended until Caracalla in 202 AD allowed all free men to become citizens. This process was made easier by the possibility of setting slaves free or paying for their freedom, with an ensured social mobility which in itself makes Rome a remarkable field of experiment.

That Syrians above all others were held as slaves didn't prevent Syrian blood from seeping as high up as the emporial family as early as the second century AD.

There was no place for apartheid in the elastic Roman system. This didn't prevent Romans from having their own racially prejudiced restrictions. Wily Egyptians and lying Arabs got their fair share

JOHANNES SALMINEN

Esnek Roma düzeninde apartheide yer yoktu. Kuşkusuz ki, bu olgu Romalıları, ırkçı önyargıların yol açtığı kaynaklanan tasarruflardan alıkoymuyordu. Nitekim düzenbaz Mısırlılarla, yalancı Araplar itilip kakılırdı, bir de o iğrenç sünnetleriyle Yahudiler.

Ama girişimciler ve yetenekli insanlar için yükselme olanağı sonsuzdu. Bu etnik birlikteliği mümkün kılan en önemli özellik, Romalıların toplumdan tek-dinlilik beklememeleriydi. Roma tanrıları kışkanç değildiler; Tiber kıyılarında çeşitli yabancı dinlerin ayinleri yapıyor, inançları yaşatılıyordu. Örneğin, belirli dönemlerde yüz kadar yerde Mithras'a tapılıyordu. Tek koşul, devletin düzenini ihlâl etmemekti; Hıristiyanlar, İmparatora bağlılık yemini etmeyerek kendilerini bu açıdan toplumdan dışarlamışlardı.

Ama antik dünyaya takılıp kalmanın ne anlamı var? Her şeye rağmen son çözümlemede, ülkeler ister Grek ukalalığının isterse Roma açgözlülüğünün aynı oranda toplumu sevimsiz karışımlar haline soktuğu kaleci devletler idiler. Ne var ki, gerçek bu kadarla sınırlı değil. Antik dünyada insanlık, farklı kökleri ve adetleri olan insanların kollektif, uygar bir formül çerçevesi içinde birlikte yaşayabileceklerini kanıtlamıştı.

İlk dönemlerinde İslam da Akdeniz civarında serpiyen tüm kültürlerin bir karışımını oluşturma zorunluluğunu kavramıştı. İspanya'da Arap, Yahudi ve Hıristiyan yaşam tarzlarının üretken bir simbiyosisini görürüz; Avrupa yahudileri belki de yalnızca Mağribiler arasında kendilerini gerçekten huzurlu hissettiler.

Ama gün geldi, dünya değişti. Tam beşyüz yıl önce Elhamra Çeşmesi el değiştirdi; Müslümanlar da Yahudiler de ülkeden atıldılar. Kastilya liderliğinde tek inanç, tek dil ve tek ırkın bir arada tuttuğu bir ülke sivrildi. Böylelikle bir Avrupa alternatifi olarak "saf" ulus inşa edilmiş oldu.

Yahudilerin akın akın Türk egemenliği altındaki doğu Akdeniz topraklarına göçtüklerini

of contempt, as did the Jews with their repugnant circumcision. But for entrepreneurs and gifted people elevation was always available.

Most important to ethnical co-existence was the fact that Romans didn't require religious uniformity. Roman gods were not jealously inclined; the city on the banks of the Tiber brimmed over with foreign religious rites and beliefs. Mithras, for example, during certain periods, being worshipped in some one hundred places. The condition given was that order in the State must not be violated, and, by refusing to swear allegiance to the Emperor, Christians placed themselves outside the community.

But why dwell on antiquity? Weren't they nevertheless a question of slave states in the ultimate analysis; where Greek snobbery and the Roman craving for power always permeated society in equally unpleasant mixtures. Yes, of course, but that isn't the whole truth. Mankind in antiquity, if anywhere, confirmed that it is possible for people of different origins and customs to find a collective civilized formula.

In its early period, Islam too understood the necessity of adjusting the mixture of cultures which had grown up around the Mediterranean. Above all, in Spain we see Arabic, Jewish, and Christian life in a fruitful symbiosis; perhaps European Jews have only felt really at home among the Moors. But the great moment soon passed. Almost exactly five hundred years ago the fountain at Alhambra changed owners, both Muslims and Jews being thrown out of the country. Under Castilian leadership a country developed, bound together by the dream of one faith, one language, one race. The "pure" nation was thereby established as a European alternative.

It should be noticed that hoards of Jews moved in waves to the Levant which was under Turkish rule. Here even Joseph Micas had a fabulous career, a kind of Fugger of the East raised by a grateful sultan to become the Count of Naxos. By the end of the sixteenth century Constantinople and

JOHANNES SALMINEN

147

umutmamak lazım. Burada Joseph Micas, bir tür Doğu Taciri olarak muhteşem bir kariyer bile yaptı ve müteşekkir sultan tarafından Naxos Beyliğine yükseltildi. Onaltıncı yüzyılın sonunda İstanbul ve Selanik'te 160.000 civarında Yahudi yaşamaktaydı. Habsburg ve Rusya gibi Osmanlı İmparatorluğu da çok uluslu ve dil ayrımı konusunu pek ciddiye almazdı. II. Katerina'nın gözdesi Potemkin'de de aynı ruhu görmek mümkündür; Prens, onsekizinci yüzyılda güney Rusya'yı kolonize ederken, çeşitli ırklardan insanlara sınır kapılarını açmıştı. Polonyalı kaçak serflerden çalışan Almanlara kadar herkes bu topraklarda kabul gördü.

Adı geçen Volga Almanları daha sonra Slavlık ateşiyle yanan Stalin tarafından sınır dışı edildiler, geride toprakları ise Ruslaştırıldı. 1941'de kültürel cömertliğe yer yoktu. Oysa dönüm noktası çok daha erken yaşanmıştı. Kemal Atatürk şimdi İzmir diye bilinen Smyrna'dan milyonlarca Yunanlıyı sürüp attığında, ta Homer zamanından beri bir doğu Akdeniz töresi olan birlikte yaşama özelliğini de kesip atmış oldu. Tarihin o noktasında, Avrupa'da, dil ve etnik birlik sloganıyla ve aynı zamanda Wilson'un ondört ilkesiyle desteklenerek modern ulus devlet kurulmuştu.

Sözünü ettiğimiz gelişmenin kökleri Fransız Devrimi ve Alman Romantizmine kadar gider. E.J. Hobsbawm'ın belirttiği gibi, eski imparatorlukların yıkıntıları üstüne

şimdilerin "halkların hapishaneleri" gibi çokuluslu küçük devletler oluşmuş, tek fark ise "ezilen insanlar" teriminin yerini "ezilen azınlıklar" teriminin alması olmuştur.

Geriye kalan temizleme harekâtları ve Hitler'in yönlendirdiği türden insanların yeniden vatanseverleştirilmeleri ve karşılığında muzaffer güçlerin Polonya ve Çekoslovakya'da yaptıklarından başka bir şey değildi. Bu noktada Hobsbawm'a katılmamak mümkün değil; homojen bir ulusal yapısı olan ülke oluşturma programı ancak barbarlar tarafından başarılabilir. Yakın örnek olarak Yugoslavya'dan söz etmek yeterli.

Milli devletin zamanımızda hâlâ halk yığınlarını harekete geçiren bir erek olduğunun kanıtı

Saloniki had nearly 160.000 Jewish inhabitants. As with Habsburg and Russia, the Ottoman Empire was a multinational affair which looked very lightly upon race and tongue. A kindred spirit can be seen in Potemkin, Catherine II's favourite, who, wanting to colonize southern Russia in the eighteenth century, allowed settlers of the most varied possible extraction to flow across the border. All were welcomed, from escaped Polish serfs to conscientious Germans.

These so-called Volga Germans were to be deported by Stalin, who was full of Slavic fire, and their land Russianised. In 1941 there was no place left for multicultural wantonness. But the turning point had come a lot earlier. When Kemal Atatürk drove millions of Greeks out of Smyrna, now known as Izmir, he broke with coexistence which had been a Levantian tradition established as long ago as Homeric times. At that point in time the modern national state had already been formed in Europe with its cry for linguistic and ethnic unity, also supported by Wilson's fourteen points.

This development has roots both in the French Revolution and German Romanticism. Despite good intentions this led, as E.J. Hobsbawm says, to the new states, built upon the ruins of old empires being equally multinational themselves as the "peoples prisons" of yesteryear. The only thing that happened was that the term "oppressed people" was exchanged for "oppressed minorities".

What still remained was mopping up operations and repatriation of peoples of the kind that Hitler undertook and which the victorious powers in their turn took to in Poland and Czechoslovakia as well as elsewhere. We can agree with Hobsbawm that forming a homogeneous territorial nation is a program which can only be achieved by barbarians. It should suffice to mention Yugoslavia as a current example.

The fact that a national state is a goal which even nowadays can move the general populace to is shown by events in the East; from Moldavia to

JOHANNES SALMINEN

Doğu'da olanlar: Moldavya'dan Kazakistan'a kadar, Moskova'nın direktiflerine karşı açık protesto hareketleri halinde ulusal kimlik savunuluyor. Eski Sovyetler Birliği'nde bir zamanlar Habsburg İmparatorluğu'nu sarsan parçalanmanın benzeri yaşıyor. Tüm önceden hesaplanamazlığıyla azınlık sorunları tekrar yaşıyor.

Batı Avrupa adım adım bütünleşmeye doğru giderken Doğu Bloku'nun yayılan milliyetçilik ateşiyle gitgide daha küçük parçalara bölünmesi arasındaki çelişki ilginç değil mi? Ama bu çelişkinin açıklaması da son derece basit: kişinin özgürlüğünün bir kısmından feragat edebilmesi için öncelikle özgür olması gerek.

İrlanda ve İtalya gibi ülkeler şimdilerde Hırvatlar, Gürcüler ve Baltık halklarının yüreklerini yakan haklar için çoktan savaşmışlar.

Artık bugün, prestij kaygıları gözetmeden kendilerini daha geniş AT yapısına hazırlamış bulunuyorlar. Şuna inanıyorum ki, bağımsızlık kargaşası mutlu sona erdiğinde benzeri bir bütünleşme aşaması Doğu halklarını da beklemekte. Uzun vadede geleceği olan, "Brüksel" tarzı, gönüllü bir birlik. Otuzlu yıllardan gayet iyi hatırladığımız ulusal ekonomilere dönüş artık olanaksız. Taşımacılık ve telekomünikasyon alanlarındaki gelişmeler, eski sınır kavramını çoktan geçersiz kıldı.

Robert B. Reich'in dediği gibi, yeni kuşaklar ülkelerinden çok, çalıştıkları şirkete sadık oluyorlar. İster beğenelim, ister beğenmeyelim IBM ve Mitsubishi, geçmişin çokuluslu ülke kurucularının çağdaş karşılıkları. Brüksel düzlemindeki bu merkezîleşmenin, beraberinde yeni *yöresel* hareketlilik olanakları getirmesi çelişik bir durum yaratıyor. Prestijini ve etkisini sürekli yitiren başkentlerin Avrupasında kırsal kesimler canlanıyor. Belki de bizi etkileyen kimlik bunalımına bir çözüm de yöresel yurtseverliktir. İnsanlar kendilerini bilgisayarlaşmış bir kolektivite içinde yurtsuz ve kimliksiz hissettikçe kendilerine daha yakın ve daha iyi tanımlanmış olana daha çok sarılırlar. Zamanımızda göçler Batı şehirlerinin profilini radikal olarak değişime uğratmıştır. Yeni göçler

Kazakistan national identity is defended, in open protest against directives from Moscow. In the former Soviet Union we are faced with the same disintegration that once affected the Habsburg Empire. Minority problems in all their unpredictability are repeating themselves. Doesn't the contrast seem remarkable between Western Europe which, step by step, is being integrated and the Eastern Bloc which, in a spring fever of nationalism, is being broken up into smaller and smaller units? But the explanation is in fact extremely simple: one has first to be free in order to abstain from some of one's freedom. Countries like Ireland and Italy have long since succeeded in fighting for those rights which engage the hearts of Croatians, Georgians and the peoples of the Baltic States.

So, today, they can subjugate themselves to the greater EC pattern in a relaxed manner, without prestige becoming involved. I am convinced that an equivalent phase of integration awaits the peoples to the East when the tumult of independence is happily over.

In the long run it is surely a unity of the voluntary "Brussels" kind that has a future. Returning to the national economies which we are all too familiar with from the thirties is no longer possible. Progress in the fields of telecommunications and transport already make the old thoughts of borders obsolete.

As Robert B. Reich puts it: new generations grow up to be more loyal to their company than their country. For better and for worse IBM and Mitsubishi are the modern equivalents of the multinational nation-builders of the past. It is paradoxical that this centralisation at the Brussels level has brought with it a possibility for new regional mobilisation. Country areas are enlivened in a Europe in which capitals continue to lose their prestige and influence. Perhaps local patriotism is one of the answers to the identity crisis which afflicts us; the more homeless and faceless individuals feel in the embrace of the

JOHANNES SALMINEN

– yine Hobsbawm'dan alıntı yapacak olursak – “barbarların” silip yoketmek için ellerinden geleni yaptıkları etnik karmaşıklığı geri getirmektedir. Geçmişte Roma ve Konstantinopolis'te görülen Babil karmaşası aniden Berlin ve Paris'in gündelik yaşamına girivermiştir. Birçokları bu değişime korku ve öfkeyle bakıyor. Ama geri dönüş yok. Milliyetçilik ve milli devlet imzasını taşıyan kısa dönemden sonra Avrupa bizi yüreklendiren deneyimlerden geçiyor. Çeşitlilik bayrağının dalgalandığı yarınları Viyana'da değilse, nerede inanacağız?

computerised collective, the more they cling to that which is closely and safely defined.

At the time immigration has taken place which is radically changing city profiles in the West. New migrations have – to quote Hobsbawm again – restored the ethnic complexity which the “barbarians” did their best to stifle. The Babylonian swarms of Rome of Constantinople in former times have suddenly become everyday life in Berlin or Paris.

This is a change which many react against with distaste and fear. But, there is no way back. Fortunately, beyond the short era which bore the signature of nationalism and the national state, Europe has experiences of its own which spurs us on. Where, if not in Vienna, should we feel able to believe in a tomorrow under the banner of manifoldness?

SARKİS

Şimşeğin Işıyla Gökürültüsü Arasındaki Zaman Sekmesi

The Lag of Time Between the Flash of Lightning and the Rumble of Thunder

150

Sarkis

Ressam,

Paris'te

oturuyor,

Türkiye

doğumlu.

Artist, lives in

Paris, born in

Turkey

Şimşeğin

The lag

SARKIS

151

n ışığıyla gökgürültüsü

of time between the fla

SARKIS

152

asındaki zaman sekmesi.

of lightning and the ru

Avrupa Nerede Bitiyor?

Where does Europe end?

SARKIS

153

umble of thunder.

JOACHIM SARTORIUS

Avrupa'da Kültürel Alanın Genişletilmesi İçin For a Widening of the Cultural Space in Europe

157

Joachim Sartorius

Yazar ve Akademischer Austauschdienst, Berliner Künstler-program'ın yöneticisi. Berlin'de oturuyor, Almanya doğumlu.

Writer and director of Deutscher Akademischer Austauschdienst, Berliner Künstlerprogramm lives in Berlin, born in Germany

Yazarın "Avrupa Düzeyinde Kültür Politikaları" adlı makalesinden kendi seçtiği bölüm. The passage selected by the author from his article titled "Cultural Policies On a European Level.

Avrupa çok eskiden beri kültürel bir bütün olarak yaşayagelmıştır. Biz de günlük çalışmalarımızda sanatçı değiş tokuşunu geliştirirken, uluslararası iletişim ağlarının kurulmasına yardım ederken, burada yaptığımız türden sempozyumlar düzenlerken bu bütünlüğü esas alıyoruz... Avrupa bir iç pazar olarak muazzam bir mekanizma oluşturacak ve inanılmaz ölçekte bir güce sahip olacaktır. Ne var ki, Jacques Delors'un dediği gibi, "Bir iç pazara aşık olamazsınız". Konunun özü işte tam budur. Zira Topluluk şu anda hiç de çekici değildir. Öyleyse, yepyeni kaynaklardan esinlenen bir Avrupa Kültürünün oluşturulması gerekir, ancak böyle bir kültür çekim gücü taşıyabilir ve Kıtanın dört bir yanında başgösteren yıkıcı nitelikli ırkçı, milliyetçi ve ayrılıkçı akımları dizginleyebilir. Bu nedenle, akıllı bir Avrupa politikasının "kültür"ü dışarlayamayacağı kanısındayım; çünkü bu kültürel alan, ekonomik istikrarın üzerinde (ya da diyelim ki, dışında) amaçlar taşıyan ve hepimizi şimdiden heyecanlandıran beklentilerin bir forumudur. Kültür bize – terimi hoşgörün – ekmeğin yanında sunulan şaraptır.

Bu şarabı memnurlukla kabul etmeliyiz. Bir Avrupa Kültürü Politikası'na evet demeliyiz. Kıtanın tüm Kültür Bakanlarının toplanarak ortak bir Avrupa Kültür Fonu için karar vermelerini istemeliyiz. Bu fonların sunacağı parasal olanaklar sayesinde, varolan ulusal ve yerel kültür politikalarının ötesinde, örneğin şu gibi ortak kültür çalışmalarının yapılabilmesi mümkün olacaktır:

– Oluşturulacak bir sanatçılar için hareket olanağı fonu ile (kültürel bir ERASMUS programıyla) tüm Avrupa'da (AT sınırlarıyla kısıtlı kalmayacak şekilde) kültürler arasında diyalogların desteklenmesi,

Europe as a cultural unity has been existing for a long time. In our daily work we naturally refer to this unity in promoting artists exchange, in helping to set up transnational networks, in organizing symposiums such as this one... The Europe of the internal market will be a gigantic economic machinery, an incredibly powerful machinery too. There is the famous dictum of Jacques Delors: "You do not fall in love with an internal market". That's it, precisely. The Community, at present, has no appeal. A newly inspired European culture is necessary; it might have a power of attraction, which can counterbalance the self-destructive, racist, nationalist and separatist movements, showing up everywhere in Europe nowadays. Therefore I am convinced that a wise European policy cannot exclude "culture": it is the forum for all aspirations, whose aims are above (or beyond?) economic stability, – aspirations which make our heart beat. Culture is – forgive the metaphor – the wine, offered with the bread.

We should say yes to this wine. We should say yes to a Cultural Policy in Europe. We should ask for all Ministers of Culture in Europe to get together and decide about setting up a European Cultural Fund. This fund should finance cultural actions, which supplement national and regional cultural policies, i.e.:

- setting up a Mobility Fund for Artists (a cultural ERASMUS-Programme) throughout Europe, which should support the dialogue of all cultures on a very large scale (not confined to EC borders).
- subsidizing transnational networks (again not confined to EC borders)
- subsidizing literary translation throughout Europe, with a special fund to translate Western European literature in Central and

JOACHIM SARTORIUS

- (gene AT sınırlarını aşacak ölçekte) uluslararası iletişim şebekeleri için sübvansiyonların elde edilmesi,
- bütün Avrupa için özel bir çeviri fonunun kurulmasıyla, Batı Avrupa edebiyatının Orta ve Doğu Avrupa dillerine çevrilmesi (o ülkelerin edebiyat yapıtlarının da Batı Avrupa'ya aktarılması), bir başka fon aracılığıyla da Orta Avrupa kütüphanelerine (data bankası vb. gibi) geniş çaplı yardımların yapılması,
- ortak kültür mirasımızı korumak amacıyla pilot programlar için finansmanların oluşturulması,
- Türkiye, Polonya, Macaristan, Çek ve Slovak devletleri gibi Avrupa Topluluğu'yla çok yakın ilişkiler içinde bulunan ülkelerle AT arasında ortak programların düzenlenmesi.

Eastern European languages (and vice versa) and a second special fund to help Central European libraries on a large scale (data banks etc.)

- financing pilot programmes for protecting, common cultural heritage

- setting up EC cooperation programmes with the countries of the European Community like Turkey, Poland, Hungary, the Czech and Slovak States and fill them with life, with bristling activities.

MARTIN M. SIMEČKA

Rahatsızlığım Dair About my Discomfort

159

Martin Simečka
Yazar,
Slovakya'dan ve
Slovakya'da
oturmuyor
Writer from
Slovakia, lives in
Slovakia.

Birkez daha çıktığım yurtdışı gezilerinden birinde Slovak başbakanının verdiği bir demeç yüzünden epeyce sarsıldım. Gezimin ikinci gününde, davet edildiğim küçük bir Fransız kasabasında, bir kilise kapısına asılmış olarak rastladığım gazete kúpürü başbakanın bu demeci hakkında yazılmış bir makaleydi. Makaleye tek bir kelime eklenmişti: "Düşün!". Seçimlerde o başbakana oy vermediğime göre demece aldırma-yabilirdim ama eklenen sözcüğü ciddiye aldım.

Bana öyle geliyor ki, son yıllarda gezegenimizle aramdaki bağ bir değişime uğradı; belli belirsiz dostane bir duygu, narsisist ve umutsuz bir tutkuya dönüştü. Tıpkı şu anda pencereden Provence tepelerine bakıp, her sabah suyunu içerken şırıltısını da dinlediğim dağlardan gelen ırmağı seyrederken olduğu gibi tesadüfen doğanın güzellikleri ile karşılaştığım anlarda, ilk duyumsadığım şey, eskisi gibi bir rahatlama değil, yapmacık bir sevinç duygusuyla karışık bir endişe. Bu güzelliğin delik deşik olmuş bir ozon tabakası, tıka basa karbondioksit dolmuş bir atmosferin şemsiyesi altında sağnak halinde yağın asit yağmurlarına maruz kalarak ortadan kaybolacağı endişesini de böyle duyuyorum, ideolojilerin yol açtığı nefret ve şiddet fırtınaları nedeniyle kaldığım bu terkedilmiş evin sahibi yazı yazmam için kendi masasını, düşüncelere dalıp gitmem için kendi koltuğunu bıraktı bana. Ev sahibinin televizyonu yok. Ama bu onun gezegenimizde olup bitenlerden haberder olmadığı anlamına gelmez. Medyanın baskısıyla hepimiz genel bir yokolma baskısı altında yaşıyoruz. Birçok kişi bu korkuyu bulaştırdığı için medyayı suçluyor ama bence ölümün portresini göz önüne getiren biz kendimiziz. Medya yalnız kendi yıkıcılık özelemlerimizin yansıdığı bir ayna. Biz kendimiziz bu yok oluş

Özgün metni
Çekçedir.
The original
text is in Czech.

When I was abroad once again, during my stay in France I was stricken with a statement by the Slovak prime minister. It was the second day of my visit to a little French town, which I had been invited to, when I came upon a copy of a newspaper article about this statement hung up on the door of a church. Only one word was added: "Think!" I could ignore the statement, because I hadn't voted for the prime minister, however, I took the appeal seriously.

It seems to me that how I relate to the planet has changed in the last few years; from a vague friendship to some narcissistic and hopeless passion. Whenever I am face to face with its beauty, as by chance I am just now, looking through the window to the Provence's hills, hearing the murmuring of the mountain's river, while drinking its water every morning, my first feeling is not relief as it had been a long time ago but an affected enthusiasm joined with anxiety. The anxiety of this beauty disappearing under torrential acid rains, under the cover of an atmosphere of carbon dioxide, its ozone layer ripped with holes. I feel the anxiety of my own disappearance because of the rush of hate and violence caused by ideologies. The landlord of this deserted house let me have his own writing desk to write on and his own armchair to meditate in. He doesn't have a TV set but that doesn't mean that he is not informed about the state of our planet. Under the pressure of media we are all exposed to the general fear of doom. Many people accuse media of infecting us with this fear, but I think that we ourselves evoke the portrait of death and media is just a mirror of our destructive desires. We ourselves emit the signals of this fear of doom, the fear which we perversely wish for and create at the same time. Daily we can see on TV our own victims, we are to be blamed for the extinction of animal species. Everyday hundreds and thousands of others are waiting on the list of hopelessness. So often – whether we choose to or not – we have to occupy our minds with the idea of extinction. It does not matter

MARTIN M. SIMEČKA

korkusunun sinyallerini veren; sapıkça bir istek duyduğumuz ve yarattığımız yok olma korkusu. Her gün televizyonda kendi kurbanlarımızı seyredebiliriz; hayvan türlerinin tükenmelerinde suçlu olan bizleriz. Her gün "umut kesilenler" listesine yüzlerce binlerce yenisi ekleniyor. İstese de istemesek de çoğu zaman zihinlerimiz soyun tükenmesi düşüncesi ile meşgul. Aklımıza gelenin pandalar, balinalar ya da insanlarıyla birlikte Brezilya yağmur ormanları olması önemli değil. Yıkıcı imgeler öyle sık aklımıza geliyor ki, daha şimdiden savunma mekanizmaları geliştirdik bile; kendimize soruyoruz: "benim yazgım da mı yok olmak? Yarın yok olacağı kesin olan bir tür, soy ya da ırka mı aidim ben?"

1989 kasımından sonra, bu ülkede yaşayan insanlarla birlikte belki benim de yazgımı değiştiren bu tarihten sonra, yaygınlaşan umut havası içinde, bir bir şehir meydanında toplanan küçük bir kalabalığın geçen yüzyılın milli şairlerinden parçalar okuyup halk şarkıları söylediğini gördüm. O anda tanımlayamadığım, ancak bir yerden anımsadığım oldukça garip bir duyguya kapıldım.

Bu arada birçok olay oldu. O küçük kalabalık birkaç hafta içinde halk şarkıları söylemeyi bırakıp, uluslarının kurtuluşu için Çek ve Macarlar aleyhine sloganlar atan yüzbinlerce insanın oluşturduğu büyük bir kitleye dönüştü.

Slovak ulusu ve onun kurtuluşu hakkında bundan sonra iki yıl sürecek olan bir tartışma başladı. Sonunda, Slovak ulusunun temelini ırka dayandıran görüş kazandı. Buna göre, Slovak ulusunun tek kurtuluş yolu başka uluslarla birlikte yaşamayı reddetmesi ve bu nedenle de kendi devletini kurması gerekiyordu.

Ocak 1993'ten bu yana, Slovak ulusunun kurtuluşu olduğu söylenen o devlette yaşamaktayım. İçinde bulunduğumuz yüzyıl, kurulan ve yıkılan çok sayıda devlet tarihi bakımından hayli zengindir ve Orta ve Doğu Avrupa'da bir insan ömründen daha uzun yaşadığı gerekçesiyle övünebilecek pek az devlet vardır.

whether the subjects in mind are; whales, panda, bears, or Brazilian forests with their indigenous inhabitants.

So often we have to think about an image of destruction, that already somewhere inside of us a defense instinct has developed, making us ask ourselves: "Has it been pre-determined that I too will perish, that is me who belongs to the group, species or race whose fate is doomed?"

I saw, after 1989, a date that has changed the fate of many people in my country and perhaps mine as well, a small crowd of people on the square, who gathered in the middle of the general enthusiastic atmosphere after the fall of the Communist regime, to sing folk songs and listen to verses of national poets from the last century. At that moment I felt a very strange emotion. I did not realize what it could be, but I recognized it from before.

In the meantime many events took place. That small crowd of people rose within a few weeks, into a mass of tens and thousands, crying out slogans about the nation's salvation and slogans against Czechs and Hungarians were shouted instead of folk songs.

An argument, which lasted the following two years, broke out about the concept of the Slovak nation and its salvation. Finally the argument that asserted the ethnic base of the Slovak nation won over all others, insisting that the Slovak nation could be saved from doom only if it refused to live together with another nation in the same state, thus establishing its own state.

Well, since January 1st, 1993, I have been living in that state, which is said to be the salvation of the Slovak nation. This century is extremely rich with a history of the rise and fall of many states and there are only a few states in Central and Eastern Europe which can boast a term of existence longer than that of a man. Recently, I saw a new map of Europe in the newspaper. Newly born states were painted on ask dark stains on the white body of an old Europe and they were multiplying from the

MARTIN M. SIMEČKA

161

Geçenlerde gazetede Avrupa'nın yeni bir haritasını gördüm. Yeni doğan devletler, yaşlı Avrupa'nın beyaz gövdesinde kara lekeler olarak belirtilmişti ve doğu'dan merkeze doğru , neredeyse batının hassas sınırlarına değecek kadar ilerlemişlerdi. O an yıllar önce yardımcı olarak çalıştığım bir hastanede, dehşet içinde izlediğim bir beyin ameliyatını hatırladım. Operatör, kanserin kara yumağını beynin beyaz kütesinden ayıklamaya çalışıyordu. Yumaklar siyah eriğe benziyor ve beyazlığın içinde yayılıyorlardı. Haritayı çizen adam kafamda böyle bir bağlantının kurulacağını düşünemezdi.

Slovak devleti bu devletlerden yalnızca biridir. Hiç bir sıradışı yanı olmayan bu devletteki gelişmeler Yugoslavya ve Gürcistan'daki boğuşmalar göz önüne alındığında, gene de daha az tehlikeli sayılabilirler. Slovak devleti, başka yeni devletleri yaratan aynı gereksinimden doğmuştu: ulusun yok olma tehlikesine karşı bir önlemdi. Bu gerekçenin haklı bir dayanağı olup olmadığı önemli değildir, korku Avrupa'nın haritasını değiştirecek kadar gerçekti. Bu devletin sorunu ötekilerle aynıydı; doğumunu, insanların çoğunlukla teslim olduğu yok olma korkusuna karşı panzehir olarak üretilen bir ütopyaya borçluymuştu.

Değişim aracı olarak ütopyaya sarılmak dünyanın bu bölgesine ve bu yüzyıla yabancı değildir. Totaliter sistemlerin tümünü yaratan , toplumsal ütopyalardır ve ütopyalar 60'lı yıllarda hâlâ canlıydılar. Mutluluğumuzun toplumsal eşitsizlikten ve toplumsal sınıfların ortadan kalkmasına, yani toplumsal açıdan eşitlenmemize bağlı olduğu düşüncesi bir kabus gibi üzerimize çöktü ve neredeyse kabul gördü. Ve doğaldır ki eşitlenmek istemeyenlerin kıyımı ile güçlenebildi. Günümüzde bu düşünce gücünü yitirmekte ve hiçkimse onun yıkıcı gücünden artık korkmamaktadır. Onu nostalji ile anımsayacağım.

Bu ütopyanın yerine daha şimdiden dişlerini gösteren yeni bir düşünce geliyor. Kendisinden öncekinden çok daha güçlü olan bu düşüncüyü "etnik ütopya" olarak adlandırıyorum.

East to the centre, nearly touching the sensitive frontiers of the West.

At that moment I remembered when I had astonishingly stared at a brain surgery being conducted in a hospital where I had been working as an attendant many years ago. The surgeon picket out dark coloured balls of cancer metastasis from the white substance of the brain. They resembled plums and spread out in the white area. The man who had drawn the map could hardly foresee the association evoked in my mind by this picture.

The Slovak state is just one of these new states. It is not an extraordinary state at all and the developments taking place there still may be considered less dangerous, regarding the fights in former Yugoslavia or Georgia. It has arisen from the same need that created the other new states: the fear of the nation's doom. It is not important if this fear was justified or not, it was real enough to change the map of Europe. But the problem of this state, like the problem of the other ones, is that its birth was a result of an utopian vision as an antidote to the anxiety of doom that many had submitted to.

Utopia as a means of change is nothing new in this part of the world and in this century. Social utopia created the very beginning of all totalitarian systems and was still very alive in the sixties. The idea, that we will be happy only, if the social differences and the social classes disappear, when we become equal socially, was a nightmare for a very long time and it had nearly been accepted. It is logical that it had been reached at a price of liquidation of those who did not want to be equalized. Today, this idea is weakening, so that nobody is afraid of its power of destruction and I will start to remember it with nostalgia. Instead of this utopia, a new idea has developed that has already shown its teeth. I call it "ethnic utopia" and it seems that its initial strength is more than that of its predecessor. That's no wonder, as it has very deep roots going back to the

MARTIN M. SIMEČKA

Aslında hiç de şaşırtıcı değil çünkü kökleri daha eskilere, insanlığın doğuşuna kadar uzanıyor.

Bugün, etnik eşitlik düşüncesi devleti kuranlarca, bizlere zorla kabul ettirilmek isteniyor ve eşitlenmek istemeyenler ya da eşitlenmesi mümkün olmayanların, Tanrı yardımcısı olsun!

Korkularını bastıramayanlar için bu ütopya yokolma endişesine karşı bir yara bandı gibi geldi. Bunlar midemi bulandırıyor. Evet, ulusal ozanların şiirlerini dinleyen heyecanlı ve küçük kalabalık karşısında hissettiğim buydu. Büyük bir olasılıkla hayatlarında bir kez bile şiir okumamış bu insanların burada olmalarının nedeni şiire duydukları aşktan kaynaklanmıyordu. Geçmişte Jean Paul Sartre'nin adlandırmış olduğu duyguyu çağırıyordu; *rahatsızlık, bulantı*.

Etnik ütopyanın doğumu ile birlikte hissetmeye başladığım rahatsızlık, ütopya büyürken de devam ediyor. Ütopya bir çoğunluğun istemi olmaksızın kendini kabul ettirecek kadar güçlüydü. Bu yeni ütopyanın güçlenmesi geçmişte kalan ütopyanın zayıflamasının yarattığı boşluğu doldurması nedeniyle mümkündü. Ancak ne yazık ki, bu ütopyaya kendini kaptırmamış olanların genelde ütopyaya karşı duracak güçleri yoktu.

Etnik ütopyanın gerçekleşmesini sağlayacak yeni devlet daha baştan bütün yurttaşlarının mutlak sadakatini talep ederken, kuruluş şeklini sorgulayan herkese kuşkuyla bakıyordu. Sadakat yemini talep eden yeni devletin bunu talep ederken başvurmakta olduğu araç ve metodlar beni gerçekten rahatsız ediyordu.

Politikacılar bu devleti yeni ve belki de erken doğmuş ve yaşamaya hazır olmayan bir bebeğe benzetip, ona bakmamızı istiyorlar. Ebeveynlerinden biri taa baştan onun dünyaya gelmesini istemiyordu ve doğumundan itibaren ona soğuk davranıp, şüpheyle yaklaşıyordu. Bu nedenle biz yurttaşlar ona iyi bakmalı, korumalı ve nazik bedenine zarar vermemeliydik. Öte yandan, onun boğulmasını isteyen birçok düşmanı vardı – uygun anı bekleyip nazik gövdesini parçalamak için pusuda bekleyen canavarlar.

times of mankind's origins.

Today a vision of ethnic equality is imposed upon us by those who established the state and God save that person who doesn't want to or simply, cannot be equalized into the ethnic corridor. This utopia presented itself, in the face of the anxiety of doom, as a healing plaster for all those who were not able to suppress their fear. They upset my stomach. Yes, that was the feeling I felt during the first meeting of the small crowd of enthusiastic people that was listening to the poems of national poets. They were not there because of their devotion to poetry, they probably have never read a single poem. They came to suppress their anxiety. The feeling Jean Paul Sartre had described a long time ago, giving it a name – discomfort/nausée.

I felt discomfort, while seeing the birth of this ethnic utopia, and I feel discomfort because of its growth today. The might of this utopia is so strong, that it carried out its own desire to have a state without the will of majority. It was possible, because this vision fulfilled the empty space made vacant by the previous utopia, which weakened. Those people, who aren't carried away by any utopia, unfortunately, in general do not have the power to resist it.

Established as a basis for the realisation of this ethnic utopia, the new state claims the loyalty of all its citizens from the very beginning and is distrustful to everybody that tries to express scepticism about the way this state was founded. While the new state requires a declaration of loyalty I feel real discomfort about the methods applied to this end. Politicians liken this state to a new born baby and they ask us to take care of this small child, because it was born perhaps prematurely and in fact not completely ready to live. This new born baby was not wanted by one of its parents who has behaved coolly to this infant and watched it suspiciously ever since it came to the world. For this reason, we the citizens must protect it and take care of it and make sure that we do not injure its fragile body. On the other hand

MARTIN M. SIMEČKA

İşte bu nedenle bizler, devletin tehdit altında olan onurunu korumak için bir araya gelip birleşmeliydik. Bu devlete kutsal bir varlık olarak sahip çıkmayanlara, "niçin bu ülkeyi terkedip, diğer yurttaşların barış içinde bu devleti kurmalarına izin vermiyorsunuz?" diye soruluyordu. Bu yüzyıllar boyunca hayali kurulan bu devletin doğumu Tanrının lütfu olmalıydı. Ve bu yurttaşta soruluyordu: Devletin temellerini sarsan bu tür saldırılar başka devletlere yapıldığında, onlar bunu hoşgörüle mi karşılıyor? Başka hiçbir devlette olmadığı kadar çok demokrasi ve barışa sahip olsa da, bu yeni devletin düşmanlarına karşı gösterdiği sabrın da bir sınırı vardı.

Bu sözleri duyunca, Sartre'in kitabındaki kahramanın bir ağacın kabuğuna dokunduğu zaman hissettiği varoluşçu iğrenmeyi ve nefreti hissediyorum. Bu duyguyu hissetmemin nedeni bu sözlerin bana geçmişteki bir ütopyanın tarzını hatırlatıyor olmasından öte, yok oluştan kaçmak adına girişilen acı bir denemeye tanık olmamdan kaynaklanıyor. Devlete hararetle sahip çıkanların aslında "endişeliyim!" dediklerini düşünüyorum.

Ama sanırım herkesin korku ve endişe hissetmeye hakkı var. Bu son derece doğal bir duygu. Televizyonda gezegenimizin çürümüşlüğü, hayvan türlerinin katledilmesini, insanların birbirlerini öldürmek için adeta yarışıyor olmalarını

seyrettikçe ben de korkuya kapılıyorum. Bu korkudan utansam da, korkudan kurtulmak için kalabalığa karışmak beni daha da fazla utandırdı. Bir paradoks olarak, yok oluşa dair kendi korkularını bir kitlenin veya ulusun omuzlarına yıkanlar, zayıflıkları için kutlanıp, lider oluyorlar. Eski Yugoslavya ve başka ülkelerinin deneyimlerinin bize açıkça gösterdiği gibi, bu liderler bunları kutlayan halk için en büyük tehlikedir.

Aklıma bir şey takılıyor, bu paradoks aslında bilinç altında yok olmayı istediğimizi ve yok oluşumuzun zemininin hazırladığımızı göstermiyor mu? Yeni liderlerin gürültülü açıklamalarını dinlerken, sözlerinin gerisinde bulunan endişe ve paranoyak korkuyu

there are many people who wish it to choke, there are many enemies – beasts lying in wait for a convenient moment to attack it and tear it to pieces. That is why we must unite in order to maintain the threatened integrity of the state. Everybody, who does not consider this state as a holy thing of his own, is asked why he does not go away to enable the other citizens to peacefully build a new state. A state, that was established after a hundred years of waiting, must surely be God given. And this citizen is asked, if he realizes, that in another country such attacks against the foundations of the state would not be tolerated. This state however singularly peaceful and democratic it has its limits of tolerance against its enemies.

When I hear such words, I feel the same disgust and existential loathing as the hero in Sartre's book must have felt while touching the rough bark of a tree. It may not only be because of these statements that resemble the style of a previous utopia; my discomfort is rather due to witnessing such a painful experiment in escaping the anxiety of doom. Everbody who loudly appeals to the nation today is in fact saying: "I am worried!" But I think that everybody has the right to feel fear and anxiety. This is quite a natural feeling and when I watch TV and see how our planet is falling to decay, how so many species of animals are being killed and how people are entering a competition of killing each other again and again, I too become frightened. I am ashamed of this fear though I would feel much more ashamed if I tried to suppress this fear by escaping into the crowd. A person who delivers his own private anxiety of doom onto the shoulders of the mass of the nation becomes paradoxly celebrated for his weakness and becomes a leader. Examples from former Yugoslavia and other countries demonstrate evidently that such leaders are the biggest danger for people that celebrate them.

A thought comes to my mind, isn't such a paradox evidence of a fact, that we all wish this doom sub-

MARTIN M. SIMEČKA

sezinledikçe rahatsızlık hissediyorum. İşbirlikçiler ve uygun zamanı bekleyen gizemli düşmanlardan söz ediyorlar. Ülkeyi birliğe çağırıyorlar ama gerçek amaçları kendilerini yok olma korkularından korumak için ülkeyi ön saflara sürmektir. Fransız kilisesinin kapısına asılan demaç rahatsızlık duyduğum etnik ütöpik mantığa sadece bir örnekti. Bu bulantıyı, Provence tepelerinin doğası içinde bile hissediyorum. Vahşi ırmağın sesi ve doğal güzellik beni geçmişten çok farklı bir biçimde etkiliyor. Beni rahatlatmaktansa, ender kalışları ve uçuculuklarını hatırladıkça, endişelendiriyorlar.

Gitmeden önce ev sahibi bana kahve yapıp patis ikram etti. Yaşlılığı ve evinin altındaki yokuştan yukarı taş taşıyıp, yağmaktan elleri yamulmaya başlamış bile.

“Ne yapacaksın?” diye soruyorum, “ben gittikten sonra?”

“Ne yapabilirim ki. Kendime opera aryaları söyleyeceğim. İnsanlardan uzak bu evde şarkı söylemem hiç kimseyi rahatsız etmiyor. Sen de dene, yalnız kaldığında. Ne kadar iyi geldiğini göreceksin.”

consciously, preparing the grounds for it? I feel uncomfortable hearing the blustering words of new leaders and feeling their anxiety and paranoiac fear behind these words. They talk about conspirators, about mysterious enemies waiting for their time. They call upon the nation for unity, but their true motive is to push the nation to the front line to defend them against their own fear of doom. The statement of the Slovak, prime minister, stuck up on the door of the French church, is merely a sample of the ethnic utopian logic that I feel discomfort about. I feel this “nausée” even here, in the middle of this beautiful country-side of the Provence’s hills. The natural beauty and murmur of the wild river impress me in a different way than before. Instead of relief and comfort they make me anxious, as they draw my attention to their rarity – and ephemerality.

The landlord of my house made coffee before I left and offered me a glass of patis. His fingers have already started to bend due to his old age and his life-long struggle carrying heavy stones that he has piled up during his eternal fight with a steep slope below his house.

I asked him: “What are you going to do, when I leave?”

“What can I do? I’ll sing an opera aria to myself. My singing does not disturb anybody here at this house far away from people. Singing is good against sadness. Try it too when you are alone. You will see how it helps.”

GÜNTER WALLRAFF

Bir Yorum
Komentar

165

Günter Wallraff
Yazar ve
gazeteci
Köln'de
oturuyor,
Almanya
doğumlu.
Writer and
journalist,
lives in Cologne
in Germany.

Hosgörü ve özgürlüğün tanımlanması için çoğunlukla Rosa Luxemburg'un ünlü cümlesine başvurulur: "Özgürlük, her zaman farklı düşünenlere tanınan özgürlük demektir." Ama bu cümle, faşizm öncesi dönemden kaynaklanıyor. İnsanlık tarihinin en korkunç suçlarının işlendiği yıllardan sonra, bu cümle geçerliliğini yitirmiştir. Bu suçlara meydan veren, farklı kültürlerden, farklı renklerden ya da farklı dinlerden oldukları için insanları dışlayan ve sonra da onları yok etmeye yönelik bir düşüncenin yeniden dile getirilmesine, üstelik uygulamaya konulmasına, özgürlük adına hoşgörü gösterilemez. Yoksa geçmişte canlarını veren milyonlarca insanı da bir kere daha aşağılamış ve katletmiş oluruz. Almanya'da, bu alanda gösterilen hoşgörüye kesin olarak bir son vermenin zamanı geldi. Başkalarının hoşgörüsüzlüğüne karşı kayıtsız kalmak, çoğunlukla medeni cesarettin yoksun olmanın, hatta düpedüz korkaklığın ta kendisidir.

Politik alanda bazı değişimlere gidilebilmesi için bu ülkede daha nelerin yaşanması gerekiyor?!

Solingen'deki olaylardan bu yana, Federal Almanya kapsamındaki saldırıların sayısı yüzü geçti. Solingen, Köln, Hünxe, Rostock, Hoyerswerda'da olanların her an, Almanya'nın her köşesinde yinelenmesi olası. Bu olaylarda insanların alevlerde yanarak ölüp ölmemeleri, belki de "kazara" kurtulmaları, tamamen bir şans sorunu!

Bu korkunç olayların iletişim araçlarındaki "zaman aşınımına uğrama" süresi şimdiye dek yaklaşık üç ay sayılırdı. Rehin almaya meraklı Kürtler, bu sürenin artık bir aya inmesini sağladılar. Birçok insan, bu "günlük barbarlığa" alışmaya başladı bile. Birbirini yineleyen televizyon görüntüleri, insanların duygularını köreltiyor. Demokrasi, ırkçı zorbalığın tehdidi

Toleranz und Freiheit werden oft mit dem berühmt gewordenen Rosa-Luxemburg-Satz definiert: "Freiheit ist immer Freiheit der Andersdenkenden." Der aber stammt aus der Zeit vor dem Faschismus. Nach dem schlimmsten Verbrechen der Menschheitsgeschichte kann das so nicht stehenbleiben. Freiheit ist keinesfalls immer die Freiheit der Andersdenkenden, da, wo solcher Geist in Wort oder Tat wiederauflebt und Menschen ihrer anderen Kultur, ihres Aussehens oder ihrer Religion wegen erst ausgegrenzt und dann ausgemerzt werden. Und weil wir auch die vielen Millionen Opfer nachträglich nach einmal erniedrigen und ermorden lassen. Da muß in Deutschland Toleranz ein für allemal aufhören. Die Intoleranz des andaren zu dulden, ist meist nichts anderes als fehlende Zivilcourage oder ganz einfach "Feigheit"!

Was muß in diesem Land eigentlich noch alles passieren, bis endlich politisch mal was passiert?! Seit Solingen wurden mehr als 100 neue Anschläge bundesweit verübt. Solingen, Mölln, Hünxe, Rostock und Hoyerswerda sind jederzeit nach wie vor überall in Deutschland wiederholbar. Ob wieder Menschen verbrennen oder noch mal soeben mit dem Leben davonkommen, ist reine Glückssache oft!

Die mediale Verjährungsfrist diese entsetzlichen Taten betrug bisher nur etwa 3 Monate-und die kurdischen Geiselnahmer hatten es geschafft, daß der Verjährungszeitpunkt diesmal nur einen Monat ausmachte. Viele beginnen sich bereits zu gewöhnen an die alltägliche BARBEREI. Sie stumpfen ab, wenn die Fernsehbilder sich wiederholen. Die Demokratie ist gefährdet durch rassistische Gewalt, aber auch durch Gewöhnung, Duldung und Zustimmung. Es soll noch einmal die Frage nach der politischen Verantwortung gestellt werden. Wer hat jenes gesellschaftliche Klima mitgeschaffen und zu verantworten, das Hoyerswerda und Rostock, Mölln und Solingen erst möglich gemacht hat? Von zahllosen anderen Orten ganz zu schweigen. War es nicht Bundeskanzler Helmut Kohl, der nach der Wende 1982 vor laufenden Fernsehkameras erklärt hat, "die Zahl der in Deutschland lebenden Türken

GÜNTER WALLRAFF

altında; ama bağışiklık, vurdumduymazlık ve içten onaylama yöntemleri de demokrasiyi tehdid ediyor.

Politik sorumluluğun kimde olduğu sorusunu bir kez daha yinelemek gerekiyor. Hoyerswerda'da ve Rostock'da, Mölln'de ve Solingen'de yaşadığımız olaylara meydan veren toplumsal iklimi kimler yarattı? Daha birçok bölgeyi de bunlara eklemek gerekiyor. Ta 1982 yılında, iktidara gelir gelmez televizyon kameralarının karşısına geçip "Almanya'da yaşayan Türklerin sayısının çok yüksek olduğunu ve bu sayının azaltılmasının zorunlu olduğunu" belirten Başbakan Helmut Kohl değil miydi?

Soğuk savaşın sona ermesiyle hem Doğu toplumlarının, hem de Batı toplumlarının "dış düşmanları" ortadan kalkiverdi. Bizim için de "şer", artık batıda, aramızdadır. Alışlagelmiş düşman imajlarının ortadan kalkması, o zamana kadar saklı kalmış korkuların su yüzüne çıkmasına yol açtı. "İyi" ile "kötü" ("hayır"la "şer") arasındaki sınırların eskisi kadar kesin olmadığı kendi saklı saldırganlıklarımızı yansıtabileceğimiz düşmanları belirlemede daha karmaşık bir sorun oluyor. "Ruhsal ya da toplumsal bir dengeyi tutturmakta zorlandıkları için İyi'nin dışına itilmiş bir Kötü'yü gösteren siyah-beyaz resimlere ihtiyacı olanlar yeni "düşman imajları" arayacaklardır. İçeride ve dışarıda tehditkâr gerçekliklerin oluşmasıyla başa çıkmak istemeyen ya da başa çıkamayan insanların her zamankinden çok gelişmelerin suçunu yükleyebilecekleri yabancılara ihtiyaçları vardır!" Eski "Demokratik Alman Cumhuriyeti" topraklarında yaşayan Almanlar arasında Türk düşmanlığının daha yaygın oluşunun kamuoyu araştırmalarında ortaya çıkarılmış olması böylece açıklanabilir. Oysa Almanya'nın doğusunda hemen hemen hiç Türk yaşamıyor. Yoksa bu düşmanlığın nedeni buradan mı kaynaklanıyor? "Tümünden bir dönüşümün yepyeni toplumsal zorunluluklar yarattığı bir dönemde yeniden oluşan başarı hiyerarşisinin son basamaklarında horgörülen ve kendilerini hor görenlerin (hep "ezilenler") "Underdog" olma ve toplumdan yalıtılma duyguları, "kendinden" nefrete

sei zu hoch und müsse vermindert werden." Mit dem Ende des Kalten Krieges ist in den östlichen wie westlichen Gesellschaften der Aussenfeind abhanden gekommen. Das Böse ist für uns im Westen. Der Feindbildabbau hat gleichzeitig gebundene Angste freigesetzt. Wo die Grenzen zwischen gut und böse nicht mehr eindeutig zu ziehen sind wie bisher, wird es komplizierter, Feinde auszumachen, denen die eigene unterschwellige Aggressivität unterschoben werden kann. Wer, um ein prekäres psychisches oder soziales Gleichgewicht aufrechterhalten zu können, weilerhin auf Schwarzweissbilder angewiesen ist, in denen das Böse, abgespalten vom Guten, nach außen verschoben ist, muß nach neuen Feindbildern Ausschau halten. Wer sich bedrohlichen äußeren und inneren Realitäten nicht stellen will oder kann, ist mehr denn ja auf den Ausländer als Sündenbock angewiesen! "So wird erklärbar, daß die Türkenfeindlichkeit in der ehemaligen DDR laut Meinungsumfragen noch verbreiteter ist als im Westteil Deutschlands, obwohl oder gerade weil im Osten Deutschlands so gut wie keine Türken leben". In einer totalen Umbruchsituation voller neuer sozialer Zwänge, in der neuen Erfolgsleiterhierarchie auf den unteren Stufen plaziert, verachtet und sich selbst verachtend, schlägt dieses Underdog - und Isolationsgefühl in Selbsthass um. Zu schwach oder auch zu feige, ihn an den sozial Stärkeren abzureagieren, verschafft's Erleichterung, sich an der sozial noch schwächeren, fremdesten und unterdrücktesten Gruppe schadloos zu halten."

Erst mit den Ereignissen der beiden letzten Jahre wurde mir so richtig klar, was die Festung Europa bedeutet, wo sie errichtet, wie sie hermetisch abgeriegelt werden soll, wo demnächst Armeen aufmarschieren werden, um "unser Europa" abzuschirmen und abzusichern. Überall entwickelt sich das Thema der Ausländerproblematik in negativem Sinne. Was in Italien mit den Albanern passierte, steht uns in Sachen Rassismus kaum nach. Aus Spanien kommen alarmierende Meldungen

GÜNTER WALLRAFF

dönüşüyor. Toplumda daha güçlü konumda olanlara tepki göstermek için çok zayıf ya da çok korkak olanlar için, toplumda daha zayıf, daha yabancı ve daha çok ezilen gruba yüklenmek en kolay tepki gösterme yöntemi oluyor”

Ancak şu son iki yılın olayları neticesinde Avrupa denen kalenin anlamını, bu kalenin nerede yükseleceğini, ona nasıl kilit vurulacağını, “Avrupamız” a kol kanat germek ve onu korumak için orduların bundan sonra nerelere yürüyeceğini gerçekten anladım. Yabancılar sorunsalı, negatif anlamda, iyiden iyiye yaygınlık kazanmakta. İtalya’da Arnavutlara olanlar, ırkçılık konusunda bizim yaptıklarımızdan aşağı kalmıyor. İspanya’dan yabancı düşmanlığı ve Kuzey Afrikalılara karşı yapılan acımasızlıklar konusunda endişe verici haberler geliyor. İspanyolların çingenelere, ‘gitanos’lara karşı benimsedikleri tavır korkunç.

Fransa’da Le Pen liderliğindeki radikal sağ Front National’ın (Ulusal Cephe) yabancıları kovma konusundaki en yeni teklifleri korkutucu ölçüde yandaş bulmakta. Bütün Avrupa başkentlerinde yabancı düşmanlığı artıyor. Almanya’da yeniden birleşmeden bu yana tekinsiz Alman özelliklerinin iki katına çıkıp daha da güçlenebileceği gözleniyor. Doğunun yardakçılık ve uyum sağlama eğilimi, blok bekçisi mantalitesi, otorite saplantıları, Batı’nın toplum genelindeki açgözlülüğü ve hırsı, statü ve prestij şişinmesi, burnu büyüklüğü, kibiri ve efendilik taslaması.

Bu yeni Almanya’da yıllardır enternasyonalizmi yarım ağızla, iki yüzlü bir tavırla onaylayan insanlar yaşıyor. Şimdi oralardan ilk iş olarak yıllar yılı iş sürecinde en pis, en sağlıksız ve en ağır işlerde çalıştırılan unsurlar sürülüp atılıyor; Angolalılar, Mozambikliler, Kübalılar, Vietnamlılar. Doğu’da yaşayan kimi Afrikalılar tanyorum ki, orada hayatlarından memnun oldukları, karıları çocukları olduğu halde şiddet, saldırı ve sınırdışı edilme korkusuyla gizlenerek yaşıyorlar. Havada av kokusu var.

Yabancılar ya da sığınmacılar nüfusun küçük bir yüzdesini oluşturmalarına rağmen, evsizlik,

über Fremdenfeindlichkeit und grausamste Aktionen gegen Nord – und Schwarzafrikaner. Die rassistische Haltung der Spanier gegenüber Zigeunern, den Gitanos, ist katastrophal. In Frankreich findet die rechtsradikale FRONT NATIONAL unter Le Pen mit seinen neuesten Ausländer-raus Vorschlägen erschreckenden Zulauf. Insgesamt wächst in den europäischen Zentren die Xenophobie. In der Bundesrepublik zeigt sich seit der Wiedervereinigung, daß sich einiges an unseligen deutschen Untugenden paart und damit potenziert, wie da sind; Untertanen – und Anpassungsverhalten, Blockwartmentalität, autoritäre Fixierungen im Osten und stromlinienförmiges Strebertum, Status – und Prestigegeprotze, Überheblichkeit, Arroganz und Herrenmenschentum im Westen. In den neuen Bundesländern leben Menschen, die häufig nur ein abverlangtes, heuchlerisches Lippenbekenntnis zum Internationalismus abzugeben hatten. Jetzt wurden dort zuerst diejenigen rausgeschmissen und verfolgt, die jahrelang im Arbeitsprozess, unentbehrlich waren für die dreckigsten, ungesundesten und schwersten Arbeiten: Angolaner, Mozambikaner, Kubaner und Vietnamesen. Ich kenne persönlich Afrikaner, die sich im Osten aus Angst vor Gewalt, Anschlägen und Ausweisung versteckt halten, obwohl sie sich dort zuhause fühlten, Frauen und Familien hatten. Es herrscht Jagdstimmung. Obwohl Ausländer bzw. Asylbewerber nur einen geringen Prozentsatz an der Gesamtbevölkerung ausmachen, werden sie zunehmend verantwortlich gemacht für Wohnungsnot, Arbeitslosigkeit und angeblich steigende Kriminalität. Produziert wird das Feindbild von sozial benachteiligten Schichten der Bevölkerung, die von gewissenlosen Stimmungsmachern in Politik und Presse aufgehetzt bzw. unterstützt und flankiert werden, wobei von den wahren Ursachen gesellschaftlichen und persönlichen Elends abgelenkt wird. Der Ausländerhaß als Ventilfunktion! Bei uns im Westen existiert im Mittelstand und im Schikki-Micki-

GÜNTER WALLRAFF

İşsizlik ya da arttığı söylenen suç oranı konusundaki sorumluluk giderek daha çok onların omuzlarına yükleniyor. Bu düşman resmi, yoksul halk tabakalarının zihninde oluşan bir şey, politika ve basındaki kimi vicdansızlar tarafından da körükleniyor, arka çıkılıyor, böylece toplumsal ve kişisel yoksunlukların gerçek nedenleri de gözlerden uzak tutulabiliyor. Sübap olarak yabancı düşmanlığı! Bizde, Batıda, orta hallilerde ve şık, şıkırdım paralı burjuvalarda da içten içe bir ırkçılık var. Bunlardan birine ben kendim şahit oldum. Açık görüşlü, üçüncü dünya meselelerine angaje olmuş bir komşum mahalledeki sığınmacı çocuklarının oynarken çok gürültü yapmalarına kızıp, sığınma hakkı verilmesi işinin daha sıkı tutulması gerektiği sonucuna varabilmişti. Sözkonusu sığınmacıların çoğunluğunu Yugoslavyalı Romanlar oluşturuyor ki Kuzey Ren-Westfalya bölgesinde onların sınır dışı edilmesini protesto için düzenlenen kimi gösteriler nedeniyle bunların kaderleri kamusal bir sorun haline almış durumda. Romanlar, Batı Avrupa ülkelerinde giderek artan oranda üçüncü dünya deneni unsurun cisimleşmesi halindedir; birinci dünya deneni ülkelerin varlık düzeyi yıllar yılı talan ettikleri ülkelere gelen yoksul göçmen akınları tarafından tehdit edilir gibi oldukça en çok toplumdışı edilen bunlar oluyor. Oysa ki tam da biz Almanlara düşen görev Naziler tarafından kökü kazınan 500.000 ila 1 milyon arası Sinti ve Roman konusunda bir vicdan muhasebesi yapmak ve bu insanlara – ki burada 30.000 dolayında insan sözkonusu – sürekli oturma izni vermektir, küçük de olsa, sembolik de olsa vicdan muhasebesi konusundaki en son şansımız bu. Oysa ki bir Roman lobisi olmadığı gibi, onlar hiçbir zaman devlet kurma sevdasında da olmamışlar. Hitler döneminde, Yahudiler gibi onlar da sarı pazubent takmak zorunda bırakılmışlar. “Yahudilere, Çingenelere ve Köpeklere Yasak”tı bazı yerler. Alman yahudisi bir kadın, ailesinin Dachau’dan, Bergen-Belsen’den, Majdanek’den, Auschwitz’den ve Ravensbrück’den kurtulabilmiş tek üyesi, Ocak ayındaki İsrail ziyaretim sırasında bana şöyle

Wohlstandsbürgertum ebenfalls ein latenter Rassismus. So mußte ich selbst bei einem an sich weltaufgeschlossenen Nachbarn, der sich in Drittweltsachen engagiert, eine Form des Rassismus feststellen, als er plötzlich die Kinder von Asylbewerbern in der Nachbarschaft wegen ruhestörenden Spielens beschimpfte und anschließend laut über seine Verschärfung des Asylrechts nachdachte. Bei diesen Asylbewerbern handelte es sich mehrheitlich um jugoslawische Roma, deren Schicksal im Moment besonders in Nordrhein-Westfalen wegen verschiedener verzweifelter Protestaktionen gegen Abschiebung im Interesse der Öffentlichkeit steht. Die Roma stellen in den westeuropäischen Ländern zunehmend die Verkörperung der sogenannten Dritten Welt dar, werden immer mehr aus der Gesellschaft ausgegrenzt, je stärker der Wohlstand der sogenannten Ersten Welt durch den scheinbaren Ansturm von Armutsfüchtlingen aus den ausgebeuteten Ländern bedroht scheint. Aber gerade wir Deutsche könnten angesichts von über 500 000 bis 1 Millionen durch die Nazis ausgerotteten Sinti und Roma durch die Gewährung eines dauerhaften Bleiberechts - es geht hier zurzeit um etwa 30000 Menschen - eine wenigstens minimale, aber symbolische Form eines Schuld-eingeständnisses und für dieses Land die letzte Chance einer fast schon zu späten, wenigstens ansatzweisen Vergangenheitsbewältigung leisten. Doch den Roma fehlt eine Lobby, und sie trachteten auch nie nach einem eigenen Staat. Im Dritten Reich den Juden gleichgestellt durch Artikel 18, mußten sie wie Juden gelbe Armbinden tragen. Anschläge an öffentlichen Einrichtungen lauteten “Für Juden, Zigeuner und Hunde verboten”. Einer deutsche Jüdin, die einzige ihrer Familie, die Dachau, Bergen-Belsen, Majdanek, Auschwitz und Ravensbrück überlebte, berichtete mir im Januar während meines Israelaufenthalts: “Wir Juden waren schon der letzte Dreck, aber wie sie die Zigeuner behandelt haben, das ist unbeschreibbar... “Die Roma selbst sprechen ganz deutlich wieder

GÜNTER WALLRAFF

169

demişti; “Biz Yahudiler onlar için bokun bokuyduk, ama çingenelere yaptıkları, o kelimelerle anlatılmaz...” Yıllardır aramızda yaşayan, çocukları burada doğmuş ve anadil olarak Almanca konuşan aileler hakkında – resmi dille söylersek – “yabancı haklarına göre işlem yapılması“ ve bunların geri yollanmaları, ülkeden atılmaları, sürülmeleri, Makedonyadaki en büyük çingene gettosu olan Şutka/Üsküp’e yollanmaları düşünülüyor! Geçmişteki olayların kurbanları aramızda yaşadıkça, kıyım trajedisi aile tarihlerinde sürüp gittikçe, bütün bunlar hiç olmamış ya da bizim olanlarla hiç bir ilgimiz yokmuş ya da olanlar bir daha olmamış gibi davranamayız. Bunları yapanlar aramızdan aramızdan çıktı, çıkabilir...çıkıyor. Bana ayrıca ırkçılığı ele alırken çifte standart benimsiyormuşuz gibi geliyor. Hepimiz Güney Afrikadaki apartheid’ın, ayrımcılığın kaldırılması konusunda hemfikiriz. Ama apartheid, ayrımcılık kendi kapımızın önünde cereyan ettiğinde, insanların gettolara yollanıp, sürülmesi, iş ve öğrenim imkanlarından yoksun bırakılması, aşağılanması, suça teşvik edilmesi ve gene oradan oraya sürülmesi söz konusu oldu mu, o zaman başka ölçütler kullanılıyor. Bana öyle geliyor ki ırkçılık birçokları için sadece zamansal olduğu kadar mekansal da olan bir mesafe, bir coğrafya sorunu. Problemler bizden ne kadar uzakta olursa, o kadar çok yüreğimize dokunuyor, onlarla o kadar yakından ilgileniyoruz. Bürokrat politikacılar kendilerini eş, dost masalarına giderek daha çok borçlu hissediyorlar, ilerleme yanlısı politikacılar yan çiziyorlar, onlarla yüz yüze konuştunuz mu size evet hoşgörü eksik diye yakınıyorlar, temelde doğru olan ama artık çoğunluğa uygulanamayacak talepler öne sürüyorlar, soyu tükenmekte olan gelenekçilere, tutucu- milliyetçi-burjuva kuruluşlara yardımlık etmeyi seçip, kendi kapılarının önündeki Roman ve sığınmacı sorunundan çark ediyorlar.

Karnı tok sırtı pek refah ülkemizde alttan alta hüküm süren hala Alman kibri ve azameti.

mal von Deportation, dahin, wo sie immer ausgegrenzt und nie integriert waren, die angebliche Freiwilligkeit der Rückführung empfinden sie als Zwangsmaßnahme und Nötigung. Ins größte Romaghetto Mazedoniens, nach Schutka/Skopje, sollen die Familien, die seit Jahren hier bei uns leben, deren Kinder hier geboren sind und z.T. die deutsche Sprache erlernen – wie es im Amtsdeutsch heißt – “ausländerrechtlich behandelt und rückgeführt”, d. h. abgeschoben, rausgeschmissen werden! Solange die Opfer noch leben, darunter leiden, die Tragödie des Holocaust familiengeschichtlich fortbesteht, so lange können wir nicht so tun, als hätte es das nicht gegeben oder als hätten wir nichts damit zu tun, und so was könnte es nie wieder geben. Der Schoß ist fruchtbar noch ..., aus dem das kroch.

Mir kommt es außerdem oft so vor, als gäbe es zweierlei Maß bei der Bewertung von Rassismus: Die meisten Menschen hier sind garantiert für die Abschaffung der Apartheid in Südafrika. Aber sobald die Apartheid vor der eigenen Haustür stattfindet, Menschen in Ghettos gepreßt und abgeschoben werden sollen, von Arbeits- und Bildungsmöglichkeiten ausgeschlossen, geächtet, kriminalisiert und immer wieder vertrieben werden, da gelten andere Maßstäbe. Mir kommt der Verdacht, daß die Bewertung des Rassismus für viele nur eine Frage der Distanz, räumlich wie zeitlich, eine Frage der Geographie ist. Je weiter die Probleme von uns entfernt sind, um so wärmer wird es uns ums Herz und rührt uns direkt an. Die Politbürokraten fühlen sich zunehmend den Stammtischen verpflichtet, und fortschrittliche Politiker sprechen hinter vorgehaltener Hand, wenn man sie persönlich darauf anspricht, von fehlender Akzeptanz, bedauern und sprechen von zwar richtigen, jedoch nicht mehr mehrheitsfähigen Forderungen und machen ihre Aufwartung den letzten Traditionalisten, Schützen-Trachten-Spiesser-Vereinen und einen großen Bogen um das Roma- und Flüchtlingselend vor der eigenen Haustür.

GÜNTER WALLRAFF

Birkaç yıl önce ben Türk işçisi kimliğinde Köln'deki büyük inşaatlardan birinde çalışırken, hafta sonu iş bitiminde gidilen bir meyhanede kavga çıktı ve bu kavgada ben Türk kimliğine sığınarak, milliyetçi birahane müşterilerine bizim varlığımız ve onlara kazandırdıklarımız olmasa gelecek yüzyılın başında soyu tükenen, çocuk düşmanı, ihtiyarlayıp bunamakta olan, her halükarda kendi ayakları üzerinde durmaya muktedir olmayan bir toplum görüntüsünde olacaklarını, yani bizim onlara değil onların bize muhtaç olduklarını söyledim. Bizim kültürümüz bir orta ve yüksek burjuvazi kültürüdür. Yukarıdakilerle aşağıdakiler arasındaki çatlak hiçbir zaman olmadığı kadar genişlemiştir. Öteki kültürlerin bizden üstün olan yanlarını görmek, benimsemek istemeyiz. Weizsacker ya da Heiner Geissler gibi münferit tutucuların bile gerekliliğini öne sürdükleri ve bu yüzden kendi parti saflarında şiddetli eleştirilere maruz kalmalarına yolaçan yabancı dostu, daha hoşgörülü, çok kültürlü bir gelecek fikrinin çoğunluk nezdinde şu sıralar hiç şansı yok. Yakın zamana kadar antikomünizmin büyük bir histeri halinde coşup taşıdığı noktalarda bugün yabancı düşmanlığı gündemde. Şimdiye kadar kendilerini doğudaki düşmana karşı bir koçbaşı olarak gören tutucu – özellikle Bavyalı – politikacılarımız şimdi yeni bir mücadeleye soyunmaktalar.

Halihazırdaki başbakanımız Stoiber gibi üstün cermen ırkı temsilcilerinin, eskinin Nazilerini andırır bir ses tonuyla beyaz ırkın üstünlüğünden dem vurmaları daha yenilerde yaşanan olaylar. *Irkların karışması*'ndan, *kirlenme*'sinden, buna izin verilemeyeceğinden söz edildi. Üzerinde ırkçı şiddetin boyattığı kahverengi gömleklilerin gübresi bu.

O gün bugündür farklı olma, sınırdışı etme ideolojileri ve katliam hayalleriyle insanlar kışkırtılıyor, fitiller ateşleniyor. Gerici politikacılar ve onların ağzının içine bakan kitle basını ruhen birer *kundakçı ve kıyam körükleyicisi*, *sığınmacı seli*, *sığınmacı kasırgası*, *sığınmacılara karşı baraj*, *saatli bomba*, *taşkın* gibi felaket edebiyatından alınma kavramlar kullanılıyor.

Unser saturiertes und gemästetes Wohlstandsland besteht unterschwellig immer noch aus deutschtümelndem Dünkel und Hochmut. Als ich vor einigen Jahren als türkischer Arbeiter in Köln auf einer Großbaustelle arbeitete, kam es nach Feierabend in einem Lokal zu einer Schlägerei, als ich es mir als Türke erlaubte, national gesonnenen deutschen Thekenstehern vorzurechnen, daß sie ohne Zuwanderung und Renteneinzahlungen von uns Ausländern zu Beginn des nächsten Jahrtausends eine aussterbende, kinderfeindliche und vergreisende, jedenfalls nicht mehr selbständig lebensfähige Gesellschaft darstellen würden und quasi sie auf uns angewiesen seien und nicht elwa umgekehrt. Unsere Kultur ist die Kultur einer Oberund gehobenen Mittelschicht. Der Riß zwischen denen oben und denen unten ist so groß wie noch nie. Was aber andere Kulturen uns voraus haben, das will man nicht wahrhaben, läßt man nicht an sich ran. Die zukunftsweisende Vorstellung einer ausländerfreundlichen, offeneren multikulturellen Gesellschaft, inzwischen selbst von einzelnen Konservativen wie Bundespräsident von Weizsäcker und Heiner Geissler gefordert und in ihren eigenen Reihen deswegen heftigst kritisiert, hat in der Bevölkerungsmehrheit derzeit keinerlei Chancen. Dort, wo sich der Antikommunismus bisher am vehementesten und hysterischsten austobte, ist derzeit der Fremdenhaß am virulentesten. Unsere konservativen – insbesondere bayrischen – Politiker, die sich bisher als Bollwerk gegen den Feind im Osten verstanden, rüsten nun zum neuen Endkampf.

Es ist noch nicht allzulange her, da besannen sich Repräsentanten der germanischen Herren-Rasse wie der jetzige Ministerpräsident Stoiber wieder mal auf die Überlegenheit der weißen Rasse m Original NS-Ton. Da war von unzulässiger Durchrassung und Vermischung die Rede. Dies ist der braune Dung, auf dem rassistisch motivierte Gewalttaten gedeihen.

Seit jeher wurden Taten in diesem Land durch Parolen, siehe Heitmans Differenzierungs-

GÜNTER WALLRAFF

171

Bavyeralı eyalet temsilcisi Manfred Ritter sığınma hakkı isteyenleri *çekirge sürülerine* benzettiğinde benim görüşümce tahrik unsuru yerine getirilmiş oluyor.

Söyledikleri kelimesi kelimesine şöyle: “Bunlar için geçtikleri yeri çöle çeviren bir çekirge sürüsü benzetmesini yapmak katiyen abartma değildir. Bunun bir tek çözümü olabilir: Avrupa’ya gelişmekte olan ülkelerden göçün kararlı bir biçimde önlenmesi”

Milli Savunma Bakanlığı müşteşarı da yeni düşmanı belirlemiş durumda. “Göçen insan” diyor ona (Almancada “göçen sıçan” diye bir laf vardır ki akla hemen bu geliyor) ve namluyu da onun üzerine çevirmiş vaziyette, çünkü onun için “göçen insan” denen bu mezar kaçkını yaratık, kendi tabiriyle “gelecekte bir silah” olabilir. Demek ki Avrupa’nın göç yoluyla kirlenmesinin ve yabancılaştırmasının hakkından gelecek olan, Avrupa’nın yeni ortak sınırlarını tutmuş bir büyük Alman ordusu olacak, ne korkutucu bir manzara. Şomağızlık etmeyeyim, şu andaki koalisyon hükümetimizin henüz böyle tedbirler alacağını sanmıyorum. Ama geniş halk kitlelerinin hoşnutsuzluğu yabancılara ve özellikle de sığınmacılara yönelik, şimdiki koalisyon ortaklığının epey sağından esiyor rüzgarlar. Dünyada yaşanacak yeni bir ekonomik kriz, çöken sosyalist devletlerde giderek artan açlık, bu direktiflerle varılmış ve hiçbir zaman mücadelesi verilmemiş refah toplumunu ve birçok yönden yalan ve göstermelik demokrasisini bir gecede yerle bir edebilir, askeri darbeyle filan da olmaz bu, bir zamanlar yaşandığı gibi çoğunluğun özgür iradesiyle, oy pusulalarıyla olur.

Yeniden moda olan bir başka bela, abartılı bir milli gurur da üzerinde düşünülmesi gereken diğer bir konu. Bu amorf, küt, irrasyonel duygu şimdilerde yeniden revaçta olup bunun enternasyonalizm, özbilinç, özeleştirir ve sivil cesaret gibi özelliklerin yerine alması bekleniyor. İnsanın kendine saygısı olmadı mı ya da kendinde gurur duyacak bir yan bulamadı mı böyle tepeden inme, otoriter şeylere sarılır. Elbette başka ülkeler de bu konuda bizden geri

Ausgrenzungs- Ideologien und Ausmerzungsphantasien angeregt und freigesetzt. Da fungieren reaktionäre Politiker und die ihnen verpflichtete Massenpresse häufig als geistige Brandstifter und Pogromhetzer mit Begriffen aus dem Katastrophenbereich wie Asylantenflut, Asylantenstrom, Dämme gegen Asylanten, Zeitbombe Springflut usw. Wenn der bayerische Landesanwalt Manfred Ritter Asylbewerber mit Heuschreckenschwärmen gleichsetzt, erfüllt das meiner Ansicht nach den Tatbestand der Volksverhetzung. Wörtliches Zitat: “Vergleiche mit einem Heuschreckenschwarm, der überall wo er durchzieht, eine Wüste hinterläßt, sind keinesfalls übertrieben. Die Lösung kann dafür nur lauten: konsequente Abschirmung Europas vor der Zuwanderung aus den Entwicklungsländern”. Auch der Staatssekretär im Bundesverteidigungsministerium hat den neuen Feind ausgemacht. Er nennt ihn den “Wandermenschen” (man assoziiert “Wanderratte”) und hat ihn bereits im Abschußvisier, denn für ihn ist dieses “Wandermensch” genannte Zombiewesen, so wörtlich, “eine Waffe der Zukunft”. Beängstigende Vorstellung, daß das großdeutsche Militär dann an den Grenzen Europas, mit neuem Schießbefehl ausgestattet, die Unterwanderung und Überfremdung Europas schon zu verhindern weiß. Ich will jetzt nicht den Teufel an die Wand malen, unserer momentanen Koalitionsregierung traue ich derartige Maßnahmen derzeit noch nicht zu. Aber die Stimmung in breiteren Bevölkerungsschichten ist Ausländern und insbesondere Flüchtlingen gegenüber weit rechts von der jetzigen Regierungskoalition angesiedelt. Eine erneute Weltwirtschaftskrise, sich ausdehnende. Hungersnöte in den zusammenbrechenden sozialistischen Staaten könnten diese verordnete und nie erkämpfte Wohlstands – und in vielem nur Schein – und Fassadendemokratie über Nacht zusammenbrechen lassen, gar nicht mal durch einen Militärputsch, erstmal ganz legal durch

GÜNTER WALLRAFF

kalmıyorlar.

Bugün göçmen işçilerin % 60'ı on yıldan, bir çeyreği ise yirmibeş yıldan beridir bu ülkede yaşıyorlar. Bugüne kadar uygulanan göçmen politikası iflas etmiş vaziyette. Bu toplumdaki bütün barışsever ve iyi niyetli kişiler – hangi parti ya da dünya görüşünden olurlarsa olsunlar – elbirliğiyle yeni bir başlangıç noktası bulmalıyız. Her türlü tereddüt sağ teröre prim vermek demektir.

Yabancılar da artık Türklerle eşit insan ve vatandaşlık haklarına sahip olmalıdırlar. Aramızda yaşayan Türklerin sürekli olarak *problem insan damgasını yemeleri* artık sona ermelidir. Başımızdaki politikacılar sorunun herşeyden önce Almanların kendi sorunu olduğunu görmeli, sorun bir 'göçmen' değil, tam tersine bir 'Almanlık sorunu' olarak tanımlanmalıdır.

Vakti gelmiş de geçmekte olan asgari talepler:

1. Burada yaşayan, herşeyden önce burada doğmuş yabancılar için çifte vatandaşlık olasılığının sağlanması; belki bunu bilenlerin sayısı çok fazla olmayabilir ama Almanya vatandaşlık hakkının elde edilmesi için 'jus sanguis' yani 'kan bağı'nın gerekli olduğu tek Avrupa ülkesidir. Kahverengi gömleklilerin "Alman kanı" mitosundan nihayet arındırılmış bir vatandaşlık yasası oluşturulması gerekmektedir. Göçmenlerle ilgili yasal düzenlemelerin harfiyen 1937 tarihli Nasyonal Sosyalist polis mevzuatından türetildiğini kaçımız biliyor?

2. Beş yılı aşkın süredir Almanya'da yaşayanlara önce belediye seçimlerinde, daha sonra da Almanya genelinde seçme ve seçilme hakkının verilmesi.

3. Sonuç itibariyle; etnik azınlıklara hoşgörü ve anlayışın daha ilkokul öncesi eğitim sırasında teşvik edilmesi, bunun okullarda ders olarak okutulması; başka kültürleri tanıtıcı ülke gezileri düzenlenmesi.

4. Yabancılar ya da göçmenler sorunun defansif bir tutumla ele alınmaması, her şeyden önce yabancıların kendilerinin söz hakkına sahip olmaları, hep birlikte yeni, insanca, gerçekten

Mehrheitsentscheid über Stimmzettel, wie schon einmal.

Wir sollten auch nachdenken über so etwas wieder in Mode gekommes Verhängnisvolles wie übersteigter Nationalstolz. Dieses amorphe, dumpfe irrationale Gefühl wird jetzt wieder verstärkt propagiert und soll an die Stelle von Internationalismus, Selbstbewußtsein, Selbstkritik und Zivilcourage treten. Wer keine Selbstachtung hat oder auch keinen Grund, auf etwas Eigenes stolz zu sein, der klammert sich an so etwas Übergeordnetes und Autoritäres. Das gibt es selbstverständlich auch in anderen Ländern zur Genüge.

Heute leben 60% der Arbeitsemigranten über 10 Jahre hier, ein Viertel bereits über 25 Jahre. Die bisherige Ausländerpolitik ist gescheitert. Jetzt müssen endlich Zeichen gesetzt und gesetzliche Tatsachen geschaffen werden. Alle friedliebenden und gutwilligen Menschen in dieser Gesellschaft – quer durch alle Parteien und Weltanschauungen – müssen einen Neubeginn schaffen. Jede Verzögerung ist eine Konzession an den rechten Terror.

Ausländer müssen endlich die gleichen Menschen – und Bürgerrechte erhalten wie die Deutschen. Die Dauerstigmatisierung der hier lebenden Türken zum angeblichen Problem muß endlich aufhören. Unsere regierenden Politiker müssen erkennen, daß es sich zuallererst um ein Problem der Deutschen selber handelt, also – wenn schon nicht um ein "Ausländer", vielmehr um ein "Deutschen-Problem".

Die längst überfälligen Minimalforderungen:

1. Deutschland, de facto längst Einwanderungsland, bekennt sich rechtswirksam dazu.

2. Die Möglichkeit doppelter Staatsbürgerschaft für die hier lebenden Ausländer, vor allem für die hier geborenen, denn wer weiß überhaupt, daß wir das einzige Land in Europa sind, in dem das sogenannte "jus sanguis" das 'Blutrecht' zur Erlangung der Staatsbürgerschaft besteht. Wir brauchen ein Einbürgerungsrecht, das sich endlich vom braunen

GÜNTER WALLRAFF

kültürel çoğulculuğa dayalı bir toplumun oluşturulmasına aktif olarak başlanması.

5. De facto olarak göçün yaşandığı ülke olan Almanya bunları yasal olarak taahhüt etmelidir.

Zehra Çırak türk kökenli, dili Almanca olan bir şair, 1963'den yani iki yaşından beri Almanya'da yaşıyor. Çırak, geleneksel kültürlerin kalıplaşmış, dayatılmış yapılarını kıran ve yeni, çağdaş ve yaşanmaya değer bir bir ülküyü dile getiren şu satırların yazarı: "En çok Japon gibi uyanmak isterdim, bir yer yatağında, raylar üzerinde hareket eden transparan kapıları olan bir odada. Sonra İngilizler gibi kahvaltılık etmek isterdim, sonra yabancı bir kendini bırakmışlıkla Çinliler gibi iş yapmak isterdim, çalışkan, canla başla. Fransızlar gibi öğle yemeği yer, karnı doymuş bir hayvan gibi roma hamamına gitmek, Bavyeralılar gibi dere dere tepe yürümek, Afrikalılar gibi dansetmek isterdim. Ben de Rus sabrı olsun isterdim ki paramı Amerikalılar gibi kazanmak zorunda kalmayayım. Hintçe uyumak isterdim bir filin sırtındaki kuş olarak ve Boğaziçinin düşünüyü görmek isterdim, Türkçe" Olağanüstü bir hayal değil mi – hepimizin görmesi ve gerçekleştirilmesi gereken bir hayal!

Mythos des "deutschen Blutes" löst. Wem ist überhaupt bewußt, daß das Ausländergesetz nahtlos aus der NS-Reichspolizeiverordnung von 1937 entwickelt wurde?!

3. Kommunales Wahlrecht, später auch bundesweites passives und aktives Wahlrecht für die länger als fünf Jahre hier lebenden Ausländer.

4. Schließlich: das Fördern von Toleranz und Verständnis gegenüber ethnischen Minderheiten bereits in Kindergärten und als Hauptfach an den Schulens Besuchsreisen in die Heimatländer anderer Kulturen.

4. Die Ausländerfrage darf nicht mehr negativ aus der Defensive heraus geführt werden und vor allem, die Ausländer selbst müssen zu Wort kommen und eine neue menschliche, wirklich multikulturelle Gesellschaft aktiv mitgestalten!

Zehra Cirak, eine deutschsprachige Lyrikerin türkischer Herkunft, sie lebt seit 1963, ihrem 2. Lebensjahr, in der Bundesrepublik, verleiht einem Lebensgefühl Ausdruck, das die angestammten und eingerasteten Strukturen traditioneller Kulturen sprengt und etwas ganz Neues, Zeitgemäßeres und Lebenswerteres freisetzt. "Also würde ich am liebsten japanisch aufwachen auf einem Bodenbrett mit transparenten Scheintüren. Dann würde ich gern englisch frühstücken, danach mit fremder Gleichgültigkeit chinesisch arbeiten, fleißig und eifrig. Am liebsten möchte ich französisch essen und tierisch satt römisch baden, gerne will ich bayrisch wandern und afrikanisch tanzen. Am liebsten würde ich russische Geduld besitzen und mein Geld nicht amerikanisch verdienen müssen. Am liebsten möchte ich indisch einschlafen als Vogel auf dem Rücken eines Elefanten und türkisch träumen vom Bosphorus."

Eine phantastische Vision – Zum Fortträumen und Verwirklichen empfehlen!